popüler tarih

www.populertarih.com.tr Şubat 2007 Sayı 78 6,00 YTL / KKTC: 8,00 YTL

'Yakın tarih' filmleri Oscar'a göz kırpıyor

Işın Demirkent'in Haçlı yazıları kitaplaştırıldı

Tarihin en büyük tank savaşı: Kursk

Cumhuriyet'in ilk konuğu Afgan kralı

Sevgililer Günü için: Baş başa yemek tarihi

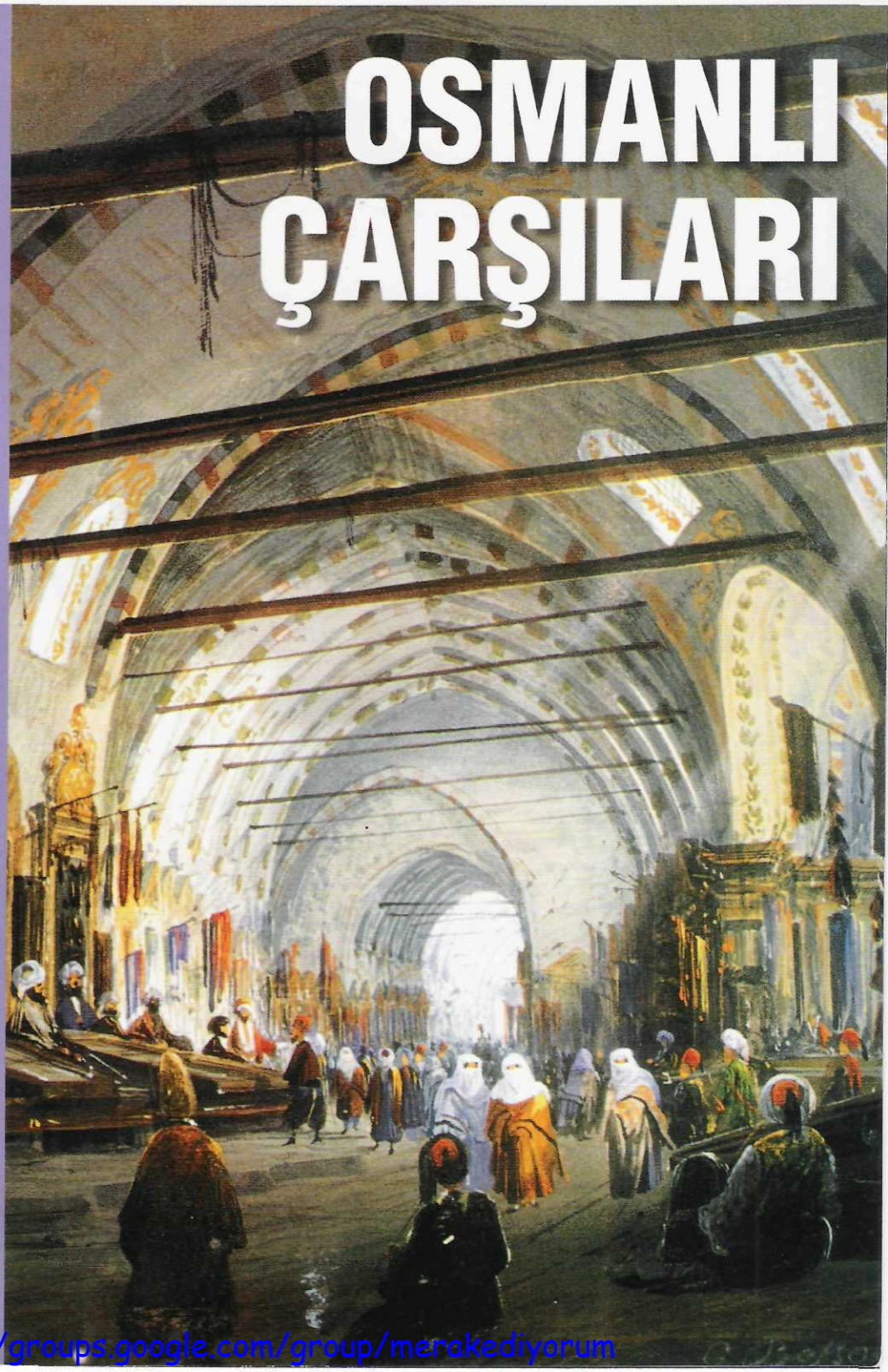
'Son Viking'in Pasifik gezileri

Yeniçeri ve sipahi isyanlarının içyüzü

Gürcistan tarihi

Ayasofya'da ilk Türkçe Kuran

OSMANLI ÇARŞILARI

DÜNYA
212323 07/02
ISSN 1302-6577
9 771302 657001

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'İyi, Kötü ve Çirkin'in en iyisi Oscar'da

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

Siz bu satırları okurken, 25 Şubat'ta yapılacak törenle, Oscar Ödülleri sahiplerini bulmuş olacak. Biz de bu ay, konuyla yakından ilgilendik... Sinema yazarı arkadaşımız Olkan Özyurt, tarihî olayları ya da tarihî kişilikleri konu edinen filmlerin öne çıktığı bu yılın Oscar adayları listesinden, beş ilginç seçim yaptı...

Bu beş filmin ele aldığı tarihî dönemin ya da kişiliğin kısa incelemesini de savaş stratejileri uzmanı yazar arkadaşımız M. Tanju Akad yaptı. Tabii, Olkan Özyurt, tarihî bir çerçeveye oturan diğer filmleri de, kısaca tanıttı... Biz, Popüler Tarih olarak, Olkan Özyurt'un kalemiyle, kendi favorilerimizi belirledik.

Olkan'ın dediği gibi, "Sonuçlar ne olursa olsun, anlaşılan, yapımcı ve yönetmenler, seyircilerine 'tarih dersi' vermek istiyorlar" bu sezonun Oscar adayları olarak... Ama, bizi bir tarih dergisi olarak ilgilendiren bir 'kulis' olayı da var bu yıl Oscar'da... Okuyacaksınız sayfalarımızda, İkinci Dünya Savaşı'nın en çetin ve her iki taraf, yani Amerikalılar ve Japonlar için, en 'belalı' muharebelerini yaşatan Iwo Jima Savaşı, iki ayrı filmle karşımızda: 'Atalarımızın Bayrakları / Flags of Our Fathers' ve "Iwo Jima'dan Mektuplar / Letters from Iwo Jima"... İki film de Iwo Jima'nın kanlı çatışmalarını aktarıyor ve... ikisinin de yönetmeni, bizim gençliğimizin "ünlü kovboy"u, 'İyi, Kötü ve Çirkin'in Clint Eastwood'u...

Artık çifte Oscar ödüllü bir yönetmen olan Clint Eastwood, 'Atalarımızın Bayrakları'nda, 'savaş kahramanı' ilan edilmenin ne menem bir şey olduğunu sorgularken, yine Oscar adayı ikinci filmi "Iwo Jima'dan Mektuplar"da da, bu kanlı savaşı, bu kez Japonların gözüyle aktarıyor. Film, Iwo Jima adasına yapılan Amerikan çıkarmasını Japon askerlerin gözünden anlatıyor...

Olkan Özyurt'un belirttiğine göre, film, Amerika'da tepkiyle karşılanmış ve 'eski düşman' Japonları 'sempatik gösterdiği için' eleştirilmiş... Ortalama Amerikalıları bilmeyiz; ama bizce, 70'lik yönetmen Clint Eastwood, "İyi, Kötü ve Çirkin"den sonra, 'En İyisi'ni yapıyor...

> Bir zamanların "İyi, Kötü ve Çirkin" filmindeki iyi kovboy, bugünün 70'lik yönetmeni Clint Eastwood, şimdi savaş aleyhtarı filmleriyle, 'en iyisini' yapıyor...

Ayrıca 70'lik Clint Eastwood, bir sanatçının 'tutarlı' olabilmesinin çizgisindeki en kıymetli değer olduğunu kavramış olsa gerek... Çünkü, Ocak ortasında gazetelere yansıyan haberlere bakılırsa, Eastwood, ABD yönetiminin Irak politikasını eleştiriyor: Almanya'nın Stern dergisine yaptığı açıklamada, "Irak Savaşı'nın bir hata olduğunu" dile getirmiş.

Nice sayılarda her ay buluşmak dileğiyle. ■

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İçindekiler

Şubat 2007

KAPAK

KAPAK: C. BOSSOLI'NİN 'KAPALIÇARŞI'SI

54 Osmanlı çarşıları

Tanzimat öncesinin 'klasik' renkleriyle donanmış çarşı ve bedestenler, Osmanlı kentinin hayat damarlarıdır. *Mutlu Özgen*

4 Editörden

6 Basında Bu Ay
Vahdettin Engin

8 Geçen Ay
Sebahat Bağbars

14 İnteraktif Kürsü

30 Demirkent'in makaleleri
Ebru Altan

34 On Soruda: Yeniçeri ve Sipahi isyanları / 1
Erhan Afyoncu

40 Gürcistan tarihi
Hasan Kıncal

44 Afgan kralı Amanullah Han
Ertan Ünal

50 Portre: Prof. Dr. Fikret Işıltan
Fahameddin Başar

62 Kursk Meydan Muharebesi
M. Tanju Akad

68 Baş başa yemeğin tarihi
F. F. Özipek

71 Tarih dedi ki...
Lütfü Tınç

72 Son Viking
Rezzan Hasanbeşeoğlu

79 İnternet
Levent Özgürel

80 Teknoloji: İlk fotokopi makinesi
Fatih Toptan

84 Bilim Tarihi: Mendeleyev
Fatih Toptan

88 Orhan Koloğlu Arşivi

90 Kitap
Lütfü Tınç

94 Kırk Ambar: Dreyfus Davası
Feza Kürkçüoğlu

96 Dergilerden
Lale Uçan

98 Ajanda
Erkan Ildız

103 Televizyon: Belgeseller
Olkan Özyurt

104 Bulmaca
Sedat Yaşayan

106 Ayın Fotoğrafı

SİNEMA

22 Oscar'da da favori tarih filmleri

25 Şubat'ta sahiplerini bulacak olan Oscar ödüllerinde, tarihî olayları ya da tarihî kişilikleri konu edinen filmlerin öne çıktığını görüyoruz. Sonuçlar ne olursa olsun, anlaşılan, yapımcı ve yönetmenler, seyircilerine 'tarih dersi' vermek istiyorlar. *Olkan Özyurt*

popüler tarih

Yıl: 7 Sayı: 2007/78 Şubat 2007

Kurucusu
NEZİH DEMİRKENT

İmtiyaz Sahibi
DİDEM DEMİRKENT

Genel Yönetmen
OSMAN S. AROLAT

Yazı İşleri Müdürü
LÜTFÜ TINÇ

Haber Merkezi
SEBAHAT BAĞBARS

Görsel Yönetmen
MURAT BEŞİKTAŞ

Reklam Sorumlusu
A. MERAL BAŞAR

Danışma Kurulu
ERHAN AFYONCU • FAHRİ ARAL
YÜCEL DEMİREL • VAHDETTİN ENGİN
ALPAY KABACALI • HAYDAR KAZGAN
ÖMER KOÇ • ORHAN KOLOĞLU
CÜNEYT KORYÜREK • İLBER ORTAYLI
SAMİ ÖNAL • METİN SÖZEN
ESER TUTEL

Bu sayıya fotoğraflarıyla katkıda bulunanlar
MİRHAN BİLİR • ERKAN ILDIZ

Abone ve Dağıtım Müdürü
HÜLYA KOÇ

Tanıtım ve Halkla İlişkiler Müdürü
NİLAY ŞAHİNOĞLU DOYURAN

Yayın Türü
YAYGIN SÜRELİ
Her ayın başında yayınlanır

Ofset Hazırlık ve Baskı
DÜNYA YAYINCILIK A.Ş.
"GLOBUS" DÜNYA BASINEVİ
100. Yıl Mahallesi 34440 Bağcılar - İstanbul
Yazı İşleri: 0.212. 440 22 77 - 78
Santral Tel: 0.212. 440 24 24
Reklam: 0.212. 440 20 42
Abone: 0.212. 440 21 47 - 48 - 49
Fax: 0.212. 440 23 69
e-mail: populer.tarih@dunya.com
Ücretsiz danışma hattı
0.800 219 20 24 • 0.800 219 20 25

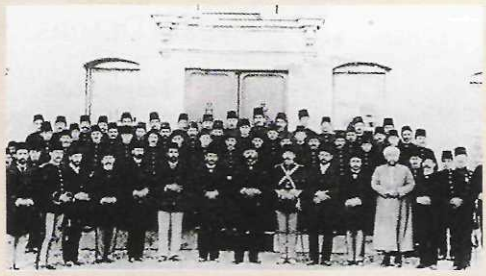
Dağıtım
DPP A.Ş.
DÜNYA SÜPER DAĞITIM A.Ş.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Vahdettin Engin

100 yıl önce

Yeni mezun baytarlar

Bu sene Mekteb-i Tıbbiye'nin baytar sınıfından mezun olan talebelerin mezuniyet töreni, geçen Çarşamba günü, Haydarpaşa'da bulunan Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane'de icra edilmiştir. Törende, mektebin nâzır vekili ve aynı zamanda yaveran-ı hazreti şehriyari birinci ferik Hüsnü Paşa hazretleriyle muallimler, memurlar ve subaylar hazır bulunmuştur.

(Sabah, 17 Şubat 1907)

Nurullah Pehlivan

Petersburg'da yapılması düşünülen cihan pehlivanlığı müsabakasına katılması arzu edilen Nurullah Pehlivan, 300 Osmanlı lirası ücreti az bularak teklifi kabul etmemiştir. Bunun üzerine aynı teklif, Madralı Ahmet Pehlivan'a *[üstte, kispetli; 1904'te Rus rakibi ile Londra'da]* yapılmıştır. Ahmet pehlivan teklifi benimsemiştir.

(Sabah, 9 Şubat 1907)

Osmanlı Bankası

Osmanlı Bankası'nın *[solda; Genel Müdürlük binası]* 1906 yılı faaliyetlerinin sonucunun gayet başarılı olduğu şimdiden anlaşılmaktadır. Hatta geçen yılki bilanço, bankanın tarihindeki en parlak dönemini oluşturmaktadır. Dolayısıyla bu sene hissedarlara geçen yıla göre daha fazla temettü dağıtılabilecektir.

(Sabah Gazetesi, 3 Şubat 1907)

75 yıl önce: 3 Şubat 1932

Ayasofya'da ilk Türkçe Kuran

Milliyet gazetesinin 4 Şubat 1932 tarihli nüshasında, 3 Şubat'a rastlayan Kadir Gecesi'nde, 30 hafızın okuduğu mevlit ve Türkçe Kuran'ın tüm yurtta ve dünyada yarattığı heyecan anlatılır.

Dün Ayasofya Camii'nde ilk defa olarak Türkçe Kuran ve tekbir okundu. Halk misli görülmemiş bir huşu içinde Türkçe Kuran ve tekbiri dinledi.

Hafız Burhan

Mübarek Kadir Gecesi vesilesi ile, daha akşam ezanı dahi okunmadığı halde, Ayasofya Camii'nin etrafı kesif halk tabakalarıyla doldurulmuştu.

Birçok kimseler camide yer bulabilmek için iftarlıklarını da yanlarında getirmişlerdi. Akşam ezanı okundu. Civardaki bütün lokantalar hıncahınç dolu idi. Herkes orucunu bozduktan sonra camiye girme gayretinde idi.

Ayasofya Camii belki de böyle bir heyecanlı kalabalığı ilk defa idrak ediyordu. Saat yediye geldiğinde, kalabalık son haddini bulmuştu. Cami müthiş bir uğultu içinde adeta zelzele varmış gibi sallanıyordu.

En tarihî mitinglerde bile bu kadar kesif insan tabakalarının bir araya geldiği görülmüş şey değildi.

Birçok kimse oturacak yer

Ayasofya'daki Türkçe Kuran uygulaması diğer camiilerde sürdürüldü. Süleymaniye Camii'nde Türkçe Kuran okunuyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

1932'nin 3 Şubat gününe rastlayan Kadir Gecesi'nde, Ayasofya'da Türkçe Kuran okunur.

bulamadıkları için yanındakilerin omuzları üzerinde secde ediyorlardı. Saat sekizde hafız beyler birer ikişer gelmeye başladılar. Aralarında memleketin bütün tanınmış ses üstatları vardı. Hafız Sadettin Bey, Hafız Kemal Bey, Hafız Yaşar (Okur) Bey, Hafız Nuri Bey, Hafız Rıza Bey, Hafız Zeki Bey, Hafız Fahri Bey, Kadıköylü Hafız Halit Bey.

Saat sekiz buçuk. Müezzin mahfelinde bütün bu güzel sesli hafızlar bir ağızdan Türkçe tekbire başladılar: 'Tanrı uludur, Tanrı uludur. Tanrıdan başka Tanrı yoktur. Tanrı uludur, Tanrı uludur. Hamd ona mahsustur.'

Itrî Dede'nin bestelediği hazin makamdan söylenen bu tekbir, Ayasofya'nın muazzam kubbelerinde uğultulu akisler bırakıyor, halk adeta camide olduğunu unutarak alkışlamak istiyor, tabii bunu yapamadığından, hislerini gulgule şeklinde ortaya döküyordu. Biraz sonra Hafız Yaşar Bey, Mansur perdesiyle mevlude başladı: 'Allah adın zikredelim evvela...' diye.

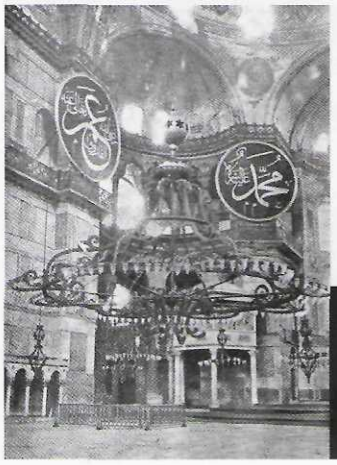

Hafız Kemal Bey

Bu arada hislerini zaptedemeyerek hüngür hüngür ağlayanlar vardı.

Yaşar Bey'den sonra Hafız Zeki ve müteakiben Hafız Burhan, Hafız Kemal, Hafız Sadettin Beyler Kuran'dan birer sure okudular.

Her sure okunduktan sonra Türkçe tekbir getirildi. Hafız Kemal Bey, Kadir Suresi'ni makamsız olarak hutbe tarzında okudu. Hafız Nuri Bey de aynı tarzda makamsız olarak bir surenin Türkçe'sini tilavet etti. Ayasofya'daki Türkçe ibadet ve mevlit radyodan da yayınlandı ve Anadolu'nun birçok şehrinde anında dinlendi.

1930'larda çekilmiş bir fotoğrafta Ayasofya'nın kuzeydoğu bölümü.

Yeni hava hatları

Memnuniyetle aldığımız habere göre, hükümet esaslı bir adım atmış ve şehirlerimiz arasında tayyare ile posta ve yolcu nakli için tetkikatta bulunmak üzere, Amerika'nın belli başlı tayyare imal eden ve hava hatları işleten Curtis Wright havacılık grubu *[üstte; grubun bir uçağı]* ile mukavele imzalamıştır.
(Milliyet, 23 Şubat 1932)

İstanbul Halkevi açıldı

Memleketimiz dahilinde 43 halkevi ile beraber, İstanbul Halkevi de bugün saat üç buçukta fevkâlade merasimle açılacaktır. Açılış merasimine bütün İstanbul halkı davetlidir. Şimdiye kadar halkevine aza kaydolmak için müracaat edenlerin adedi 15 bini geçmiştir. Halkevinin açılması, bilhassa gençlik ve münevver muhitlerinde çok alaka uyandırmıştır.
(Milliyet, 19 Şubat 1932)

Halkevleri açılıyor

Gelecek hafta cuma günü bütün şehirlerdeki şubelerin küşat resmi yapılacak

Matbuat Balosu

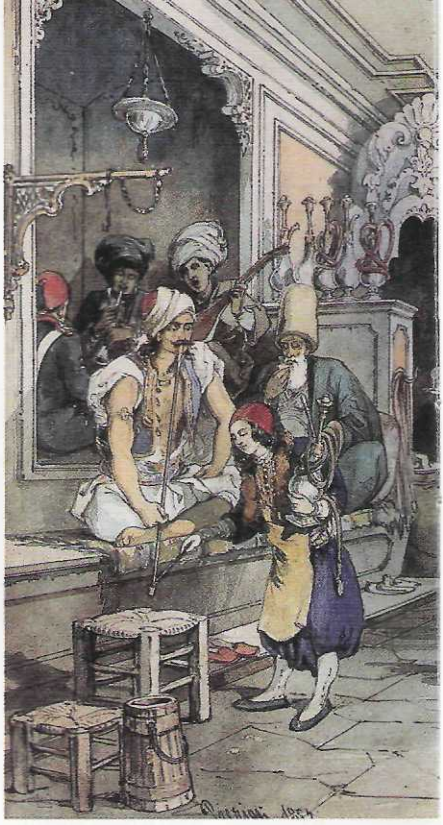
Matbuat Cemiyeti senelik balosunu evvelki gece Maksim salonlarında vermiştir *[altta]*. Gazeteciler, başlarında reisleri Hakkı Tarık (Us) Bey olduğu halde, gelen misafirlerini karşılıyorlar ve yer gösteriyorlardı. Davetlilere yerli mallardan hediyeler verildi. Balo coşkun bir neşe içinde, sabaha kadar devam etti.
(Milliyet, 7 Şubat 1932)

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Sebahat Bağbars
sebahat.bagbars@dunya.com

Amadeo Preziosi sergisi...

...Ve ressamın 'insanlık durumu'

Ümit edelim ki, Preziosi sergisi, bu ressamın sanatına hayran kalanların hassasiyetini tetiklesin de, Yeşilköy'deki San Stefano Katolik Mezarlığı'nın bir mezbelelik olmasının ayıbı, İstanbul'un ve bütün Türkiye'nin üzerinden kalksın...

Sebahat Bağbars

Yapı Kredi Kültür Merkezi'nde, Kâzım Taşkent Sanat Galerisi 13 Ocak'ta, 'Amadeo Preziosi' sergisiyle sanatseverleri buluşturdu.

Sergi, 1840-1870 yılları arasında İstanbul'da yaşayan en ünlü Oryantalist ressamlarından Amadeo Preziosi'nin, çoğunluğu suluboya resimlerinden oluşuyordu.

Resim sanatı açısından olduğu kadar, Yakın Doğu'nun toplumsal tarihi açısından da büyük önem taşıyan bu resimler, çok farklı koleksiyonlardan derlenip, bu sergi için, titizlikle bir araya getirilmişti.

Oya-Bülent Eczacıbaşı Koleksiyonu, Ömer M. Koç Koleksiyonu, Hayati Gürel Koleksiyonu, Arkas Holding Koleksiyonu gibi özel koleksiyonların yanı sıra, İstanbul Resim ve Heykel Müzesi Koleksiyonu kökenli tablolar da bu sergiyi zenginleştiriyor.

Sergi, henüz görmeyenler ve tekrar görmek isteyenler için, 24 Şubat 2007 tarihine kadar açık kalacak...

Kont Amadeo Preziosi'nin yaşamını anlatmaya 'sondan' başlarsak, sanırız ki, sonu acıyla biten yazgısının, öl-

Tarihi mezarlık çöplüğe döndü

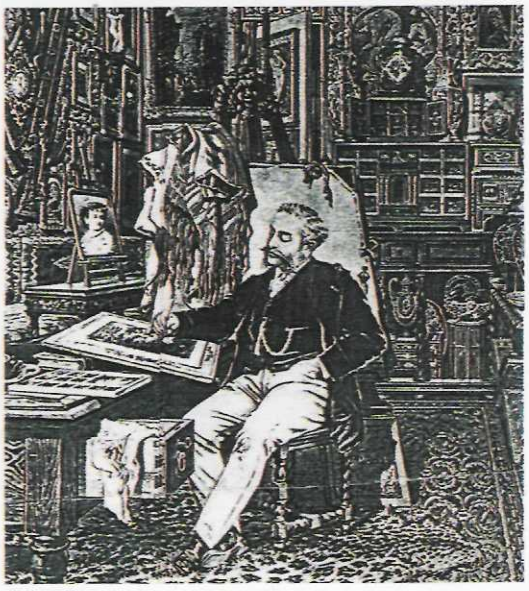

Amadeo Prezioisi'nin Yapı Kredi Kültür Merkezi'nde, Kâzım Taşkent Sanat Galerisi'nde sergilenen 'Türk Kahvehanesi' isimli suluboya çalışması [sağ üstte]. 10 Temmuz 1991 tarihli Cumhuriyet gazetesinde de yer alan tarihî Yeşilköy San Stefano Katolik Mezarlığı'ndan bir görüntü [sağda].

FOTOĞRAFLAR: MİRHAN BİLİR

http://groups.google.com/group/merakediyorum

dükten sonra da değişmemiş olduğunu daha iyi vurgulama imkânı bulacağız.

Araştırmacı yazar Osman Öndeş, önce Milliyet Yayınları'ndan daha sonra da Aksoy Yayıncılık'tan çıkan 'İstanbul Âşığı Kont Amadeo Preziosi' adlı çalışmasında, ressamın 66 yıllık yaşamını şu cümlelerle özetler:

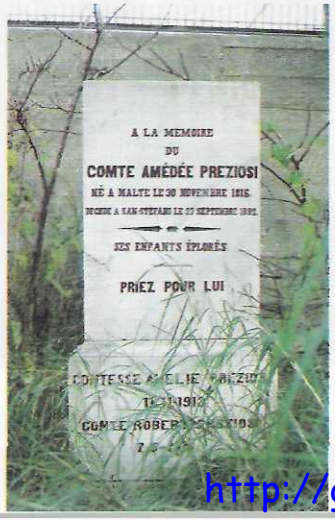
"Ressam Amadeo Preziosi, yumuşak Malta taşlarından yapılmış Büyük Liman'a bakan bir evde dünyaya gelmişti. Yıllar yılı doyamadığı İstanbul'un renkleri, gözlerinde, ikinci vatanı olan Türk topraklarında can verdi."

Ressam Amadeo Preziosi'nin sevenleri, ünlü sanatçının talihsiz bir av kazası sonucu, ağır şekilde yaralandığını, İstanbul'da yayımlanan 'Levant Herald' gazetesinin 28 Eylül 1882 tarihli 210. sayısından şu şekilde öğrenirler: "Sulu boya ressamı ve şehrimizin ünlü sanatçısı Mösyö Preziosi, önceki gün yanında yalnızca hizmetkârı olduğu halde avlanmak amacıyla Yeşilköy'de kırlarda bulunuyordu."

"Bir süre sonra evine dönmeye karar vermiş ve tüfeğini hizmetkârına uzatmıştı. Fakat bu sırada tüfeği tutamayarak yere düşürünce, tetik hareket almış ve patlama sonucunda çıkan saçmalar Amadeo Preziosi'nin yaralanmasına sebep olmuştur. Saçmalar sanatçının kaburgalarına saplanmıştır. Halen yaralı olup durumu endişe vericidir."

Ölüm haberi ise, 29 Eylül günü yine aynı gazeteden şöyle verilir: "27 Eylül Çarşamba günü acı bir av kazası geçirmiş olan Mösyü Kont Amadeo Preziosi'nin ölüm haberini vermekle üzüntü duyarız."

O dönem res-

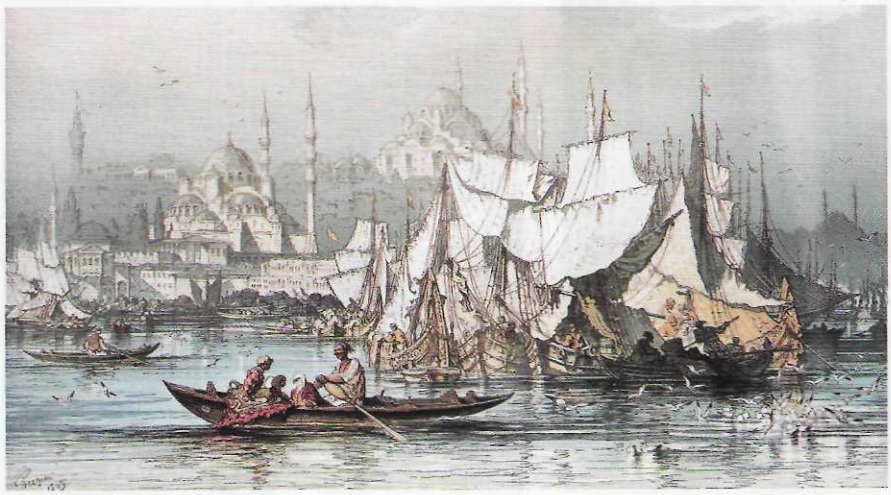

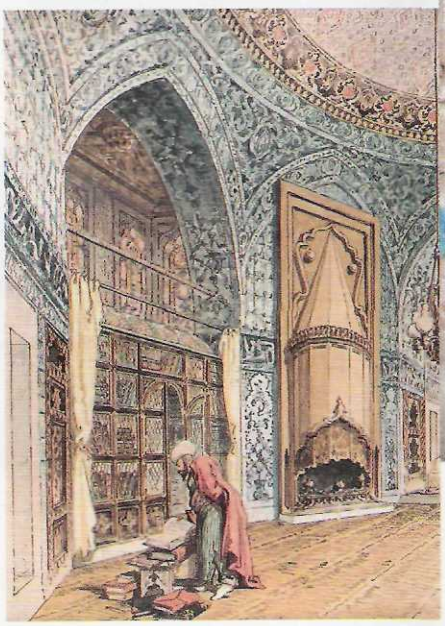
Amadeo Preziosi evinde dinlenirken [üstte]. Yapı Kredi Kültür Merkezi'nde, Kâzım Taşkent Sanat Galerisi'nden bir görüntü [üstte].

Üst kısmı kayıp olan Amadeo Preziosi'nin mezartaşı [en solda]. Kont Amadeo Preziosi adına Milliyet Yayınları'ndan [sol üstte] ve daha sonra da Aksoy Yayıncılık'tan Osman Öndeş imzasıyla çıkan kitaplar [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Amadeo Preziosi'nin 'Yelkenliler' [üstte] ve 'Topkapı Sarayı Harem Dairesi' [sağda] isimli suluboya tabloları. Amadeo Preziosi'nin yaşamını bir av kazasında kaybettiği Yeşilköy Avcı Köşkü [en sağda].

sama verilen değer ve duyulan saygı ise, haberin devamındaki satırlardan anlaşılır:

"Merhum çok değerli bir ressamdı. Kendi tabiî yeteneğinden başka yol göstericisi olmadan, genç yaşta ressamlığa başlamıştı. Kısa zamanda azmi ve sanatçı ruhu sayesinde başarıya ulaştı ve yine gittikçe artan bir üne erişti."

"Mösyö Preziosi, yorulmak bilmeyen çalışkan bir sanatçı, alçak gönüllü bir insandı. Son derece özenle süslenmiş atölyesi ziyaretçilerin hayranlığını çekerdi..."

Amadeo Preziosi öldü ve Yeşilköy'de Yeşil Zeytin Sokak'ta yer alan San Stefano Latin Katolik Mezarlığı'na defnedildi; bir süre sonra da unutuldu. Evet; belki adı anıldı; gazete ve dergilerde kendisinden söz edildi hatta tabloları müzayedelerde iyi fiyatlarla el değiştirdi... Ama 'insanlık durumu' açısından, Preziosi'nin varlığı, örneğin onun bir mezara sahip olduğu, unutuldu!

Ta ki, 10 Temmuz 1991 tarihli Cumhuriyet'te, Aslı Kayabal'ın İbrahim Günel'in fotoğraflarıyla yayımlanan 'Tarihî mezarlık çöplüğe döndü' haberi yayımlanana kadar.

Haberde, Amadeo Preziosi gibi ünlü bir diğer ressamın, Pietro Bello'nun da mezarının bulunduğu Latin Katolik Mezarlığı'nın durumu şöyle özetleniyordu:

"Girişinde Latince 'Beati Mortui / Qui In Dominio Moriuntur 1876' yazılı levhaya bitişik paslanmış demir kapının ardında, 'ürkütücü' bir mezarlık duruyor. Plastik poşetler, pet şişeler, sağa sola saçılmış zeytinyağı tenekeleri ve tahta sandıklarla dolu bir mezarlık."

"Bugün tamamıyla yıkık durumdaki şapelin üzerine ise, 'Bad Boys Mekân' yazılmış. Yeşilköy'de yabancılara ait tek toplu mezarlık bu..."

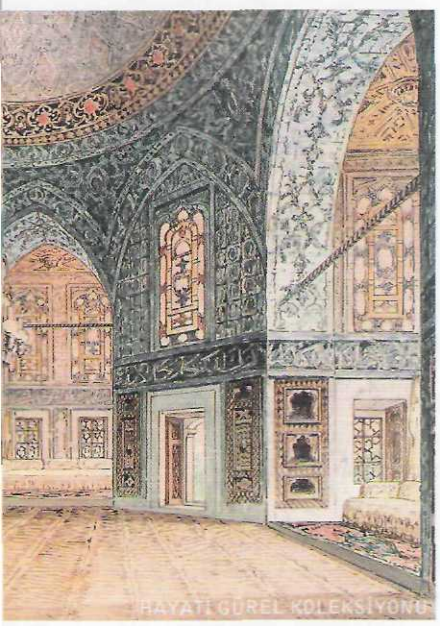
"Günümüzde yapıtları müzayedelerde satışa sunulan ünlü oryantalist ressamlar Kont Amadeo Preziosi ve Pietro Bello burada gömülü. Mezar taşları hemen yakındaki pazar yerinin artıkları ve otlar arasında kaybolmuş, devrilmiş..."

Kont Amadeo Preziosi'nin Kâzım Taşkent Sanat Galerisi'ndeki birbirinden değerli çalışmalarını görme şansı bul-

Sergiyi gezme imkânını bulanlar Amadeo Preziosi'nin 'Öküz Arabası' [sağda] isimli suluboya çalışmasının üç farklı versiyonunu bir arada görebilirler.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

duktan sonra, Popüler Tarih dergisi olarak, ressamın son istirahatgâhı Latin Katolik Mezarlığı'nın 'en son durumunu' merak ettik doğrusu... Ve bir pazar günü, ziyarete açık olacağı umuduyla, soluğu Yeşilköy'de aldık...

Mezarlık kapalıydı; önce pazar gününe has bir durum mu acaba, diye düşündük; ancak mezarlığın hemen bitişiğinde bulunan muhtarlıktan, bu mezarlığın yıllardır ziyarete açık olmadığını öğrendik...

Sonuç olarak, mezarlığa girdiğimizde, gördüğümüz manzara 16 yıl öncesinin Cumhuriyet'inde belirtildiğinden çok da farklı değildi... Kont Amadeo Preziosi'nin devrik mezar taşı, geçen yıl yerine oturtulmuş; ancak orijinal taşın üst kısmı kayıp.

Bazı mezar taşları gelişi güzel etrafa dağılmış, birçoğu da zamanla yok olmuş. Bakımsız otlar arasında göze çarpan içki ve pet şişeleri, patlak toplar ve naylon poşetler mezarlığın yine değişmeyen görüntüsü...

Mezarlığın doğuya bakan kısmında yer alan şapel ise, 1950'li yıllardan bu yana uygulanan gömüt yasağı nedeniyle, bakımsız kalmış; ama hâlâ, duvarları yıkılmış, damı çökmüş ve çanı çalınmış haliyle, ayakta kalmaya çalışıyor.

Yeşilköy Mahalle Muhtarı Bülent Yurtsever, Katolik Kilisesi'ne bağlı kişilerin, mezarlığı gömü için açtırmak, bakımsız kalan mezarlığı ve şapeli kurtarmak amacıyla girişimlerde bulunduklarını, ancak henüz bir sonuç alamadıklarını bildiğini söylerken, mezarlığın içinde bulunduğu durumun kendilerini de çok rahatsız ettiğini; ancak bir şey yapamadıklarını da, sözlerine ekliyor. Böylece bir gerçek daha suratımıza tokat gibi çarpıyor: Kont Amadeo Preziosi'nin yaşarken sanatına ve kişiliğine gösterilen saygı, ne yazık ki, mezarına gösterilmemiş...

Bu nedenle de, Preziosi'nin Malta'da doğmuş olmasını, ailesinin köklerinin Korsikalı korsanlara kadar uzanmasını, resim yapabilmek amacıyla babasının itirazlarına karşı çıkarak İstanbul'a gelmesini ve bu kente âşık olmasını, burada tanışıp sevdiği Rum kızı İphigenie Marchant ile evlenmesini ve 4 çocuğuyla ölünceye kadar İstanbul'da yaşamayı tercih etmesini bilmemiz, bizi daha da hüzünlendiriyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Tarih konuşmaları

Semavi Eyice'nin İstanbul'u

Semavi Eyice'nin [en sağda] İstanbul üzerine yazdığı "Eski İstanbul'dan Notlar" ve 'Tarih Boyunca İstanbul' isimli kitapları 2006 sonlarında okurlarıyla buluştu [sağda].

Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık'ın Ocak etkinlikleri arasında gerçekleştirilen Tarih Konuşmaları'nın konuğu, 'Bizans' ve 'Bizans Sanatı' denilince ilk akla gelen önemli tarihçilerimizden, Prof. Dr. Semavi Eyice idi.

Eyice dinleyicilere, İstanbul'un Osmanlı topraklarına katılmasından itibaren, İstanbul'un arkeolojisi ve eski eserlerine ilişkin çalışmalar yapmış, kitap yazmış yerli-yabancı yazarlar hakkında bilgiler aktardı.

Eyice, 2006 yılı sonlarında İstanbul üzerine hazırladığı iki kitabı da, piyasaya geçen ay çıkardı.

Semavi Eyice'nin Etkileşim Yayınları arasında yer alan 'Tarih Boyunca İstanbul' isimli kitabı; bir İstanbul envanteri niteliği taşıyor. Okurun İstanbul'un kaybolmuş güzelliklerini, yıkılmış yapılarını bir bütün olarak görebilmesini sağlayan bu kitabın yanı sıra, Küre Yayınları'ndan çıkan "Eski İstanbul'dan Notlar" isimli çalışma da, şehrin tarih içerisindeki genel durumunu ele alıyor. Ayrıca Türkiye Yazarlar Birliği, 2006 yılı 'Üstün Hizmet Ödülü'nü, kültür tarihi alanındaki yayın ve hizmetleri nedeniyle, Prof. Dr. Semavi Eyice'ye verdi.

Konserler ve film gösterimleri

Dame de Sion'un şapelinde sanat

İstanbul'un önemli eğitim kurumlarından Notre Dame de Sion Lisesi'nin bahçesinde yer alan 85 yaşındaki şapel yenilenerek, okulun 150. yıl etkinlikleri kapsamında, kültür ve sanat etkinliklerinin gerçekleştirildiği bir konser ve gösteri salonu haline getirildi.

1856'da İstanbul, Harbiye'de kurulan okulun iç avlusunda yer alan şapel, 1965 yılından bu yana kullanılmıyordu. Notre Dame de Sion Lisesi ve yan kuruluşu Notre Dame de Sion Lisesi Eğitim Vakfı tarafından kurulan '150. Yıl Konser ve Gösteri Salonu', konser, tiyatro, sinema gösterimleri ve konferansların yanı sıra, okul dışındaki diğer etkinliklere de ev sahipliği yapıyor. Sanatseverler Ocak ayında burada, Borusan Filarmoni Orkestrası üyelerinden oluşan Borusan Kuartet'in 'Yaylı Çalgılar Konseri'ni ve konser piyanisti Jérôme Rigaudias'ın verdiği piyano resitalini dinleme olanağı buldular. Cihan Ünal ve Berna Laçin'in başrollerini paylaştığı 'Dönme Dolap' oyununun yanı sıra, 'Eyvah' ve 'Bekçi' filmlerinin gösterimleri de, salonun Ocak ayı programındaydı.

Salon, her ayın belirli günleri film gösterimlerine ayrılmış bulunuyor.

FOTOĞRAF: MİRHAN BİLİR

Müzikseverler Dame de Sion'un şapelinde gerçekleştirilen Jérôme Rigaudias'ın piyano resitalini dinlerken [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Fotoğraf

Keribar'ın Çin'i

İfsak'ın onur üyesi İzzet Keribar, 11 Ocak 2007'de Akbank Sanat'ta 'Gizemli Çin' adı altında bir saydam (dia) gösterisi gerçekleştirdi.

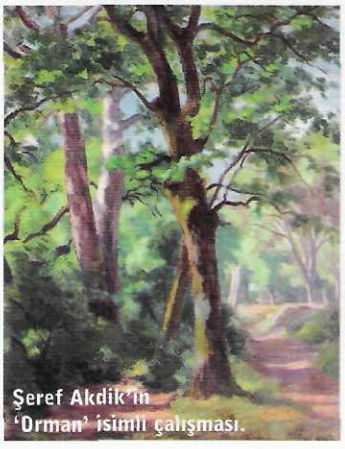
Keribar etkinlikte, 2006 yılında Çin'e yapmış olduğu gezide elde ettiği geleneksel Çin tablolarından bugüne, Çin'de yaşanan değişimi gözler önüne seren görüntüleri, izleyicisiyle paylaştı.

Katılımcılar özgün Çin müziği eşliğinde gerçekleştirilen etkinliği, ücretsiz izleme olanağı buldular.

Merkez Bankası

Bir resim müzesine doğru

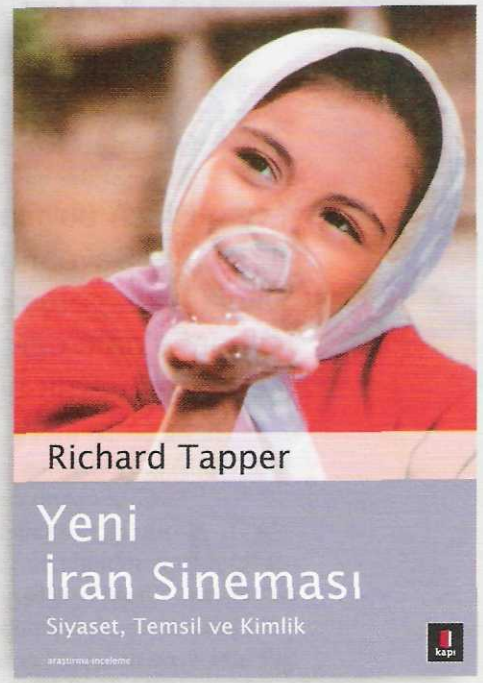
Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası, sandıklarında sakladığı resim koleksiyonunun tablolarını, 75'inci kuruluş yıldönümü nedeniyle, "Banka Sanat Koleksiyonu'ndan Seçkilerle 75 Yılın İzi" başlığı altında sergiledi. İstanbul, Beşiktaş'ta, Çağdaş Mustafa Kemal Merkezi'nde, 13 Ocak'ta sonlanan sergide, Osmanlı İmparatorluğu'nun resimle buluşmasından Cumhuriyet yıllarına ve sonrasında gelişen modern Türk resmine ait 116 yapıttan oluşuyordu. Serginin küratörü Doç. Dr. Kıymet Giray, serginin 'bir müze kimliği taşıdığını' ve Merkez Bankası'nın bir müze projesi olduğunu, yer sorunu çözülür çözülmez de, Ankara ya da İstanbul'da, bir 'Merkez Bankası Müzesi'nin kurulmasını amaçladıklarını belirtti.

Şeref Akdik'in 'Orman' isimli çalışması.

gelenekten modernliğe açılan kapı...

kapı

Richard Tapper

Yeni İran Sineması

Siyaset, Temsil ve Kimlik

1990'ların sonlarına gelindiğinde İran sineması gözle görülür bir gelişme kaydederken, içinden geçtiği ciddi dönüşüm de İran'ın kültürel ve sosyal hayatında kapsamlı değişimleri beraberinde getirmiştir. İran sineması, yalnızca özgün bir "ulusal sinema" değil, dünyanın en yenilikçi ve heyecan uyandırıcı sinemalarından biri olarak da ismini duyurmuştur: bunun neticesinde de uluslararası festivallerde İranlı yönetmenlerin filmlerine duyulan beğeni gitgide artmaktadır. Elinizde tuttuğunuz kitapta, 1978-1979 Devrimi'ni takip eden yıllarda İran sinemasının gelişimi, İran kültüründe ve toplumundaki yeri ve gerçek manada bir "dünya sineması" konumuna gelişi irdelenmektedir. Bir kısmı genel bir bakış açısıyla, geri kalanı da birtakım filmler ve yönetmenler özelinde olmak üzere, her bir makalede İran sinemasına dair önemli konulara değinilmektedir.

Kapı Yayınları Ticarethane Sokak, No: 53, 34410 Cağaloğlu - İstanbul Tel: (212) 513 34 20-21
Faks: (212) 512 33 76 e-posta: bilgi@kapiyayinlari.com **www.kapiyayinlari.com**

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'Savaşma, ders kitabı yap!'

Marc Bloch bu filmin hayalini daha II. Dünya Savaşı öncesinde kurmuştu. Dileği artık gerçekleşti: Fransa ve Almanya'daki öğrenciler için, ortak bir tarih ders kitabı artık sınıflara girdi.

PIERRE MONNET

Milliyetçi efsanelere ve bunların 19. Yüzyıl'dan beri iki ülke arasında beslediği nefrete bir son vermek için, Fransızca-Almanca bir tarih ders kitabı yapmak:

İşte, daha II. Dünya Savaşı'ndan önce, en büyük Fransız ve Alman tarihçilerin dileği buydu.

Marc Bloch 1928'de Oslo'daki kongrede dokunaklı bir çağrı yapıyordu: "Kendi millî tarih görüşümüze göre konuşmayı keselim."

Marc Bloch

Tarih ve coğrafya öğretmenleri derneğinin 1930 yılından itibaren, tarih ders kitapları üzerine düşünmeye çağırması ve daha sonra 1935'te ders kitapları üzerine Fransız ve Almanlardan oluşan bir *komisyon kurulması, bu arzuyu* pekiştirdi.

Hikâyenin devamını biliyoruz. Marc Bloch, 16 Haziran 1944'te Almanlar tarafından kurşuna dizildi. Ve projesinin gerçekleşmesi için, epey beklemek gerekecekti.

Avrupa'nın 1945 yılında maddî ve manevî çöküşünü, daha sonra Fransız-Alman uzlaşması üzerine kurulan Batı *Avrupa'nın yeniden yapılanmasını*; 1989'da kıtadaki kavuşmayı ve son olarak da zamanın görevini yapmasını beklemek gerekecekti.

Bu sefer oldu; Fransızca ve Almanca olarak, iki ülkenin tarihçileri tarafından oluşturulan ders kitabının ilk cildi, geçen yıl, Fransa'da Péronne'da 4 Mayıs'ta ve Almanya'da Sarrebrück'te 10 Temmuz'da *resmî olarak tanıtıldı.*

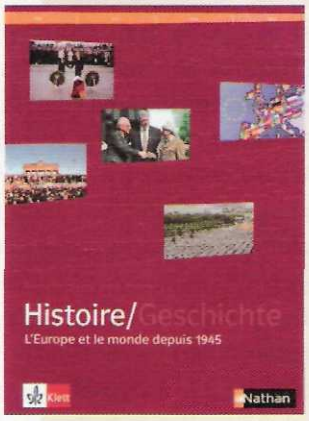
Bu kitap, lise son sınıf öğrencilerine yöneliktir ve 1945'ten günümüze, Avrupa ve dünya tarihi üzerinedir.

Bu projenin harekete geçirilme nedeni, 23 Ocak 2003'te, Berlin'de toplanan Fransa-Almanya Gençler Meclisi'nin Elysée Antlaşması'nın (*) 40. yılını anma arzusuydu.

Böylece, iki ülkedeki bakanlıkların *himayesinde*, eşit sayıda temsil ilkesine dayanan

(*) Elysée Antlaşması hakkında bir makale, bu bölümün 16 ve 18. sayfalarında yer alıyor.

Dünyada bir ilk: Birlikte tarih yazmak

Fransız-Alman ders kitabının ilk cildi, hem Fransa'da hem de Almanya'da 2006 sonbahar ders yılı itibariyle, lise son sınıflarda kullanılmaya başlandı. Bu cilt, Guillaume Le Guintrec ve Peter Geiss (Klette ve Nathan yayınevleri) yönetiminde gerçekleştirildi. Lise II. sınıflara yönelik ikinci cilt (devrimlerden 1945'e) ve Lise I. sınıflara yönelik üçüncü cilt de (İlkçağ'dan 18. Yüzyıl sonuna), sırasıyla 2007 ve 2008 yıllarında yayımlanacak.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

bilimsel bir komisyon kurulmuş; ders kitabının genel planını oluşturan komisyon da, bunu iki dilli bir yayın kuruluna teslim etmişti. Hedef, birlikte tarih yazmaktı, ortak bir tarih yazmak değil...

İki ülkenin araştırmacıları, yazarları ve editörlerinin tek bir bilim, pedagoji, redaksiyon ve editörlük komitesinde bir araya gelmesiyle, iki dilde hazırlanan böyle bir tarih ders kitabı, daha önce ne öngörülmüş, ne kaleme alınmış ne de gerçekleştirilmişti.

İşte bu nedenle, bu girişim, başta Japonya ve Kore olmak üzere, başka ülkelerde de büyük ilgi uyandırabildi.

Öğretmenlerin hizmetine sunulan bu ilk cilt, 2006 yılı ilkbahar aylarından itibaren, tüm kitapçılarda satışa sunuldu. Ders kitabının gerek metin içeriği, gerekse kullanılan belgeler ve haritalar olmak üzere, birbirlerinin aynısı olan Fransızca ve Almanca versiyonları mevcuttu.

Tarih söz konusu olduğunda, çoğu zaman karşılaşıldığı gibi, çevirmenler dil farklılığından çok, kültürel farklılıklardan doğan sorunlar yaşadılar. Örneğin, Fransızca 'laiklik' (laïcité) terimine Almanca bir karşılık bulunamadı.

Çünkü Almanya'da, kilise ve devlet arasında kesin bir ayrım yaşanmamıştı. Aynı şekilde, Fransızca'daki 'hafıza' (mémoire) kelimesi, hem hatıra hem hafıza, hem kültürel miras hem de anma anlamlarını kapsamaktaydı; Almanca'da ise, kavramlar özenle birbirinden farklılaştırılmıştı.

Resmî tarih konusunda da aynı sorunlarla karşılaşılmaktaydı: Avrupa'nın 1945'ten sonraki geleceği söz konusu olduğunda, Almanlar 'birlik'ten ya da 'bütünleşme'den söz ederken, Fransızlar daha az bir coşkuyla 'oluşum'dan bahsetmektedirler.

Bununla birlikte, hedefe ulaşılabildi: Bu kitap iki ülkede de birbirinin aynısı olduğu gibi, aynı zamanda da Ren nehrinin iki yanında uygulanan müfredatları da bütünüyle kapsıyor.

Bu da en az 17 değişik program

L'Histoire'ın makalesini neden yayımlıyoruz?

Fransa'nın popüler tarih dergilerinden L'Histoire, 2006'nın Eylül ayında *[sağda; derginin kapağı]* Pierre Monnet'nin ilginç bir yazısına yer verdi *[altta; Monnet'nin makalesinin sayfaları]*. Fransa'da EHESS'de (Sosyal Bilimler Yüksek Eğitim Okulu) 'Araştırma Danışmanı' olarak görev yapan Pierre Monnet bu yazısında, 'dünyada bir ilk'in serüvenini dile getiriyordu. Bu 'ilk', lise son sınıf öğrencilerine yönelik ve 1945'ten günümüze, Avrupa ve dünya tarihi üzerine kaleme alınmış bir tarih ders kitabıydı. Bir 'ilk' olması da, hem Fransa'da hem de Almanya'da okutulmasına ve iki ülkenin bakanlıklarının himayesinde, 'birlikte' yazılmasına dayanıyordu. Bu ilginç ders kitabının öyküsünü biz de Popüler Tarih olarak okurlarımıza duyurmak istedik... Ayrıca geçmişteki Fransız-Alman ilişkilerinin daha iyi kavranabilmesi için, Galatasaray Üniversitesi öğretim görevlisi, Tarih Doçenti Huguette Meunier-Chuvin'den de, iki ülke arasındaki Élysée Antlaşması hakkında bir makale rica ettik.

Bize yardımcı olan L'Histoire dergisi yönetimine, Pierre Monnet'ye, Huguette Meunier-Chuvin'e ve her iki yazıyı da Popüler Tarih için Türkçe'ye çeviren Pınar Dost'a (Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü), burada, teşekkürlerimizi sunmak istiyoruz.

'Birlikte' yazılan tarih ders kitabının Avrupa'da Soğuk Savaş'ın sonunu anlatan bölümünün giriş sayfaları [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

II. Dünya Savaşı Almanya'ya da Fransa'ya da maddî manevî bir yıkım getirmişti: Savaştan iki yıl sonra, Mayıs 1947'de, Fransa'nın Beauvais kenti [sağda].

demektir; çünkü Almanya'da 'Land'ların eğitim alanında söz hakları var. İster Dresden'de olsun, ister Cherbourg'da, bu kitap herhangi bir ders kitabı gibi, lise bitirme sınavına hazırlanmada kullanılıyor: Kitabın yanında, her iki ülkenin kendi sınavlarına uygun olarak, öneriler ve alıştırmalardan oluşan bir CD-Rom da bulunuyor.

Karşılıklı katkılar pedagojik anlamda da kendini gösteriyordu: Sol sayfalarda sağlam yapılı bir metnin; sağ sayfalarda ise, konuyla ilgili çeşitli belge, resim ve haritaların bulunduğu, bolca resimlendirilmiş Fransız ders kitabı geleneği, Almanlara cazip gelmişti.

Buna karşılık kitapta, Alman eğitim geleneğinin öğrencinin katılımına büyük yer veren interaktif ders sistemine de rastlanıyordu.

O halde, gerçek bir ders kitabı olan bu eserin, resmî bir tarih kitabıyla hiçbir ilgisi yoktu. Bu, Fransa ve Almanya tarihi üzerine yapılmış bir ders kitabı değil, "Fransa ve Almanya ortak yapımı bir tarih ders kitabı" idi.

Üstelik ilk kez bir tarih ders kitabı, öğrenci ve öğretmenlere kendi ülkelerinin tarihini göz ardı etmeksizin, uluslar ötesi bir bakış açısı sunmaktaydı.

Bu ders kitabında sadece farklılıkların ortaya konulmasıyla yetinilmemiş; ama 'kızdıran' konulardan da söz edilmişti: Ren nehrinin Fransa tarafında azınlıkçı bir sendikacılık, diğer tarafında kitle sendikacılığı; bu tarafında Cumhurbaşkanlığı'nın hâkim olduğu bir cumhuriyetçi sistemde yeniden oluşmakta olan bir grup siyasî parti, diğer tarafta ise, parlamenter ve federal bir rejim içinde büyük oluşumların göreceli sabitliği; Avrupa Birliği bu tarafta Fransa'nın dünyadaki prestijinin bir uzantısı ve sömürge imparatorluğunun kaybedilmesinin bir telafisi olarak görülürken, diğer tarafta yeniden inşa sürecine bir eşlik, bir standartlaştırma, demokratikleşme ve ulusallaştırmadan uzaklaşma aracı olarak değerlendirilmiştir; bu tarafta Amerikan müttefik ve partnere karşı bağımsız ve eleştirel bir ilişki, diğer tarafta (1989'a kadar Almanya Federal Cumhuriyeti ve daha sonra tüm Almanya), daha sıkı bir ilişki ve daha az vurgulanan bir anti-Amerikancılık...

Bilimsel komitede ve yazı-işleri komitesinde, ilginç bir şekilde, bu son nokta üzerinde, önemli farklılıklar ortaya çıktı:

1945'ten sonra, süper güç Amerika'nın daha mesafeli ve eleştirel bir incelemesine dayanan Fransız geleneğiyle, Avrupa'yı Nazi boyunduruğundan kurtarmak ve müttefiklerini Sovyet baskısından korumak yolunda, Amerikalılar tarafından üstlenilen rolü göz ardı etmek istemeyen Alman görüşü, karşı karşıya geldi. ■

(Çeviren: Pınar Dost)

Savaş sonrası Almanya görüntüleri: 1946'nın Berlin'i [sağda, ortada] **ve 1945'in Nuremberg'i** [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Fransa ile Almanya nasıl uzlaştı?

Élysée Antlaşması

İkinci Dünya Savaşı'nın ardından, Fransa ile Almanya arasında 'hızlıca' gerçekleştirilen uzlaşma sürecini taçlandıran en önemli gelişme, 'Élysée' adıyla anılan antlaşmadır.

HUGUETTE MEUNIER-CHUVIN

Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu, II. Dünya Savaşı'nın bitmesinden sadece altı yıl sonra, 1951'de imzalandı. Fransa ile Almanya arasında hızlıca gerçekleşen bu uzlaşmada, 'Élysée' adıyla anılan ve 22 Ocak 1963'te imzalanan antlaşma, sürecin en önemli anlardan biridir.

General de Gaulle'ün iktidara dönüşünden itibaren ve Cezayir Savaşı'nın zor şartları altında, NATO bünyesinde buluşan yeni müttefikler arasında, karşılaşmalar ve iyi niyet gösterileri artar.

Meclis'ten güvenoyu alır almaz (1 Haziran 1958), Bonn'daki Fransa Büyükelçisi Maurice Couve de Murville'i Dışişleri Bakanlığı'na getirmesi, de Gaulle'ün gözünde Fransız-Alman ilişkilerinin ne kadar önemli olduğunu gösteriyordu.

Temmuz ayında, de Gaulle, Şansölye Konrad Adenauer'e bir ilk görüşme teklif eder ve bu görüşme 14 Eylül'de, Fransızların V. Cumhuriyet Anayasası'nı oylayarak kabul etmeye hazırlandıkları bir dönemde gerçekleşir.

Meslektaşının ziyaretine verdiği önemin göstergesi olarak, de Gaulle onu, az kişinin davet edildikleri için böbürlenebileceği, Colombey-les-deux-Églises'deki evinde ağırlar.

1959 yılı Aralık ayında, Adenauer tekrar Paris'e gelir ve burada Fransız Cumhurbaşkanı'nın Berlin'in statüsü konusunda tam desteğini alır. Temmuz 1962'de Alman Şansölyesi, Fransa'ya resmî bir ziyarette bulunur ve bu ziyareti, de Gaulle'ün iki ay sonra Almanya Federal Cumhuriyeti'ne yapacağı gezi takip eder.

İki ülkede de kalabalıkların devlet adamlarına gösterdikleri sıcak karşılama, savaşın altüst ettiği ve Soğuk Savaş'ın geriliminden endişe duyan; ama aynı zamanda da, ekonomik olarak refah yılları yaşadıklarının bilincinde olan halkların güçlü barışma isteklerinin göstergesiydi.

Paris'e dönen general, meslektaşına bir rapor gönderdi ve ondan, yakınlaşmanın somut önlemleri üzerine düşünmesini istedi.

16 Ocak 1963'te Almanlar, sadece basit bir deklarasyon yapmaktansa, onaya tâbi, hem daha törensel hem de bağlayıcı bir yapısı olan gerçek bir 'antlaşma' teklif ettiler.

Böylece, 22 Ocak 1963'te, Fransız Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nın adını taşıyan 'Élysée Antlaşması' imzalandı.

Bu antlaşma, çeşitli düzeylerde düzenli görüşmeler öngörüyordu: Devlet başkanlarının ve hükümetlerin yılda en az iki kez, Dışişleri bakanları-

Alman Şansölye Konrad Adenauer ve Fransız Cumhurbaşkanı General de Gaulle, 22 Ocak 1963'te, Fransız Cumhurbaşkanlığı Sarayı'nda, 'Élysée Antlaşması'nı imzalıyorlar [solda].

Konrad Adenauer ile Charles de Gaulle kucaklaşıyorlar [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Temmuz 1962'de Fransa'ya resmî bir ziyarette bulunan Alman Şansölyesi Adenauer, General de Gaulle tarafından karşılanıyor [sağda].

nın en az üç ayda bir, Dışişleri Bakanlığı yüksek memurlarının da en az ayda bir kez...

Bu görüşmelerin siviller arasında olduğu gibi, askerler arasında yapılması da planlanıyordu: Savunma bakanları üç ayda bir, Genelkurmay başkanlarının iki ayda bir.

Antlaşmanın özünü, iki ülkenin de temel eksenini oluşturmak istedikleri Avrupa oluşumu, Doğu-Batı ilişkileri, NATO konusu, ama aynı zamanda da, gelişmekte olan ülkelere karşı belirlenecek ortak tutum oluşturuyordu.

Kültürel işbirliği ve gençlik üzerine de vurgu yapılıyor; sorumlular arasında düzenli görüşmeler, dillerin öğretimi, Fransız-Alman liseleri, kültür merkezleri, OFAJ'ın (gençlerin karşılıklı ilişkilerini ve seyahatlerini kolaylaştıracak Fransız-Alman gençlik ofisi) kurulması gibi...

İki ülkenin karşılıklı büyük metropolleri ve küçük şehirleri arasında, 'kardeş kent' ilanları girişimi de başlatılır.

Soğuk Savaş şartlarında, ABD, bu antlaşmanın imzalanması haberini, belli bir şüpheyle karşılayacak ve Sovyetler Birliği de, antlaşmanın yeni bir "askerî komplo"nun kanıtı olduğunu düşünecektir.

Antlaşmanın diğer imzacıları arasında Charles de Gaulle'ün yerine geçen Fransa Başbakanı Georges Pompidou'nun ve ileride Birleşik Almanya'nın Şansölyesi olacak Gerhard Schröder'in de bulunması, siyasal sürekliliğin gerçek anlamda bir simgesi de olmuştur denilebilir. ■

Çeviren: Pınar Dost

AKMED'in bursları

"Anadolu Akdeniz'i" alanlarına yönelik araştırmalara 'Yüksek Lisans' ve 'Doktora' bursları veren AKMED, prosedürü açıkladı.

Suna-İnan Kıraç Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED), 2007 yılı bursları için başvuru prosedürünü açıkladı.

Burslar, başta Antalya ve çevresi olmak üzere, tüm "Anadolu Akdeniz'i"nin tarihî, arkeolojik, etnografik değerlerinin araştırılması, ortaya çıkarılması, belgelenmesi, onarımı ve korunması amaçlarına yönelik çalışmaları kapsıyor.

2007 yılı araştırma burslarından faydalanmak isteyen araştırmacıların, başvuru dosyalarını, üç kopya halinde düzenleyip, AKMED Bilim Danışma Kurulu'nda değerlendirilmek üzere, en geç 15 Nisan 2007 tarihinde enstitü adresine ulaştırmaları gerekiyor.

Başvuru belgesinde dikkat edilmesi gereken önemli noktalar ise, şöyle sıralanıyor:

1. Başvuru sahibinin unvanı ve meslek yaşamını özetleyen özgeçmişi; varsa, yayınlarının listesi; açık adres, e-posta, telefon numarası.

2. Araştırma projesinin konusu, yöntemleri, amaçları; o konuda varsa, daha önceki çalışmalarının bir özeti, sorunlar, çalışma takvimi, programı, görev alanların isim, unvan, görev yeri ve adresleri.

3. Projeyle ilgili olarak, ihtiyaç ve yapılması düşünülen harcamaların detaylı tablosu.

4. Projeye ilişkin genel görüşler ile, başvuru sahibinin bu projeyi gerçekleştirecek birikim ve yeteneğe sahip olup olmadığına dair, en az 2 tavsiye mektubu doğrudan AKMED'e postalanmalıdır.

2007 yılı için belirlenen burs miktarları şöyle: Üç 'Doktora Bursu' için 1.500 EUR, üç 'Yüksek Lisans Bursu' için ise 750 EUR.

Daha ayrıntılı bilgi için, *www.akmed.org.tr* adresi ziyaret edilebilir. ■

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Allianoi ve Hasankeyf için...

Girişim grupları ortak hareket edecek

Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından 4 Kasım 2006'da alınan karar, Hasankeyf ve Allianoi gibi kültürel değerlerin kaderini DSİ'ye bırakıyor.

Allianoi Girişim Grubu Dönem Sözcüsü Dr. Oya Otyıldız [üstte].

OYA OTYILDIZ

Allianoi, Bergama'nın 18 km Kuzeydoğu-su'nda 1800 yıllık geçmişiyle dünyanın en sağlam kalabilmiş, halen kullanılabilir bir Roma çağı ılıcası ve dünyadaki ilk hidroterapi merkezlerinden biri.

Allianoi, tarihi ılıcası, Roma Köprüsü, görkemli caddeleri, çeşmeleri, Asklepios büstü, Nymphe heykeli ve diğer taşınamaz varlıklarıyla, "İnsanlığın ortak kültür mirası" nitelemesini çoktan hak etmiş bir zenginliğimiz.

Ancak bilindiği gibi, bu kültür mirasının sular altında boğdurulması söz konusu... Gövde inşaatı tamamlanmış olan Yortanlı Barajı'nın suları altında kalması ve 31 m suya gömülmesi tehlikesi, bu alan '1. derecede sit alanı' olduğu halde, halen sürüyor. ▶

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Allianoi kazı başkanı Doç. Dr. Ahmet Yaraş ve Dr. Oya Otyıldız Nisan 2006'da bir Allianoi gezisi sırasında [sağda].

Allianoi'nin sular altında boğulmasını önlemek, yerinde *korunarak gelecek kuşaklara* aktarılmasını sağlamak için, Eylül 2004'de kurulan 'Allianoi Girişim Grubu'nun çalışmaları da sürüyor.

Grubumuz, Allianoi ören yerinin sular altında kalmasının önlenmesi, ulusal ve uluslararası düzeyde tanıtımı, Dünya Kültür Mirası Listesi'ne alınması için, çalışmalar yapmakta.

Bu amaçla çeşitli sergiler, konserler, imza kampanyaları *düzenledik; cumhurbaşkanı*na, başbakana mektuplar yazdık; kitap fuarlarına ve festivallere katılıp, açtığımız stantlarda, Allianoi'yi tanıttık; Europa Nostra'ya ulaştık.

27 Eylül 2006 tarihli Avrupa Parlamentosu kararının Türkiye bölümünde, "Allianoi için AB standartlarına uyulması" istendi.

Allianoi'nin korunabilmesi için, son olarak da, 'Dünya Anıtlar Fonu'na başvurduk.

Bilindiği gibi, ülkemizde Antik kentlerin sulara boğulması alışkanlık haline geldi. Bir Ortaçağ kenti bütünlüğünü yansıtan, Kuzey Mezopotamya'da kurulu ve yine gerek *tarihî, gerek arkeolojik açıdan* eşsiz bir sit değeri olan Hasankeyf de, henüz sadece temeli atılan Ilısu Barajı'nın suları altında kalma tehdidiyle karşı karşıya.

Bunu önlemek için de, "Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi" kurulmuştu. Yani Allianoi ve Hasankeyf aynı kaderi paylaşıyordu. Yani sorun ortaktı, çözüm de ortak olmalıydı.

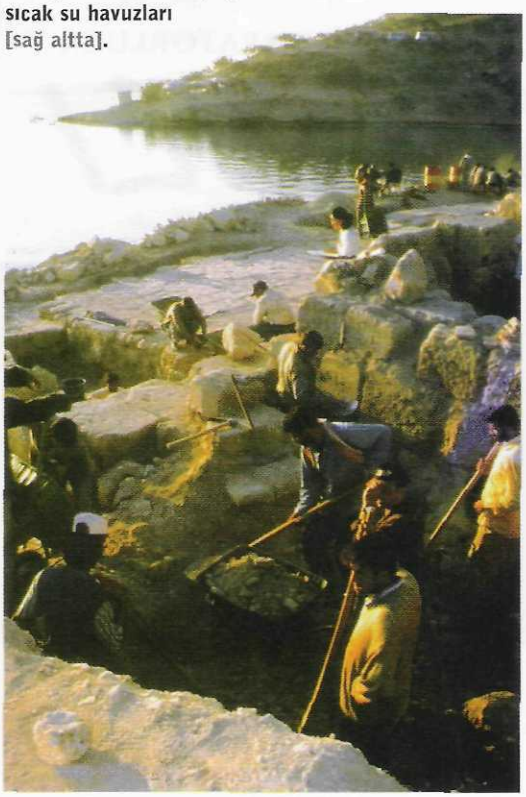
Böylece "Allianoi Girişim Grubu" ve "Hasankeyf'i Yaşatma Girişimi" ortak hareket etme kararı aldı.

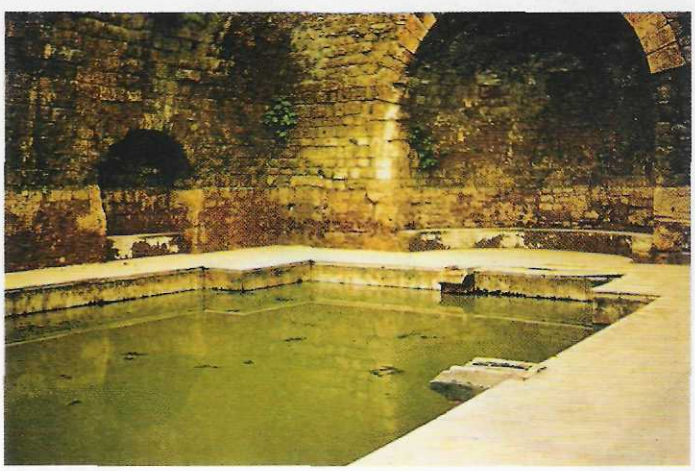
Bu kararla, hem birbirimizin deneyimlerinden hem de *ortak hareketin yaratacağı sinerjiden* yararlanacaktık. Ayrıca ortak hareket, bu topraklarda boy vermiş bütün uygarlıklara sonuna kadar sahip çıktığımızı göstermek, Anadolu mozaiğini korumak açısından da önemliydi.

İki kültür mirasımızla ilgili son durum ise, şudur: Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu tarafından 4 Kasım 2006'da, Hasankeyf ve Allianoi'yi yakından ilgilendiren bir ilke kararı alındı.

Buna göre, DSİ tarafından, barajın planlanan alanın dışında başka bir yerde yapılmasının mümkün olmadığı *saptanırsa; taşınmaz kültür* varlıklarının başka bir yere ta-

Allianoi kazı çalışmaları [altta] ve antik kentteki Kuzey Ilıca'nın sıcak su havuzları [sağ altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Ilısu Barajı sularının altında kalma tehlikesiyle karşı karşıya olan Hasankeyf'ten bir genel görüntü [solda].

şınmasına ya da belgelenerek su altında bırakılmasına karar verilebilecek.

Bu kararla, Koruma Bölge Kurulları'nın karar alma yetkileri kısıtlanmış, Hasankeyf, Allianoi gibi kültürel değerlerin kaderi tamamıyla DSİ'ye bırakılmış oluyor.

Adeta Hasankeyf'in taşınması, Allianoi'nin ise, insan eliyle suya gömülmesinin dayanağı yaratılmak isteniyor. Oysa binlerce yıllık tarihsel değerlerimizi taşıyarak bozmaya veya suya gömerek yok etmeye hiç kimsenin hakkı yoktur.

Bu düşüncelerle, Yüksek Koruma Kurulu'nun bu ilke kararının yürütmesinin durdurulması ve iptali istemiyle, iki girişim grubumuz da dava açtı.

Allianoi ve Hasankeyf birer kimlik. Bizim geçmişimiz ve çocuklarımıza bırakacağımız çok güzel birer miras.

Binlerce yıllık Anadolu uygarlıklarından bizlere kalanları, Allianoi ve Hasankeyf'i gururla korumak ve gelecek kuşaklara aktarılmasını sağlamak tarihsel sorumluluğumuzdur.

Bizlerin bu yolda çabası sürecek, sizler de bu çabaya katılır mısınız? ■

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Şubat 1945: ABD deniz piyadeleri çıkarma gemilerinden araç ve gereçlerini Iwo Jima sahillerine indiriyorlar [sağda].

Oscar'da da favori tarih

25 Şubat'ta sahiplerini bulacak olan Oscar ödüllerinde, tarihî olayları ya da tarihî kişilikleri konu edinen filmlerin öne çıktığını görüyoruz. Sonuçlar ne olursa olsun, anlaşılan, yapımcı ve yönetmenler, seyircilerine 'tarih dersi' vermek istiyorlar.

OLKAN ÖZYURT

Iwo Jima Savaşı, II. Elizabeth, İdi Amin ve Dieana Ross... 20. Yüzyıl'ın farklı zamanlarında yaşayan bu üç insanın ve bir savaşın ne gibi bir ortak noktası var derseniz?..

Cevap olarak, 'Oscar' diyebiliriz. Malum, Şubat ayındayız ve bu ayın 25'inde, sinema dünyasının en popüler ödülü olan Oscar'lar dağıtılacak...

Clint Eastwood'un II. Dünya Savaşı'nın en kanlı çatışmalarının yaşandığı Iwo Jima Savaşı'nı anlattığı iki filmi 'Atalarımızın Bayrakları / Flags of Our Fathers' ile "Iwo Jima'dan Mektuplar / Letters from Iwo Jima"nın; Stephan Fears'ın Prenses Diana'nın ölümünden sonra İngiltere'nin son 25 yıllık Kraliçesi II. Elizabeth'in yaşadıklarını konu alan 'Kraliçe / The Queen'in; Uganda'nın eski diktatörü İdi Amin'in yaşamından bir kesit

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Clint Eastwood, Iwo Jima çıkarmasını işlediği 'Atalarımızın Bayrakları'nda, kahramanlık mitosunu sorguluyor [üstte]. Forest Whitaker'ın İdi Amin rolüyle 'En İyi Erkek Oyuncu' Oscar'ını almasına kesin gözüyle bakılıyor [solda]. Clint Eastwood'un ikinci filmi "Iwo Jima'dan Mektuplar"ı, II. Dünya Savaşı'nın bu kanlı çıkarmasını bu kez Japonların gözüyle anlatıyor [solda]. Helen Mirren'in başrolü oynadığı 'Kraliçe', 'En İyi Film' dalında Oscar'ın en güçlü adayları arasında [altta].

filmleri

sunan, Kevin Macdonald imzalı 'Son Kral / The Last King of Scotland'ın ve pop müziğin önemli şarkıcılarından Dieana Ross'un müzik dünyasında zirveye ulaşmasının ele alındığı, Bill Condon'un yönettiği 'Rüya Kızlar / Dreamgirls'ün; oyuncu, yönetmen ya da film dallarında Oscar alabilecekleri düşünülüyor.

Düşünülüyor, diyoruz; çünkü bu yazı kaleme alındığında, Oscar adaylıkları bile açıklanmamıştı. Ama malûm, Oscar söylentileri taa 2005 Ekim'inden beri dillendiriliyor.

Oscar'ın ön habercisi olarak belirtilen 'Altın Küre' ödülleri de, geçen ayın 15'in de açıklandı ve bu beş film, farklı dallarda Altın Küre heykelciği ile törenden ayrıldı.

Altın Küre ödülleri de, bu filmlerin Oscar yolunda bir adım önde olduğunun bir gös-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Helen Mirren, 'Kraliçe'de [üstte ve sağ üstte], II. Elizabeth'in [sağda, en üstte] çelişkili iç dünyasını seyirciye aktarmaya çalışıyor.

tergesi... Bu filmlerin, Oscar dışındaki ortak noktası ise, tarihî bir dönemi ya da kişiliği konu edinmesi.

Yani bu yıl, yakın tarih, Oscar'a, Oscar ödülleri de yakın tarihe göz kırpıyor: Oscar yarışında tarihî filmlerin bir 'çıkarma' yaptıklarını rahatlıkla söyleyebiliriz.

Ortaya çıkan tablo bunu gösteriyor bize... Sadece bu beş filmle sınırlı değil tarihî yapımlar... Ekim ayından beri, belirli tarihsel olaylardan ya da kişiliklerden feyz alınarak çekilen birçok filmin, farklı kategorilerde, Oscar için adı geçiyor.

Sadece bu beş yapımın Oscar şansı da, diğerlerine göre daha fazla...

Öyle ya da böyle, tarihe 'bulaşmak' ve tarihin koridorlarında dolaşmak, sinemacılara yarıyor bu aralar. Ama yaşadığımız dünyada, tarihe sinemanın gözünden bakmak, en çok seyirci olarak bizlere fayda sağlıyor.

Çünkü bu vesileyle, seyirci olarak bizler, yakın tarihimizin kimi olaylarını farklı açılardan görme ve yorumlama, kimi önemli kişiliklerin bilinmeyen yönlerini öğrenme şansı buluyoruz.

KRALİÇE
Orijinal adı: The Queen
Yönetmen: Stephen Frears
Oyuncular: Helen Mirren, Michael Sheen, James Cromwell, Sylvia Syms, Alex Jennings, Helen McCrory
Konu: 'Benim Güzel Çamaşırhanem' ve 'Tehlikeli İlişkiler' filmlerinin muhalif İngiliz yönetmeni Stephen Frears, 20. Yüzyıl'da Buckhingham Sarayı'nın kapalı kapıları ardında yaşanılan gerilim dolu anlara çeviriyor kamerasını.

İngiliz halkının sevgilisi Prenses Diana bir trafik kazası sonucu hayatını kaybedince, İngiltere Kraliçesi II. Elizabeth'in yaşadıklarından hareket eden yönetmen, monarşiyle halk arasındaki çatışmaya odaklanmaktansa, bir insan olarak Elizabeth'in portresini ve kişiliğindeki çelişkilerini yansıtmayı tercih ediyor.

Diana'nın ölümünden sonra, tüm İngiliz halkı yas tutarken, Kraliçe Elizabeth kayıtsız kalmaktadır. İngiltere'nin yeni başbakanı Tony Blair ise, saray ile halk arasında bir iletişim kurmak için, kraliçeyi, resmî bir cenaze töreni düzenlemeye ikna eder.

Notlar: Televizyonda I. Elizabeth, beyazperdede ise II. Elizabeth performanslarıyla yıla damgasını vuran Helen Mirren, Venedik ve Toronto'nun ardından, Altın Küre'de de iki ödül birden alarak Oscar yolunda rakipsiz olduğunu kanıtladı.

Ancak filmin tek kayda değer performansı ona ait değil. Blair rolündeki Michael Sheen de oldukça iyi. Ne var ki filmin bağımsız bir İngiliz yapımı olmasından dolayı, Helen Mirren dışında, ancak en iyi yönetmen ve senaryo dallarında Oscar şansı olabilir.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Amerikan uçaklarından Iwo Jima çıkarması.

Senarist Peter Morgan'ın zeki diyalogları ona Altın Küre'den sonra Oscar'ı da kazandırabilir.

ATALARIMIZIN BAYRAKLARI

Orijinal adı: Flags of Our Fathers

Yönetmen: Clint Eastwood

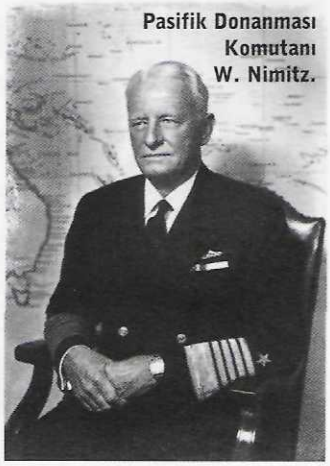
Oyuncular: Ryan Phillippe, Jesse Bradford, Adam Beach, Jamie Bell, John Benjamen Hickey

Konu: Çifte Oscarlı yönetmen Clint Eastwood, bu kez de II. Dünya Savaşı'nı anlatıyor. Savaşın anlamsızlığını yansıtmak için, hem Amerikan hem de Japon askerlerinin gözünden, peş peşe iki ayrı film birden çeken Eastwood, filmlerini anı kitaplarına ve mektuplara dayandırıyor.

Mekân olarak savaşın en ateşli günlerinin geçtiği Pasifik adası Iwo Jima'yı seçmiş

Clint Eastwood'un filmi 'Atalarımızın Bayrakları'ndan, hareketli bir savaş sahnesi.

Pasifik Donanması Komutanı W. Nimitz.

yönetmen. Bu ilk filmi 'Atalarımızın Bayrakları'nda, adaya çıkartma yapan Amerikan askerlerinden birkaçının adaya bayrak diktikleri sırada çekilen bir fotoğrafla 'kahraman'lık sembolüne dönüşmelerini anlatıyor.

Bayrağı diken altı askerden ancak üçü hayatta kalır ve Amerika'ya geri dönerler. Bu üç insan, devlet tarafından savaş için para ve bono toplamak amacıyla reklam aracı olarak kullanılmaya başlanır.

Eastwood, milliyetçilik ya da vatanseverlik sorgulamaları gibi ucuzluklara sapmadan, gerçek kahramanlığın ne olduğunu sorguluyor.

Notlar: Eastwood'un filmi tamamen gerçek olaylara dayanıyor, Joe Rosenthal'in meşhur 'bayrak diken askerler'

Tarihçi gözüyle Iwo Jima

Iwo Jima, Amerikan tarihinde Pearl Harbor kadar derin izler bırakmış bir adanın ismidir. Savaşın son yılında Japonya'nın anavatan topraklarına ait küçük bir ada olan Iwo Jima'ya çıkan Amerikalılar, büyük bir direnişle karşılaşmış ve 7 bini ölü, 26 bin kayıp vermişlerdir. Boyu 17 km'lik bu küçük adadaki direniş, tam da Amerikalıları Japonya'ya çıkma konusunda tekrar düşündürmek için hazırlanmıştı. General Kurubayashi emrindeki 22 bin asker, düşmanı Japonya'ya çıkarma yapmaktan vazgeçirecek kadar çok Amerikalı öldürmeye yemin ederek, yeraltındaki mevzilere girmişti. Gece-gündüz 37 gün süren muharebeler sona erdiği zaman, Japon askerlerinin sadece 1.038'i sağ kalacaktı. Amerikalıların hava bombardımanı hiçbir etki yapmayacak, 110 bin deniz piyadesi Japon mevzilerini el bombası ve alev makineleriyle tek tek ele geçirmek zorunda kalacaktı. Bu süreç içerisinde, Amerikalılar her an tetikte idiler; çünkü Japonların nerede ve ne zaman dışarı fırlayıp hücum edeceklerini bilmiyorlardı. Iwo Jima, Amerikalıların atom bombasını kullanmaya karar vermelerinde çok etkili olmuştur. Muharebelerin sonuna doğru, altı deniz piyadesi, adanın en yüksek noktası olan Suribachi tepesine bayraklarını diktiklerinde çekilen ünlü fotoğraf *[altta]*, onları bir anda 'ulusal kahraman' haline getirecektir... Bu altı askerden üçü, fotoğraf çekildikten birkaç gün sonra ölecek, sağ kalanlar ise, Amerika'da törenlerle karşılanacak ama birer propaganda aracı olarak kullanılmaktan bunalacaklardı. Bu askerlerin arasında yer alan Kızılderili er Ira Heyes, kendini içkiye vurup öldüğü zaman, 32 yaşındaydı. Bu kahramanlık öyküsü ve yarattığı kişisel trajediler, ABD'de her zaman ilgiyle izlenen birçok esere konu olmuştur.

M. Tanju Akad

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Iwo Jima çıkarmasının ardından iki çarpıcı görüntü: Yaralı asker [sağda] ve memleketten gelen mektubu okuyan siperdeki asker [en sağda] "Iwo Jima'dan Mektuplar" filminin başrol oyuncusu Ken Watanabe [sağ altta] ve yönetmeni Clint Eastwood [sağda, ortada].

fotoğrafı ile James Bradley ve Ron Powers'ın yazdıkları ve filmle aynı adı taşıyan kitap, esin kaynakları...

Filmi yapma teklifini, 2004 Oscar Ödül Töreni'nde, Steven Spielberg getirmiş. Filmin yapımcılığını üstlenen Spielberg, Eastwood'un harika yönetmenliği sayesinde, bu filmle bir kez daha Oscar kazanacağına inanıyor.

IWO JIMA'DAN MEKTUPLAR

Orijinal adı: Letters from Iwo Jima

Yönetmen: Clint Eastwood

Oyuncular: Ken Watanabe, Kazunari Ninomiya, Tsuyoshi Ihara, Ryo Kase, Shido Nakamura

Konu: Film, Iwo Jima adasına yapılan Amerikan çıkartmasını Japon askerlerin gözünden anlatıyor. Japon kuvvetlerinin komutanı general Kuribayashi'nin anılarından yola çıkarak, güç, onur, cesaret ve korku kavramlarının eşliğinde, savaşın insan ruhunda açtığı yaraları taşıyor beyazperdeye.

Eastwood, Japonca çektiği filminde, katı geleneksel kurallarla ayakta kalmaya çalışan Japon askerlerini oldukça insanî bir biçimde yansıtıyor seyirciye.

Bu yüzden de film, Amerika'da tepkiyle karşılanmış 'eski düşman' Japonları sempatik gösterdiği için eleştirilmişti.

Notlar: Film Japonca çekildiği için, en iyi yabancı film dalında yarışacak. Altın Küre'de bu dalda heykelciği kucaklayan Clint Eastwood'un, en yakın rakipleri Almodo-

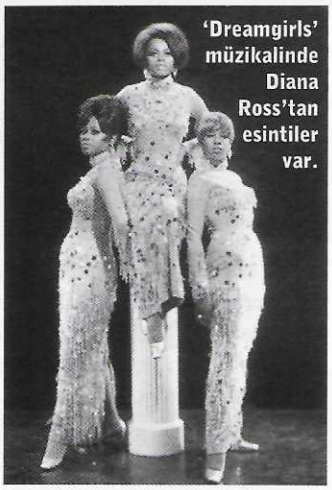

Forest Whitaker [sağda], 'Son Kral'da, *Uganda diktatörü* İdi Amin'i [en sağda] canlandırıyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

'Dreamgirls' Türkiye'de, Oscar töreninden iki gün önce, 23 Şubat'ta vizyona girecek.

'Dreamgirls' müzikalinde Diana Ross'tan esintiler var.

var'ın 'Dönüş'ü ve Guillermo del Toro'nun "Pan'ın Labirenti" filmlerini geçerek, Oscar heykelciğine kavuşması bekleniyor.

SON KRAL

Orijinal adı: The Last King of Scotland
Yönetmen: Kevin Macdonald
Oyuncular: Forest Whitaker, James McAvoy, Kerry Washington, Gillian Anderson, Simon McBurney
Konu: Uganda'da uyguladığı dikta rejimiyle çağımızın en korkunç figürleri arasına giren İdi Amin'in ülkesinde yarattığı katliamı gözler önüne seren film, bir roman uyarlaması.

Film, idealist genç bir İskoçyalı doktorun Uganda'ya yaptığı ziyaret sırasında, tesadüfen İdi Amin ile tanışması ve onun kişisel doktoru olmasıyla gelişen olayları ele alıyor.

Genç doktor, başlangıçta Amin'in çarpıcı kişiliğinin etkisinde kalıyor. Ancak zamanla ülkede yaptığı kıyımı ve ne denli ruh sağlığı bozuk bir insan olduğunu anlıyor.

Ancak İdi Amin, doktorun görevinden istifa edip ülkesine dönmesine izin vermiyor.

Notlar: Daha ziyade televizyon filmleriyle tanınan yönetmen Macdonald'ın amacı, biyografik bir film çekmek olduğu için, 'Son Kral', bir ülkeye monarşiyi getiren bir diktatörün ne tür buhranlar geçirebileceğini anlatmaya odaklanıyor.

Tüm eleştirmenlerden 'yıldızlı pekiyi' alan ve şimdiye kadar ne kadar ödül varsa silip süpüren aktör Forest Whitaker'ın Altın Küre'den sonra Oscar'ı da almasına, garanti gözüyle bakılıyor.

RÜYA KIZLAR

Orijinal adı: Dreamgirls
Yönetmen: Bill Condon
Oyuncular: Jamie Foxx, Beyonce Knowles, Danny Glover, Eddie Murphy, Jennifer Hudson
Konu: 1960'ların ve 70'lerin çalkantılı Amerikan müzik pi-

Tarihçi gözüyle İdi Amin Dada

Herhalde hiçbir kanlı diktatör, 1971 ile 78 yılları arasında Uganda'yı yöneten İdi Amin kadar masalsı görünmemiştir. 1946'da İngilizlerin emrinde, sırasıyla onbaşı, çavuş ve asteğmenliğe yükselen bu ağır siklet boks şampiyonu, ülkesinin bağımsızlığını kazandığı 1962'den dört yıl sonra, ordu komutanı olacaktır. Başbakan Milton Obote ile birlikte kaçakçılıkla suçlanacak, daha sonra da ordunun parasını cebine attığı için, soruşturmaya uğrayacağını anlayınca, 1971'de onu devirip diktatörlüğünü ilan edecektir. Artık kendi kendisine verdiği (kısaltılmış haliyle) "Ömür boyu başkan Ekselans Mareşal el Hacı Doktor, Afrika'daki İngiliz İmparatorluğu'nun fatihi" unvanını kullanacaktır İdi Amin *[altta; halkın arasında]*... Herkesin komik bulduğu bu unvanları ciddiye alan İdi Amin, Uganda'nın Akoli ve Longo halkları ile İngiliz sömürgeciliğinin kalıntısı olan Hintlileri temizlemek üzere saldırıya geçecek ve facialar birbirini izleyecektir. Bu dönemde, 80 ilâ 300 bin arası insanın öldüğü ileri sürülmektedir. Daha sonra Sudan ve Kenya'dan toprak isteyen diktatör, FKÖ ile bağ kurmuş ve Sovyetler'den silah istemiştir. İdi Amin, 1976 Haziran'ında Atina'dan kaçırılan Air France uçağına iniş izni vermiş; ama İsrail komandolarının Entebbe Havaalanı'na baskın yaparak rehineleri kurtarması üzerine, itibarı epey sarsılmıştır. 78 Ekim'inde Tanzanya'yı işgal etmeye kalkan İdi Amin, sonunda Libya'ya kaçacak; daha sonra da, Suudi Arabistan'da kalmasına izin verilecek ve 2003'te, hastalanarak orada ölecektir.

M. Tanju Akad

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'Dreamgirls' ünlü bir pop şarkıcısının arkasında yer alan üç vokalist kızın öyküsünü beyazperdeye taşıyor [üstte].

yasasını ele alan bu müzikal yapım, ünlü pop şarkıcısı Diana Ross'un kariyerinin ilk yıllarından esinlenmiş.

Bol ödüllü bir Broadway müzikalinden uyarlanan 'Rüya Kızlar', işbilir bir menajerin bir yetenek yarışmasında keşfettiği üç kızı, ünlü bir şarkıcının arkasındaki vokaller olarak sahneye sürmesiyle başlıyor.

Üç kızdan oluşan 'Rüyalar' adlı grubun elemanlarından biri, zamanla ön plana çıkınca, diğerleri arasında gerginlik yaşanıyor ve ihtişamlı müzik dünyasının acımasız yüzü ortaya çıkıyor.

Notlar: Filmin asları, ünlü şarkıcı Beyonce ve 'Ray' portresiyle bizi kendine hayran bırakan Oscarlı Jamie Foxx gibi görünüyor.

Ama dikkat çekici performanslar, yan rollerdeki Eddie Murphy ve Amerikan popstar yarışmasının yıldızlarından olan 'taze' oyuncu Jennifer Hudson'dan geliyor.

Zaten bu iki isim de, Altın Küre'lerden elleri boş ayrılmadı. Diğer yandan filmin, senaristinden yapımcısına kadar, tüm ekibinin Oscar tecrübesi olan isimler olduğuna bakılırsa, sadece oyunculuk değil, diğer dallarda da heykelciğe yakın durduğu söylenebilir.

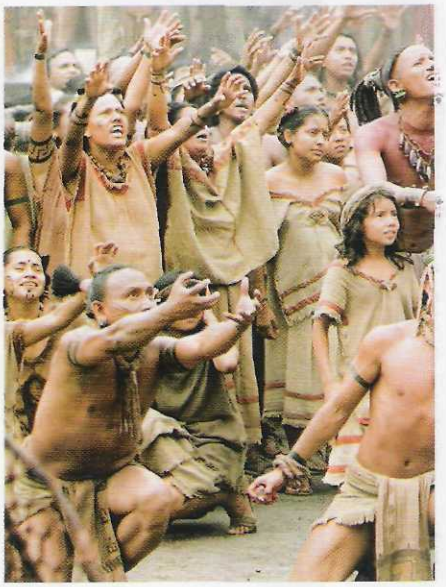
... Ve diğer filmlerin Oscar

Cehennem Çiçeği (Black Dahlia): 1940'larda suça bulanmış LosAngeles'ta yaşanan bir cinayet ve iki polisin bu cinayeti çözme çabasını anlatıyor. Scarlett Johansson, Hillary Swank ve Josh Hartnett'in başrollerde olduğu Brian de Palma yapımı bu gerilim filmi, 'En İyi Senaryo' dalında şanslı adaylardan biri.

Perde (The Painted Vail): Somerset Maugham'ın daha önce dört kez sinemaya aktarılmış romanından uyarlanan film, 1920'lerin Çin'inde evlilikleri sarsılan bir çiftin hikâyesini anlatıyor. Naomi Watts ve Edward Norton'un oynadığı filmin, 'En İyi Senaryo' ve 'En İyi Film Müziği' dallarında heykelciğe ulaşması bekleniyor.

Uçuş 93 (United 93): 11 Eylül Faciası'nın yaralarını taşıyan Amerika, en önemli ödül töreninde, bu filme kayıtsız kalmayacak gibi görünüyor. 'En İyi Senaryo' ödülünü alması muhtemel.

Son Umut (Children of Men): Geleceğin dünyasının karanlık yüzünü sergileyen filmin Altın Küre'lerde yüzü gülmedi; ama kurgu dalında Oscar'ı eve götürebilir.

Kanlı Elmas (Blood Diamond): 1990'ların Güney Afrika'sındaki kanlı iç savaşı merkeze taşıyarak, çocuk askerlerin dramını ve kanlı elmas pazarlıklarını beyazperdeye taşıyan yönetmen Edward Zwick, bu kez Oscar'lık bir film çıkaramamış; ama oyuncuları Leonardo di Caprio ve Djimon Hounsou'nun oyuncu ödüllerini almaları, şaşırtıcı olmayacak.

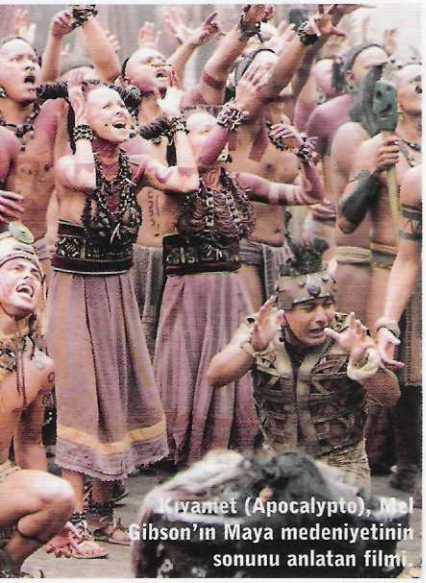
Bobby: John F. Kennedy'nin senatör kardeşi Bobby Kennedy'nin bir suikaste kurban gitmeden önce kaldığı otelde yaşananları ele alan

'The Good German' II. Dünya Savaşı döneminin Berlin'inde geçen bir aşkı ele alıyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

şansları ne olacak?

Kıyamet (Apocalypto), Mel Gibson'ın Maya medeniyetinin sonunu anlatan filmi.

filmin, 'En İyi Şarkı' ve kostüm dalında Oscar'a yakın durduğu söyleniyor.

Hollywoodland: Amerikan tarihinin en gizemli cinayetlerinden birin perdeye taşıyan bu film sayesinde, Ben Affleck Venedik'te 'En İyi Erkek Oyuncu' ödülünü kazanmıştı. Şimdi, Oscar'a uzanması da muhtemel.

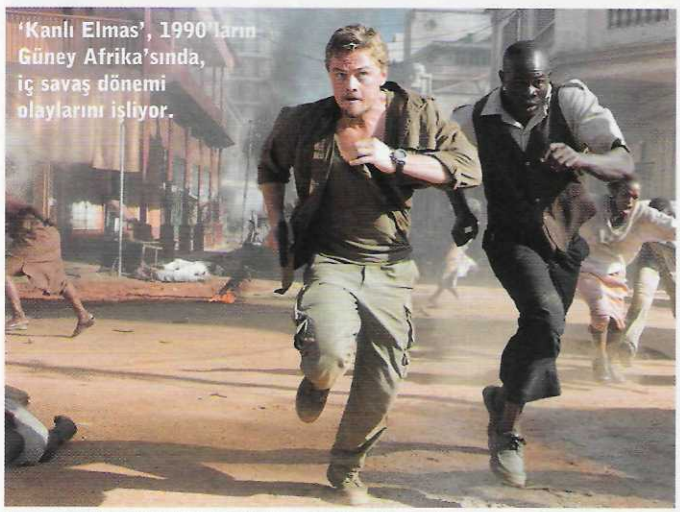
Prestij (The Prestige): Christopher Nolan'ın 19. Yüzyıl'da sihirbazların hırslı dünyasını anlattığı filmi, görsel efektleri ve kurgusuyla Oscar yarışında öne çıkıyor.

Marie Antoinette: 'Lost in Translation' sayesinde Oscar'la tanışan yönetmen Sofia Coppola'nın Cannes'da beğenilmeyen bu filmi, sadece kostüm dalında şanslı gibi görünüyor.

Pan'ın Labirenti (Pan's Labyrinth): 1940'ların İspanya'sındaki iç savaş günlerini fantastik bir hikâyeyle harmanlayarak aktaran film, İspanyolca ve yabancı film kategorisinin güçlü adaylarından biri.

Kıyamet (Apocalypto): Mel Gibson'ın Mayalar'ın sonunu anlatan filmi, 'En İyi Yabancı Film ve 'En İyi Film Müziği' dallarında ödüle ulaşabilir.

The Good German: Akademi'nin pek sevdiği yönetmenlerden Steven Soderbergh, II. Dünya Savaşı'nın Berlin'inde geçen tutkulu bir aşk hikâyesi anlatıyor. Film, ikinci 'Casablanca' olmaya aday. Özgün müzik dalında da ödül alabilir.

'Kanlı Elmas', 1990'ların Güney Afrika'sında, iç savaş dönemi olaylarını işliyor.

Tarihçi gözüyle II. Elizabeth

1952'de, henüz 26 yaşında iken, babasının erken ölümü üzerine taç giyen II. Elizabeth. halen dünyanın en eski iki devlet başkanından biri olup, sadece İngiltere'nin değil, yeryüzüne dağılmış 16 farklı ülkenin kraliçesidir. Aslında uzun hükümdarlığı sırasında, 32 ülkenin kraliçesi olmuştu; ama eski sömürgeler bağımsızlıklarını kazanınca, Birleşik Krallık ülkelerinin sayısı da yarıya düşecekti... Bugün II. Elizabeth'in kraliçesi olduğu ülkelerin çoğu, küçük ada devletleridirler ve toplam nüfusları da, İngiltere dahil, 128 milyondur.

II. Elizabeth, kraliçeliğin yanı sıra, İngiliz Uluslar Topluluğu'nun ve İngiliz Kilisesi'nin reisliği gibi görevlere de sahiptir ve bunların hepsi, başkomutanlığı gibi, büyük ölçüde semboliktir. Buna rağmen aralarında Churchill'in de bulunduğu bir düzine başbakanla çalışmış olmanın, krizlerden geçmenin ve dünya liderleriyle sayısız temas kurmuş olmanın getirdiği devlet tecrübesine de sahiptir. Keza II. Dünya Savaşı sırasında yardımcı askerlik hizmetine katılması da, ona sempati kazandırmıştır. Elizabeth devlet işlerinin yanı sıra dört çocuğunu yetiştirmiş, ancak onların tabloid basına malzeme olmaları, kraliçeyi sürekli yıpratmıştır. Diğer oğulları ve kızının sorunlu evliliklerinden sonra, büyük oğlu Veliaht Prens Charles'ın eşi Prenses Diana'nın bir trafik kazasında ölmesi, II. Elizabeth'in *[üstte]* hayatında karşılaştığı en büyük gerilimlerden birisine neden olmuştur. Kamuoyu, kraliyet ailesinin bu dönemdeki yaklaşımını tepkiyle karşılamış, ancak Ana Kraliçe ile başbakan Tony Blair'in telkinleri karşısında, daha duyarlı bir tutum sergilediğine inanılmıştır.

M. Tanju Akad

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

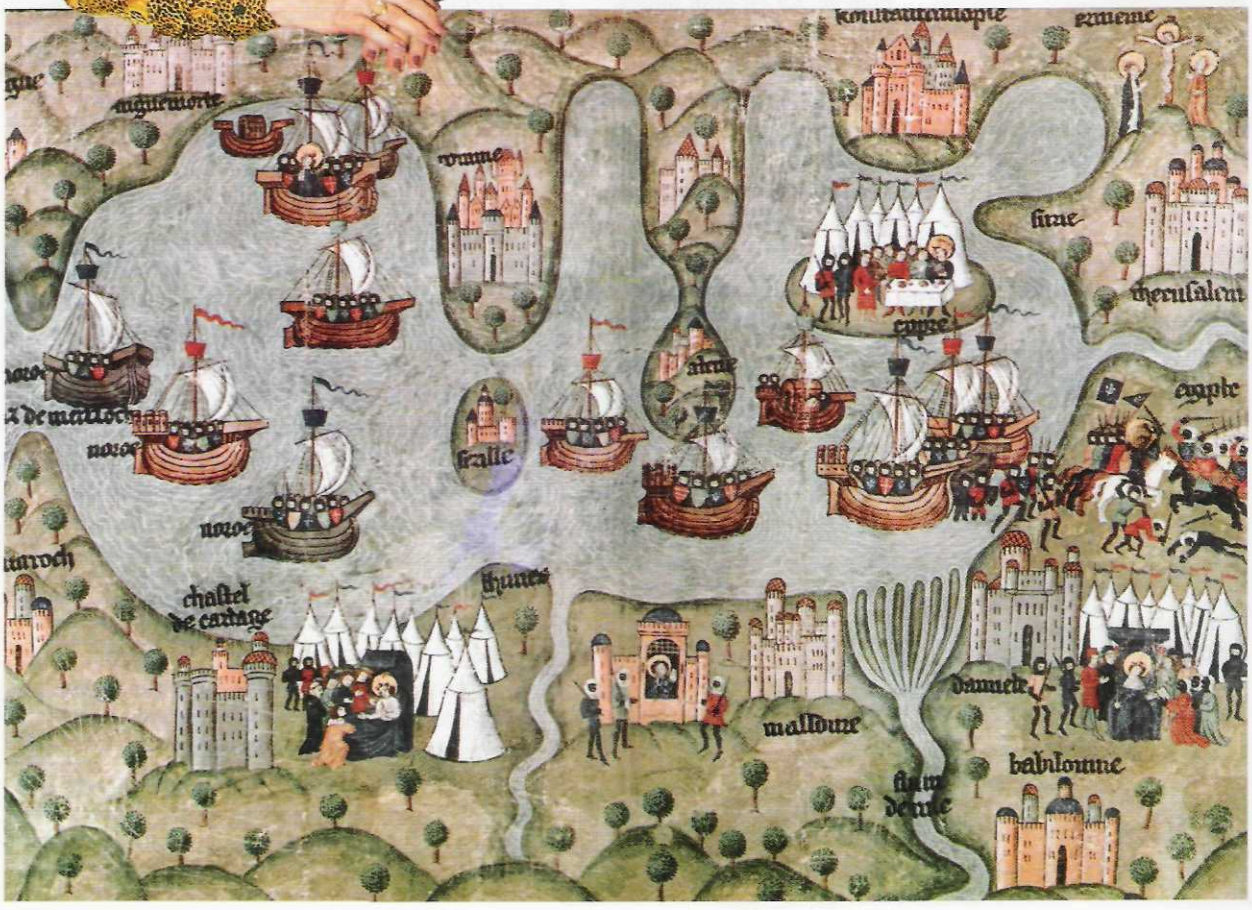
Prof. Dr. Işın Demirkent'in makaleleri kitaplaştı:

'Haçlı seferleri bizim de tarihimiz'

Her fırsatta, Haçlı seferleri tarihinin, ülkemize 'yabancı' bir tarih olmadığını vurgulayan Demirkent'in bu alandaki yazıları 'Haçlı Seferleri Tarihi' adıyla kitaplaştırıldı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

2004 yılı sonları: Emekliliğinden kısa bir süre önce Prof. Dr. Işın Demirkent çalışma odasında, Yrd. Doç. Dr. Ebru Altan ile birlikte [solda].

EBRU ALTAN

Papa II. Urbanus'un 1095 yılında, Clérmont Konsili'nde yapmış olduğu çağrı ile başlayan Haçlı seferleri, Ortaçağ tarihinin en önemli olaylarından biridir.

Bu konu, doğrudan doğruya Türk tarihiyle bağlantılı olup, Anadolu Türk Tarihi'ni çok yakından ilgilendirmektedir.

Geçen yıl Şubat ayında aramızdan ayrılan kıymetli hocamız Prof Dr. Işın Demirkent (1938-2006), 'Kutsal toprakları Kurtarmak' sloganıyla düzenlenen bu hareketin aslında, Batı âleminin Türkleri Anadolu'dan atmak ve Anadolu ile birlikte, bütün Yakındoğu'yu kendi hâkimiyetleri altına almak için düzenledikleri siyasî amaçlı askerî bir harekât olarak tanımlamıştır.

Gerçekten de Haçlılar, bu hareketin başlangıcında; Urfa'da, Antakya'da, Kudüs'te, Trablus'ta, sonra Kıbrıs'ta ve İstanbul'da, devletler kurarak Yakındoğu'yu kolonize etmek amaçlarını, kısmen de olsa, gerçekleştirmek imkânı bulmuşlardır.

Haçlı seferlerinin başlangıcında başkent İznik'i kaybederek Orta Anadolu'ya çekilmek zorunda kalan Türkler, burada tekrar toparlanarak Türk milletinin Anadolu'daki varlığının devamını sağlamayı başarmış ve Anadolu'yu Haçlı istilasından kurtarmışlardır.

Ancak Suriye ve Filistin'de yerleşen Haçlılar, yaklaşık 200 yıl, Türk-İslâm dünyasını meşgul etmişlerdir. Haçlı seferlerinin sonuna kadar, Haçlılara karşı mücadele eden ve 1291'de Yakındoğu'daki Haçlı hâkimiyetine son verenler, Türkler olmuştur.

Batılılar tarafından 'Haçlı Seferleri Dönemi' olarak adlandırılan devre, literatürde, 1096-1291 yılları arasında, yaklaşık 200 yıllık bir dönemi kapsar.

Fakat, 13. Yüzyıl'dan sonra da, Batı'da, Haçlı ruhu hep canlı tutulmuş ve 'Son Haçlı Seferleri' adıyla devam etmiştir.

Demirkent, Osmanlı Devleti'nin yıkılışından sonra da, Batılıların günümüze kadar devam eden "Doğu'yu kolonize etme" çabalarını hep bu anlamda değerlendirmiştir.

Selçuklu ve Osmanlı devletlerinin tarihlerinde bu kadar önemli yer tutan konunun, bugün ülkemizde de, bütün yönleriyle araştırılması gerektiğine dikkati çeken Demirkent, bu şekilde, tarihimizin henüz karanlık olan bazı noktalarının aydınlığa kavuşturulabileceğini savunmuştur.

Haçlı seferleri tarihi konusunda doğru sonuçlara ulaşabilmek için, bu büyük çatışmada, karşı cepheyi oluşturan Doğu dünyasının da kendi görüş ve yorumlarını ortaya koyması gerektiğini Demirkent, özellikle vurgulamıştır.

Fakat, bu konu, Türk tarihini böylesine yakından ilgilendirdiği halde, ülkemizde uzun yıllar gereken ilgiyi görmemiştir.

'Haçlı Seferleri Tarihi' orta öğretim yıllarından itibaren bizlere, çoğu zaman, gerçeği aksettirmese de, hep Batılıların bakış açısına uygun olarak öğretilmişti.

Ülkemizde bu konudaki ilmî çalışmalar, ancak 1960'lı yılların sonlarından itibaren, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde başlamıştır.

Işın Demirkent tarafından, merhum

Fransa Kralı IX. Louis'nin Haçlı Seferi'ni ve Akdeniz çevresini gösteren bir 15. Yüzyıl harita-minyatürü [sol sayfada]. Papa II. Urbanus'un [solda], 1095 yılında, Clérmont Konsili'nde yaptığı Haçlı seferleri çağrısını temsil eden bir 14. Yüzyıl minyatürü [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Niketas Khoniates'in Historia'sının 1180-1195 tarihlerini kapsayan bölümleri, Kasım 2006'da Dünya Kitapları arasında yayımlandı [sağda].
Yıl 1999: Prof. Dr. Işın Demirkent, 4-8 Ekim tarihleri arasında Ankara'da yapılan 12. Türk Tarih Kurumu Kongresi'nde [en sağda].
Demirkent'in, yine Dünya Yayınları arasında yer alan 'Bizans Tarihi Yazıları' kendisinin sağlığında, Ekim 2005'te *yayımlanmıştı* [sağ sayfada, üstte].

hocalarımızdan Prof. Dr. Fikret Işıltan'ın kontrolünde hazırlanan 'Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1098-1118)' adlı *Doktora tezi*, ülkemizde Haçlı seferleri tarihi konusundaki ilk müstakil çalışma olmuştur.

Bu çalışma, 1974 yılında Edebiyat Fakültesi'nde yayımlandıktan sonra, 1990 yılında da, Türk Tarih Kurumu yayınları arasında yer almıştır.

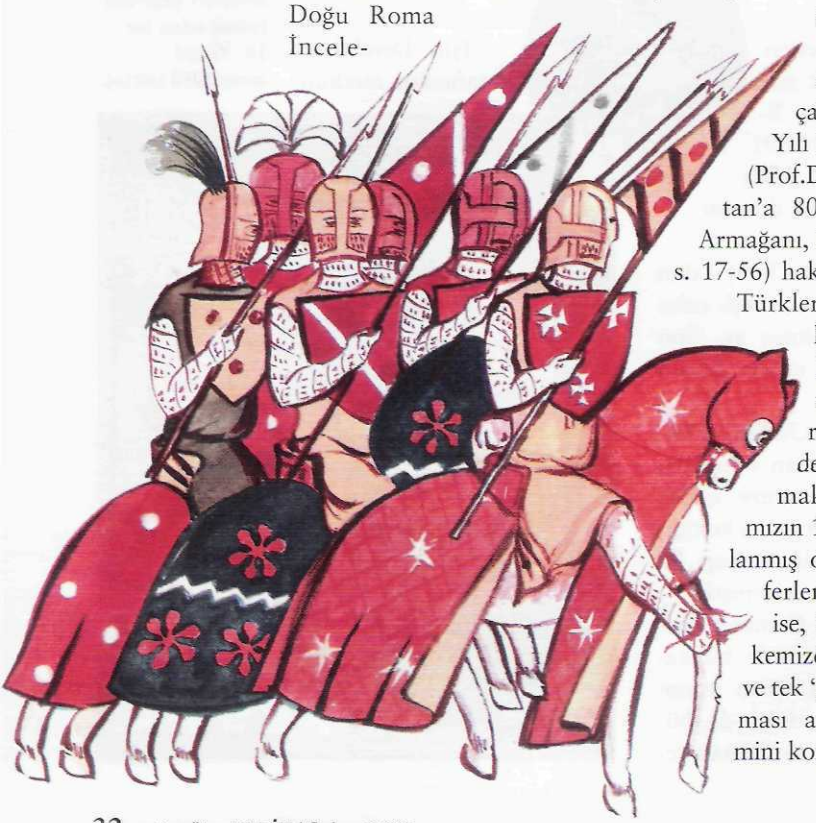

Demirkent'e 1981 yılında 'Doçent' unvanını kazandıran ve Doktora tezini tamamlayıcı mahiyette olan 'Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1118-1146)' adlı çalışması, 1987'de TTK'da yayımlanmıştır.

1988'de 'Profesör', 1994'te de, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı Başkanı, 1983-2001 yılları arasında, Türk Tarih Kurumu aslî üyesi, 2001'den itibaren de Bizans / Doğu Roma İncelemeleri Türkiye Millî Komite Başkanı ve Society for the Study of the Crusades and the Latin East (Haçlı Seferleri ve *Latin Doğu Çalışmaları Cemiyeti*) üyesi olan hocamız, ilk günkü heyecanıyla, yaklaşık 40 yıl çalışmalarına devam etmiştir.

Ömrünün son günlerine kadar, çalışma azmini de hiç yitirmemiş olan Demirkent, Bizans Devleti tarihiyle ilgili çalışmalarının yanı sıra, Haçlı Seferleri Tarihi alanında da, tarih literatürümüze değerli çalışmalar kazandırmıştır.

Demirkent'in 1994 yılında İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi 'Tarih Dergisi'nde *yayımlanan 'Haçlı Seferleri* Düşüncesinin Doğuşu ve Hedefleri' adlı makalesi, bu hareketin genelde dinî motif arkasına gizlenen siyasî yönünü ortaya koyması açısından çok önemlidir. Demirkent'in bir diğer önemli çalışması, '1101 Yılı Haçlı Seferleri' (Prof.Dr. Fikret Işıltan'a 80. Doğum Yılı Armağanı, İstanbul 1995, s. 17-56) hakkındaki yazısı, Türklerin Haçlılara karşı Anadolu'daki varlığını devam ettirebilme mücadelesini konu almaktadır. Hocamızın 1997'de yayımlanmış olan 'Haçlı Seferleri' adlı kitabı ise, bu konuda ülkemizde yazılmış ilk ve tek 'genel tasvir' olması açısından, önemini korumaktadır.

Demirkent'in, Haçlı seferlerinin çağdaş yazarlarının eserlerini bir araya toplamış olan 'Haçlı Seferleri Kaynaklarının Büyük Külliyatı' (Recueil des Historiens des Croisades) içinde, ilk 5 cildi oluşturan Doğulu tarihçiler ile, Bizanslı tarihçiler kısmını Belleten'de yayımlanan iki ayrı makale ile tanıtması da oldukça faydalı çalışmalardır.

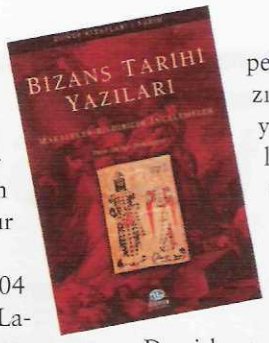
Prof. Dr. Işın Demirkent, bu alanda ülkemizde yapılacak araştırmalara kolaylık sağlaması açısından, konuyla ilgili ana kaynakların dilimize kazandırılmasına büyük önem vermiştir.

Bu amaçla, Anadolu Türk Tarihi, Türk - Bizans - Haçlı ilişkileri hakkında kıymetli bilgiler veren 12. Yüzyıl çağdaş Bizans tarihçileri Kinnamos ve Niketas'ın eserlerini, özellikle Türk tarihi açısından tamamlayıcı zengin notlar ekleyerek, dilimize kazandırması, tarih literatürümüz adına, çok önemli birikimler olmuştur.

Ioannes Kinnamos'un, II. Ioannes Komnenos ve I. Manuel Komnenos dönemlerini (1118-1176) konu edinen 'His-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

toria' adlı eserini, orijinal metni esas alarak İngilizce çevirisinden dilimize aktarıp araştırmacıların hizmetine sunmuştur (TTK-Ankara 2001).

Ardından da, 2004 yılında, İstanbul'un Latinler tarafından zaptının 800. yılı dolayısıyla, Niketas Khoniates'in 'Historia'sının Dördüncü Haçlı Seferi'ni konu edinen ve 1195-1206 yılları arasındaki olayları anlatan son kısmını, Dünya Kitapları arasında yayımlamıştır.

Niketas'ın eserinin 1180-1195 yıllarını kapsayan kısmını da notlandırarak Türkçe'ye aktaran Demirkent, ciddi sağlık sorunlarına rağmen, ömrünün son günlerine kadar, gayretle bu kitabı üzerinde çalışmıştır.

Ancak, bu eser, kendisinin vefatından sonra, Prof. Dr. Fahameddin Başar ve Doç. Dr. Bedia Demiriş tarafından eksiklikleri tamamlanarak yayımlanabilmiştir (Dünya Kitapları, 2006).

Ülkemizde bu konuda yapılacak olan çalışmalara zemin hazırlayan daha birçok ilmî çalışması bulunan hocamız, ayrıca geniş kitleye hitap eden pek çok popüler yazı kaleme almış, yaptırdığı yüksek lisans ve doktora tezleriyle de, bu alandaki çalışmalara yön vermiştir.

Prof. Dr. Işın Demirkent, son zamanlarında, 'Bizans Tarihi Yazıları' adlı kitabından sonra, Haçlı seferleri tarihi konusundaki bazı yazılarını da bir araya getirmeye niyetlenmişti.

Hangi yazılarının bu kitapta yer alacağını da bizlere söylemişti. Kendisinin bu arzusuna uygun olarak, konunun değişik yönlerini ele alan, çeşitli ilmî dergilerde yayımlanmış makaleleri ve değişik zamanlarda katıldığı seminer ve sempozyumlarda sunmuş olduğu bildirileri arasından seçilmiş on yedi yazısını da, 'Haçlı Seferleri Tarihi' adı altında, biz yayına hazırladık.

Ölümünün birinci yıldönümünde, kendisini şükran ve rahmetle anıyoruz. ■

Demirkent'in yapıtları

Prof. Dr. Işın Demirkent'in çeşitli dergilerde ve farklı yayınlarda yer alıp henüz bir araya getirilmemiş makale, bildiri ve incelemelerinin dışındaki yapıtlarının dökümü şöyle sıralanabilir:

- **Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1098-1118), I. Cilt, TTK Basımevi, Ankara, 1990**
- **Urfa Haçlı Kontluğu Tarihi (1118-1146), II. Cilt, TTK Basımevi, Ankara, 1990**
- **Mikhail Psellos'un Khronographia'sı, TTK Basımevi, Ankara, 1992**
- **Türkiye Selçuklu Hükümdarı Sultan I. Kılıç Arslan, TTK Basımevi, Ankara, 1996**
- **Ioannes Kinnamos'un Historia'sı (1118-1176), TTK Basımevi, Ankara, 2001**
- **Son Dönem Bizans İmparatorluğu Tarihi Bibliyografyası (1261-1453), [İstanbul'un Fethinin ve İstanbul Üniversitesi'nin Kuruluşunun 550. Yıldönümü Armağanı], İstanbul Üniversitesi Yayınları, 2003**
- **Haçlı Seferleri (1095-1291), Dünya Kitapları, Tarih Dizisi, İstanbul, Haziran 2004**
- **Niketas Khoniates'in Historia'sı (1195-1206) / İstanbul'un Haçlılar Tarafından Zaptı ve Yağmalanması, Dünya Kitapları, Tarih Dizisi, İstanbul, Ağustos 2004**
- **Bizans Tarihi Yazıları / Makaleler-Bildiriler-İncelemeler, Dünya Kitapları, Tarih Dizisi, İstanbul, Ekim 2005**

Bir 14. Yüzyıl yapıtı olan "Godefroi de Bouillon'un Romanı"nda, Haçlı [solda] ve Türk süvarileri [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Yeniçeri ve sipahi

Yeniçeri ve sipahi isyanları, 17. Yüzyıl sonuna kadar, imparatorluğun kaderini etkilemiştir. Biz de bu isyanları, üst üste iki ayrı sayıda ele alıp inceleyeceğiz. Bu ay, Fatih döneminden Genç Osman'ın katledildiği 18 Mayıs 1622'deki isyana kadar olan süreci işledik.

ERHAN AFYONCU

1. İlk yeniçeri isyanı ne zaman patlak verdi?
2. Fatih Sultan Mehmed ölünce neler yaşandı?
3. Şehzade Bâyezid taraftarları neler yaptılar?
4. II. Bâyezid tahttan nasıl indirdi?
5. Maaşlar, askeri nasıl isyan ettirdi?
6. Yeniçeri, Divân basınca neler oldu?
7. Yeniçeri-sipahi çatışması nasıl doğdu?
8. Sipahilerin isyanı nasıl yönlendi?
9. III. Mehmed'in sipahilere karşı tavrı ne oldu?
10. Hasan Paşa sipahilere karşı neler yaptı?

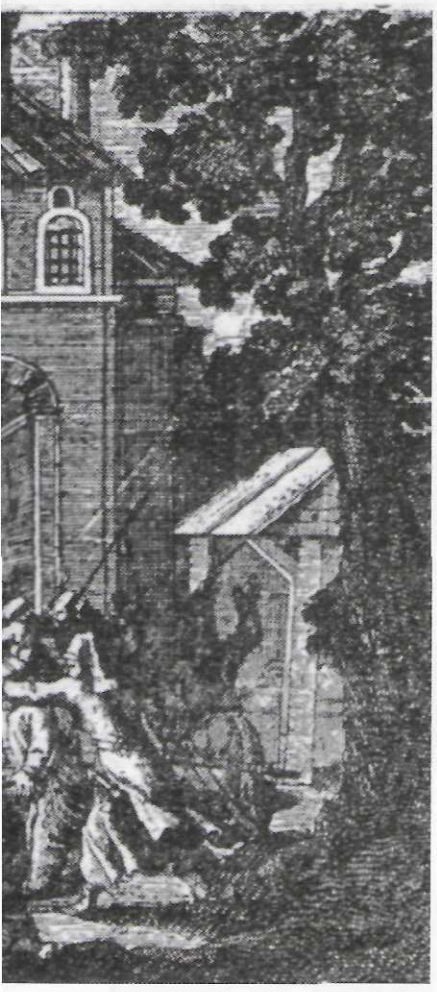
1 İlk yeniçeri isyanı ne zaman patlak verdi?

Yeniçeriler hep isyanlarıyla akla gelirler. İlk isyanları 1446 yılındaki Buçuk Tepe Vakası'dır...

II. Mehmed'in yani Fatih Sultan Mehmed'in, on iki yaşındaki ilk hükümdarlığı (1444-1445) sırasında, yeniçeriler paranın değerinin dü-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

isyanları / 1

Ricaut'nun Almanca baskısından bir desende, isyanlarını Topkapı Sarayı önüne kadar taşıyan bir yeniçeri ayaklanmasının tasviri [sol sayfada]. Fatih Sultan Mehmed'in [sol altta] babası II. Murad [sol üstte]. Batı kaynaklı bir 18. Yüzyıl çiziminde timarlı sipahi [üstte].

şürülmesini bahane ederek ayaklanmış ve Şehabeddin Paşa'nın evini yağmaladıktan sonra Edirne'nin doğusunda bir tepeye çekilmişlerdi.

İsyan, yeniçerilerin maaşlarına yarım (buçuk) akçe zam yapılarak yatıştırılabilmişti.

Ayaklanmanın asıl sebebi ise, Çandarlı Halil Paşa'nın, II. Murad'ı (1421-1444 ve 1445-1451) tekrar tahta geçirmek istemesiydi.

Nitekim isyan karşısında genç hükümdarın zor duruma düşmesi üzerine, II. Murad Manisa'dan gelerek, yeniden Osmanlı tahtına çıktı ve oğlunu da Manisa'ya vali olarak gönderdi.

Bu isyan, yeniçerilerin daha sonraki tarihlerde sıkça rol oynadıkları bir sürecin de başlangıcı olacaktı: Taht değişiklikleri nedeniyle yeniçeriler, müdahaleleriyle, iktidara ortak olma yollarını yaratmaya çalışacaklardı.

2 Fatih Sultan Mehmed ölünce neler yaşandı?

İstanbul'da ilk yeniçeri isyanı, şehrin fatihi II. Mehmed vefat ettiğinde ortaya çıktı.

Fatih Sultan Mehmed'in 1481 Mayıs'ında Gebze'de çıktığı seferde vefat etmesi üzerine ölümü gizlenmeye çalışıldı.

Veziriazam Karamanî Mehmed Paşa derhal iki şehzadeye de ulaklar göndererek babalarının vefat ettiğini ve acele İstanbul'a gelmeleri gerektiğini haber verdi.

İstanbul'a erken gelen şehzade tahta çıkacaktı. İki şehzadeden biri tahta geçene kadar ölüm hadisesi gizli tutulmalıydı.

Sultan'ın hamama gitmesi gerektiği bahanesiyle Fatih'in cesedi vakit kaybettirilmeden İstanbul'a geçirildi ve Topkapı Sarayı'na getirildi.

Bu arada askerin padişahın ölüm haberini öğrendiğinde İstanbul'da bir kargaşaya yol açmaması için de şehre girmeleri yasaklandı.

Birkaç gün sonra yeniçeriler, II. Mehmed'in öldüğünü her nasılsa öğrendiler ve ellerine geçirdikleri balıkçı tekne-

Comte de Choiseul-Gouffier'nin yapıtındaki bir yeniçeri çizimi [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Batı kaynaklı bir 16. Yüzyıl çiziminde yeniçeriler [sağda]. Yeniçeriler, şehzadeliği döneminde, Yavuz Sultan Selim'i [sağ altta] desteklemişlerdi.

leriyle İstanbul'a akın ettiler. Kapıkulu askerleri, İstanbul'da büyük bir yağma başlattılar.

3 Şehzade Bâyezid taraftarları neler yaptılar?

Şehzade Bayezid taraftarları, yeniçerilerin bu isyanını destekledi. Asker, Şehzade Bayezid'in tahta çıkmasında en büyük engel olan Cem Sultan taraftarı Sadrazam Karamanî Mehmed Paşa'yı, sokak ortasında parçaladı ve konağını da yağmalayarak tüm malına el koydu.

Fatih tarafından İstanbul muhafızı olarak bırakılmış eski veziriazamlardan Vezir İshak Paşa ise, askere kesenin ağzını açarak, kısa sürede duruma hâkim oldu.

İshak Paşa, Şehzade Bâyezid taraftarı olduğu için, şehzade gelene kadar, yerine, İstanbul'da bulunan 11 yaşındaki oğlu Şehzade Korkut'u tahta çıkardı.

Yeniçeriler, Şehzade Bâyezid'i Topkapı Sarayı Bâb-ı Hümâyun'un önünde karşıladılar. Yeni sultandan veziriazamı öldürdükleri ve şehirde yağma yaptıkları için af dilediler. Padişah da askerleri affetti.

İstanbul, bundan sonra sıkça karşılaşacağı isyanlar serisinin ilkini yaşamıştı.

Meşâirü'ş-şuarâ'dan bir Cem Sultan minyatürü [altta]. II. Bayezid'in [sağ altta] hükümdarlığının son yıllarında yine taht sorunu yüzünden yeniçeriler ayaklanmıştı.

4 II. Bâyezid tahttan nasıl indirdi?

II. Bâyezid'in (1481-1512) hükümdarlığının son yıllarında, oğulları arasında taht mücadelesi başlamıştı. Şehzade Selim (Yavuz Sultan Selim) babasına karşı isyan etti; ancak mağlup oldu.

II. Bâyezid en çok sevdiği oğlu Ahmed'i hükümdar ilân etmek üzere İstanbul'a davet etti.

Yeniçeriler, Şehzade Ahmed'in tahta çıkmak için İstanbul'a davet edildiğini ve Maltepe'ye kadar geldiğinin öğrendiklerinde isyan bayrağını kaldırdılar. Böylece İstanbul'da yeniden kargaşa hâkim oldu. Şehzade Selim'in padişah olmasını isteyen asker, Şehzade Ahmed'in Üsküdar'dan İstanbul'a geçmesini engellemek için Boğaz'daki bütün ulaşım araçlarına el koydular.

Asker, bununla da kalmadı İstanbul'da bulunan Şehzade Ahmed taraftarlarının evlerini yağmaladılar.

İstanbul'daki bu isyanı haber alan Şehzade Ahmed de Maltepe'den geri dönmek zo-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

runda kaldı.

Sultanın sefere çıkamayacak kadar yaşlı olmasını, Safevîler'in Anadolu'da estirdiği terörü ve şehzadeler arasındaki iç savaşları bahane eden yeniçeriler, Topkapı Sarayı önüne gelerek, Şehzade Selim'i padişah görmek istediklerini dile getirdiler.

Sultan Bâyezid, askerin isteğini kabul ederek oğlu Selim'i padişah ilân etti.

Böylece 1511 ile 1512 arasında, yaklaşık bir yıl süren İstanbul'daki iç karışıklık, Şehzade Selim'in padişah ilân edilmesiyle (1512-1520) sona erdi.

5 Maaşlar, askeri nasıl isyan ettirdi?

Kapıkulu askeri 2 Nisan 1589'da, III. Murad döneminde (1574-1594), değeri düşük akçe ile maaşlarının ödenmesini kabul etmedi ve payitahtta yine büyük bir isyan başladı.

Bu isyan, bir yönüyle, daha önceki isyanlardan farklıydı: İlk defa Topkapı Sarayı önlerine gelen asker, Saray'a gönderdikleri listeyle, bazı devlet adamlarının kellelerini istemişti...

Paranın her geçen gün ayarının düşürülmesi, Osmanlı akçesinin piyasadaki alım gücünü azaltmakta ve bundan da, en fazla maaşlı askerler, yani kapıkulu askeri zarar görmekteydi.

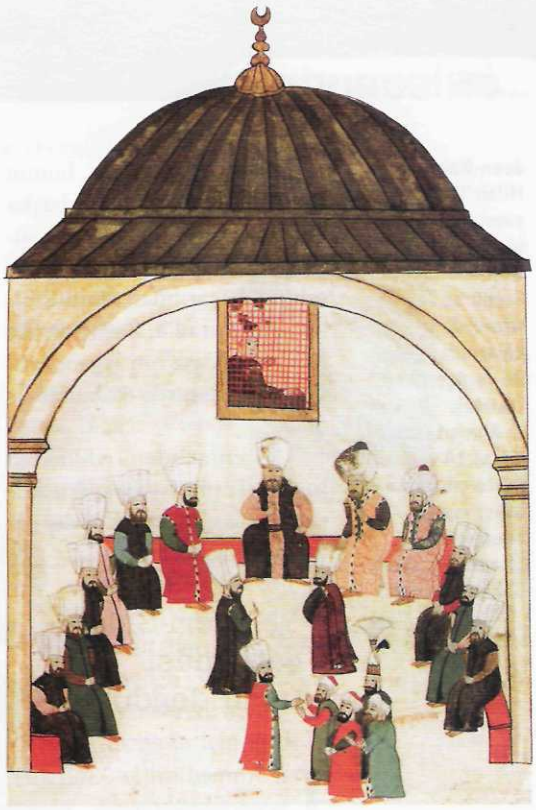
İstanbul esnafı ayarı düşük akçe ile alışveriş yapmak istemediği için, kapıkulu askeri zor duruma düşmekteydi.

Artık dayanacak durumları kalmayan yeniçeriler, önce şeyhülislâma, daha sonra da Sadrazam Siyavuş Paşa'ya durumlarını arz ettiler.

Ancak istediklerini elde edemeyince, daha etkili bir çözüm için, Topkapı Sarayı önünde toplandılar. Hatta Saray'ın dış ve iç avlusunu işgal edip, Divân'ı bastılar.

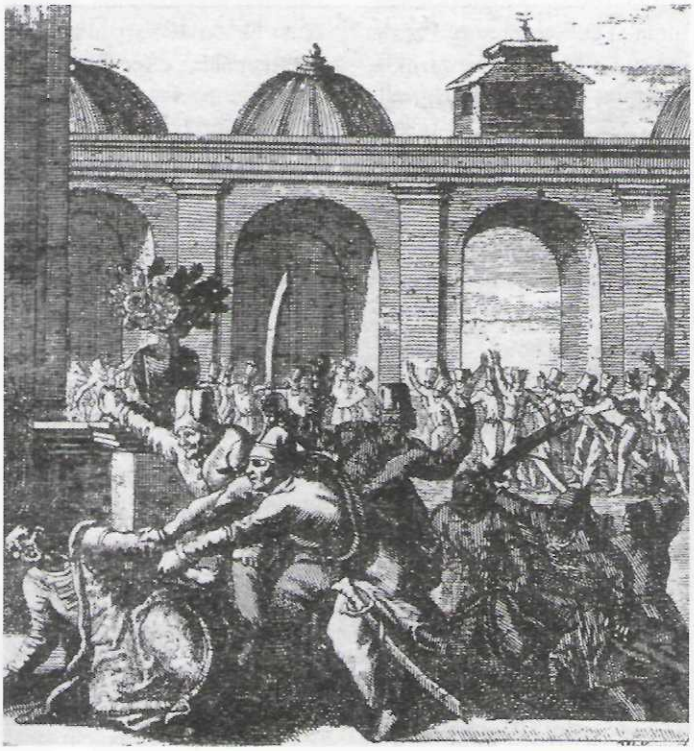
6 Yeniçeri, Divân'ı basınca neler oldu?

Divân'ı basan yeniçeriler, dönemin padişahı III. Murad (1574-1594) tarafından gönderilen nasihatçileri de, taşlarla geri çevirdiler ve paranın ayarının düşürülmesinin baş sorumlusu olarak gördükleri Rumeli Beylerbeyi Mehmed Paşa ile Başdefterdar Mahmud Paşa'nın kellelerini istediler.

Asilerin bazıları padişahı tahttan indirmekle bile tehdit ettiler. Sultan III. Murad, askerler bu sözleri sarf ederken, Adalet Köşkü'nden olup bitenleri izliyordu.

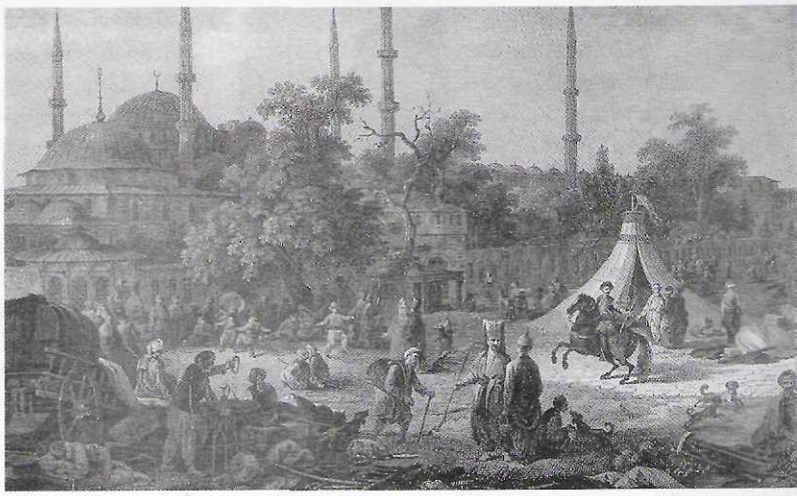
Asilerin işi daha da ileri götüreceklerini gören padişah,

III. Murad [sol üstte] döneminde, Topkapı Sarayı'nın Divân'ı da, yeniçeriler tarafından basılmıştı... Saray'da, Divân-ı Hümâyûn'un toplandığı kubbe altı [üstte]. Ricaut'nun Almanca baskısından bir desende, Topkapı Sarayı'nın iç kısımlarına kadar sıçrayan bir zorba isyanının tasviri [solda]: Yeniçeri askeri ya da sipahiler...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Jean-Baptiste Hilair'in yapıtında yer alan bir çizimde, Sultanahmet Camii ve Atmeydanı civarında, esnaf ile yeniçeriler [sağda]. I. Ahmed [sağ altta] 14 yaşında tahta çıktığında, asker isyan edecek ve İstanbul'a anarşi hâkim olacaktı.

direnmek istediyse de, bunun kardeş kanı dökmekten başka bir işe yaramayacağını öne süren devlet ileri gelenleri, padişahı bu kararından döndürdüler. III. Murad'a, Başdefterdar Mahmud Paşa'nın isyancılara verilmesi kararını kabul ettirdiler.

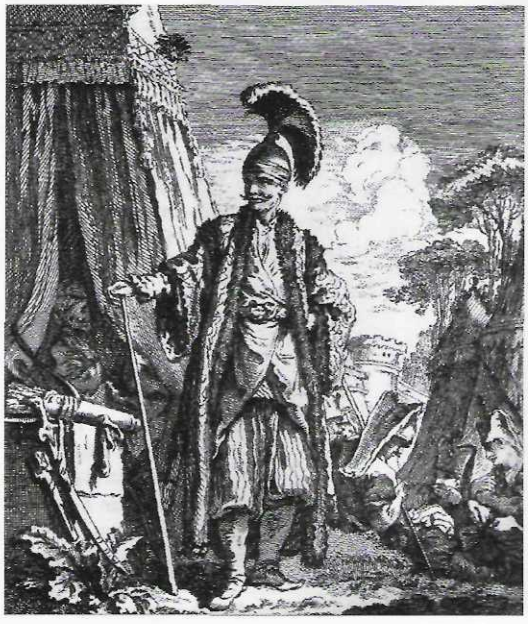
Defterdar idam edildikten sonra, Topkapı Sarayı'nı kuşatmış olan asker de yavaş yavaş Saray'ı boşalttı.

7 Yeniçeri-Sipahi çatışması nasıl doğdu?

I. Ahmed'in (1603-1617), çocuk denecek yaşta, 14'ünde padişah olarak tahta geçtiği yıl, İstanbul'a tekrar anarşi hâkim olacaktı...

İki yıl önce, 1601'de, Sadrazam ve orduların serdarı olan Damat İbrahim Paşa Belgrad'da vefat etmişti. Bunun üzerine, Sultan III. Mehmed (1595-1603), sadaret makamına Yemişçi Hasan Paşa'yı getirmiş; Paşa da, serdarlıkla, ordunun bulunduğu Belgrad'a hareket etmişti.

Guer'in 1747 tarihli yapıtındaki yeniçeri ağası çizimi [altta]. Sipahilerin zorbalığına karşı sadrazamı Yemişçi Hasan Paşa'yı koruyan III. Mehmed [sağ altta].

İşte bu gelişmelerin ardından, Yemişçi Hasan Paşa ile başını Sadaret Kaymakamı Mahmud Paşa'nın çektiği muhalif grup arasındaki iktidar mücadelesi de koyulaşmıştı.

Bu mücadele, kapıkulu sipahisi ile yeniçerileri karşı karşıya getirecekti... İki asker zümresi, İstanbul sokaklarında, günlerce birbirleriyle karşılıklı silahlı çatışmalara gireceklerdi...

8 Sipahilerin isyanı nasıl yönlendi?

Sipahilerin desteğini alarak harekete geçen muhalif Mahmud Paşa grubu, Yemişçi Hasan Paşa taraftarlarına, teker teker görevden el çektirmeye başladı.

Bu gelişmeler üzerinde, sadrazam Yemişçi Hasan Paşa'ya İstanbul'dan mektuplar yazıldı ve acilen başkente gelmesi istendi.

Mektuplarda, şehrin sipahiler tarafından kuşatıldığı, bu yüzden de şehre gece girmesi tembihlenmekteydi.

Gizlice şehre giren Hasan Paşa, daha güvenli olduğunu düşündüğü *nişanlısı* Ayşe Sultan'ın Atmeydanı'ndaki evine geldi.

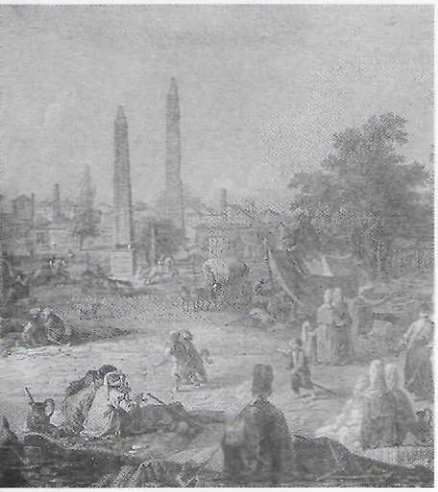
Paşanın muhalifleri de bu arada boş durmamış ve Şeyhülislam Sunullah Efendi'den, sadrazamın katledilmesine dair bir fetva almışlardı.

Sadaret Kaymakamı Mahmud Paşa ve yandaşları, bu fetvayı daha sonra, Sultan III. Mehmed'e gönderdiler.

Ancak III. Mehmed, sadrazamı ile kendisi arasına kimsenin giremeyeceğini, sadrazam Yemişçi Hasan Paşa ne yaptıysa, bunların kendisinin rızası ile yapılmış olduğunu *Mahmud Paşa grubuna* iletti.

Bunun üzerine, asiler kendi işlerini kendileri halletmek için, paşanın saklandığı Atmeydanı'ndaki evin etrafında toplanmaya başladılar.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

9 III. Mehmed'in sipahilere karşı tavrı ne oldu?

Askerler, Yemişçi Hasan Paşa'nın gizlice evden ayrıldığını zannedince, paşa da, hemen yeniçeri ağalarının oturdukları konağa sığındı.

İstanbul'daki en önemli askerî güç olan yeniçerileri de arkasına alan Yemişçi Hasan Paşa, padişaha bir telhis (özet haber notu) yazacak ve şeyhülislâmı suçlayarak, onun padişahı devirmek niyetinde olduğundan söz edecekti....

Bu telhis üzerine, III. Mehmed de yeniçerilere hitaben, "Zorbaların hakkından gelmesine yardım eyliyesiniz" yazılı bir hattı hümâyûn gönderecekti...

Böylece hem yeniçeri desteğini hem de padişahın onayını alan Yemişçi Hasan Paşa, tüm askerleri ve İstanbul halkını, zorbaları ortadan kaldırmak için, yardıma çağırdı.

Bu arada şeyhülislâm Sunullah Efendi'yi azlettirip, yerine geçirdiği şeyhülislamdan da, asiler aleyhinde bir fetva aldı.

10 Hasan Paşa sipahilere karşı neler yaptı?

Ertesi gün asiler Sultanahmet Meydanı'nda toplanırken, Yemişçi Hasan Paşa ve taraftarları da, Süleymaniye'de bir araya geldiler. Hasan Paşa önce, sipahi zorbalarına, bu isyana son vermeleri yönünde tavsiyelerde bulunmak üzere, aracılar gönderdi.

Ancak müspet bir cevap gelmeyince, İstanbul'un tüm kapıları kapatıldı ve şehirde adeta bir zorba avı başladı.

Akşama kadar, şehir sokaklarında kanlı çarpışmalar oldu. Akşam olduğunda, Yemişçi Hasan Paşa, yine yeniçeri ağasının konağında kaldı.

Ertesi gün, cuma olduğu için, Yemişçi Hasan Paşa, Cuma Namazı'nı devlet ricaliyle birlikte kıldıktan sonra, önce Sultan III. Mehmed'in huzuruna çıkarak gelişmelerden padişahı haberdar etti. Daha sonra da, nişanlısı Ayşe Sultan'ın Atmeydanı'ndaki evinde istirahata çekildi. Bu arada Atmeydanı'nda, paşanın taraftarları ve İstanbul halkı, tüfekler atıp, çeşitli şenlikler yapmaktaydılar...

Böylece Yemişçi Hasan Paşa, sipahi zorbalarının isyanını, başta yeniçeriler olmak üzere, diğer askerî güçlerin de desteğini alarak bertaraf etmeyi başardı.

Ancak daha sonra, bu gücü kendi çıkarları için kullanmaya kalkınca idam edildi. Yeniçeriler, Yemişçi Hasan Paşa'nın azledilmesine itiraz ettiyseler de, padişahın kararlı tutumu karşısında seslerini çıkaramadılar.

Yemişçi Hasan Paşa ve muhaliflerinin iktidar mücadelesi yüzünden karşı karşıya gelen yeniçerilerle sipahiler, o günden sonra, en küçük bir kıvılcımda silahlarını birbirlerine çeker oldular. ■

Yeniçeri ağalarından 'bölükbaşı' [solda, en üstte]. Corneille Le Bruyn'in 1698 tarihli yapıtında yer alan bir yeniçeri çizimi [üstte]. J. M. Jouanin'in yapıtından, yeniçeriler [solda].

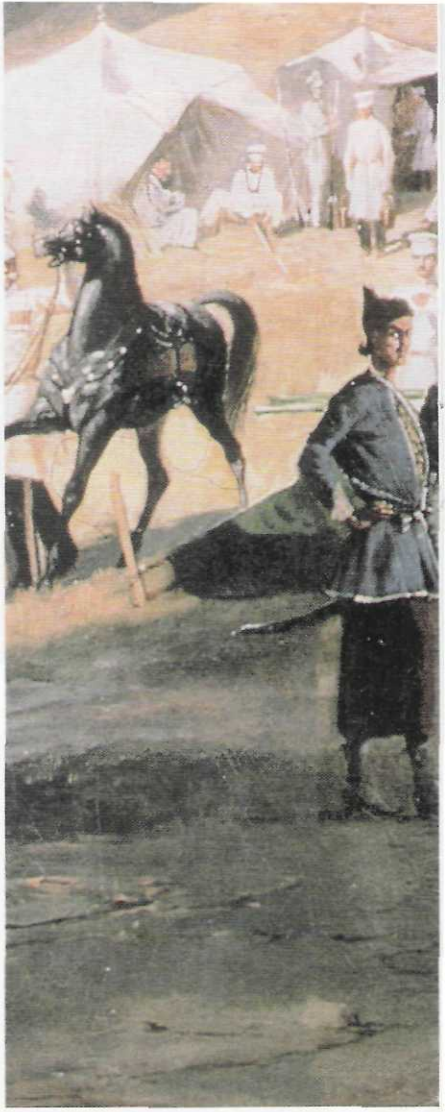
BİBLİYOGRAFYA

- Mustafa Naima, Tarih-i Naima, I-VI
- Silahdar Fındıklılı Mehmed Ağa, Silahdar Tarihi, I-II, İstanbul 1928
- İ. Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Devleti Teşkilatından Kapıkulu Ocakları, I-II, Ankara 1984
- İsmail Hakkı Uzunçarşılı, Osmanlı Tarihi, I-III, Ankara 1988
- Nohoum Weismann, "Yeniçeriler", çev. Eriman Topbaş, Türk Dünyası Tarih Dergisi, sayı 79-82, İstanbul 1993
- İsmail Hami Danişmend, İzahlı Osmanlı Tarihi Kronolojisi, I-III, İstanbul 1971
- Mustafa Cezar-Midhat Sertoğlu vd., Mufassal Osmanlı Tarihi, I-IV, İstanbul 1958-1972
- Mustafa Akdağ, "Yeniçeri Ocak Nizamının Bozuluşu", Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi, V/3 (Ankara 1947), s. 231-309

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Rusya, Gürcistan'a nasıl yerleşti?

Çariçe 'Büyük Katherina' Gürcistan'ın bağımsızlığını kabul etmişti; ama 1800'lerin başında, işler değişti. I. Aleksandr bütün Kafkasya'ya ve özellikle de Gürcistan vilayetlerine askerî valiler atadı.

HASAN KINCAL

Tarih boyunca Eski Yunan ve Roma'nın, Perslerin ve Moğolların, daha sonra İran'ın ve ardından da, Osmanlı ile Rusya'nın egemenliği altına giren Gürcistan toprakları, bu eski Kafkasya krallığı, 1780'lerden beri, karşılıklı olarak rejimler ve dengeler değişse de, Rusya'nın yörüngesinde kalmıştır.

Gürcistan'ın 1991'deki bağımsızlığının mimarı Şevardnadze'nin yerine, devlet başkanlığına Saakaşvili'nin gelmesi ise, dengeleri etkilemiş; Washington ile ilişkileri güçlendirme yolunu açmıştır.

Fakat Rusya'daki Putin yönetiminin Gürcistan üzerindeki baskıları, giderek artarken, bunun en açık göstergeleri de, Riga'da, eski Sovyet topraklarında yapılan ilk NATO zirvesinde yaşanmıştır.

NATO'nun, Riga'da yani eski Sovyet toprakları üzerinde yapılan ilk zirvesinde, Başbakan Recep Tayyip Erdoğan ve bazı liderler [sağda].

Moskova, Tiflis'i NATO'dan uzak tutmak istemektedir... Şimdi biz, bugünü siyaset bilimcilerine bırakıp geçmişe dönelim... Gürcistan'ın bitmez tükenmez 'yeniden yapılanmalar' ile dolu tarihinde, elbette, bitmez tükenmez savaşlar da vardır.

Üç büyük imparatorluğun, Rusya, Osmanlı ve Safevî (İran) sınırlarının birleştiği koordinatlarda yer alan bu topraklar için, böyle bir kader, kaçınılmazdı...

Bir zamanlar bu toprakların doğusunda, Kartliya ve Kahetiya krallıkları vardı. Batısında ise, Kolhis (bugünkü Mingrelya ile İmeretiya) adıyla anılan bölge yer alırdı. Bu

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Rus çarı I. Aleksandr 1801'den itibaren, Kafkasya'nın geneline ve özellikle de Gürcistan'ın İmeretiya, Guria, Mingrelia, Svanetia ve Abhazya gibi belli başlı bölgelerine askerî valiler atayacaktı [solda; 19. Yüzyıl kaynaklı bir tabloda].

Türkiye'nin komşusu

70 bin kilometrekarelik Gürcistan'ın bugün, 5 milyonluk bir nüfusu var. Abhazya ve Güney Osetya bölgelerinin dışında, Gürcistan'ın, Karadeniz kıyısındaki özerk Acaristan cumhuriyetiyle de sorunları var. Acaristan halkının yüzde 92'sini, 17. Yüzyıl'dan 19. Yüzyıl'ın sonlarına kadar Osmanlı egemenliği altında kalan bölgede Müslümanlığı kabul etmiş Gürcüler oluşturuyor. Sovyetler döneminde özerklik tanınan Acaristan, Batum limanının kontrolüne sahip.

topraklar için, 'Gürcistan' sözcüğü, ancak 11. Yüzyıl'da, Araplarla, Türk ve Moğollara karşı zaferler kazanan Gorgaslaniy zamanında kullanılmaya başlandı.

Hıristiyanlık bu topraklarda, 335 yılında, Kartliya kralı Mirian zamanında yayıldı ve daha o tarihlerde, Kilise, Gürcistan'ın ekonomik ve politik yaşamında, yönlendirici bir rol üstlendi.

Gürcistan'ın çok sayıdaki irili ufaklı prenslikleri, Tamara adlı kraliçe döneminde, en parlak çağlarını yaşadılar. Moğolların bölgeye girişi ise, 1220'lerde başladı ve Timur yönetiminde, 1386'dan 1403'e kadar, Gürcistan istilaları sürdü.

1555'teki Amasya Antlaşması'yla, bugünkü Gürcistan topraklarının batısını oluşturan bölgeler Osmanlı etkisi altına girerken, doğusu da, İran'ın etki alanına sokulacaktır.

Ama bu arada, Rusya'nın Gürcistan topraklarına ilgisi de bitmeyecekti: 1564'te 'Korkunç İvan' kendisini "Kahetiya'nın koruyucusu" ilan edip bölgeye birkaç birlik gönderecekti.

1578'de ise, Osmanlı kuvvetleri bütün Transkafkasya'yı ve Tiflis'i alacaklardı. Ancak Sultan III. Murad döneminde, Lala Mustafa Paşa'nın serdarlığında yapılan bu 'Gürcistan Seferi', İran ile, uzun süren aralıklarla devam edecek yeni bir savaşa yol açacaktı.

İran'da Safevî devletinin

Osmanlı kuvvetleri 'Gürcistan Seferi'ni III. Murad [solda] **döneminde yapacaklardı.**

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

başındaki Şah Abbas (1587-1629), sonunda bu bölgeye egemen olacak ve binlerce Hıristiyan Gürcü'yü İran'ın uzak bölgelerine sürecekti.

1720'lerin başına kadar da, Gürcitan, Safevî Hanedanı şahlarının egemenliği altında, genel valiler tarafından yönetilecekti.

1722'de Safevî Hanedanı çöktüğünde, hem Osmanlı hem de Rus yönetimleri Gürcistan toprakları için harekete geçecekti.

Rus çarı 'Büyük Petro' birliklerine, İran'ın egemenliği altındaki Gürcistan'ın doğusundaki toprakları istila emri verecek ve Kartli kralı VI. Vahtang da, Ruslara yardımcı olacaktı.

Ancak Rus birlikleri geri püskürtülecek; İran şahı da, ülkenin tahtını, Kahetiya kralına bırakacak, Kartli kralı VI. Vahtang da, tam bin 200 adamıyla birlikte, 1724 Temmuz'unda Rusya'ya sığınacaktı...

İşte, bu Kafkas kökenli savaşçılar, Rus ordusunun komutanları tarafından kurulan özel bir alayın birliklerinin başlarına subay olarak atandılar. Vahtang'ın iki oğlu ise, Rus ordusunda general oldular.

Daha sonraları Rusya, İran'ın bölüşülmesi için Osmanlı ile İstanbul Antlaşması'nı imzaladı ve 1734'e, yani Kırım hanlarının Gürcistan üzerinden İran Seferi'ne katılmalarına Rusya'nın engel oluşuna kadar, çarlık, Gürcistan'a ilgisini azalttı. Gözlerini, güneydoğu Avrupa'ya çevirmişti.

Fakat 1795'te İran kuvvetlerinin Tiflis'i yağmalaması sonrasında, Ruslar Kartliya krallığına yardım ellerini uzattılar. 1800'ün Aralık ayında da, Rus çarı I. Pavel, Doğu Gürcistan Krallığı'nın ortadan kaldırılmasına karar verdi.

Ondan sonra gelen I. Aleksandr'ın bu kararı uygulamaya koyması, bölgede yeni dengeler oluşturdu... 1783 Antlaşması'na aykırı olarak, bölgeye Rus askerî valileri atanmaya başlandı.

24 Temmuz 1783'te Rusların çariçesi Büyük Katherina (1729-1796) ile, Nadir Şah'ın Kartliya kralığının başına getirdiği Bagratlıların Kakia Hanedanı'ndan Teymuraz'ın (1744-1762) oğlu II. Erekle'nin Georgievsk'te yaptıkları antlaşma, bir himaye akdiydi.

Bu antlaşmaya göre, Rusya, Gürcistan'ın bağımsızlığını ve toprak bütünlüğünü garanti altına alıyor, Erekle de, Rusların uyruğu olmayı kabul ediyordu.

Erekle'nin Rusya'ya dönük bu siyasetinin altında da belirli ölçülerde, Dağıstan'dan, Lezgilerden gelen baskı ve akın tehditleri yatıyordu.

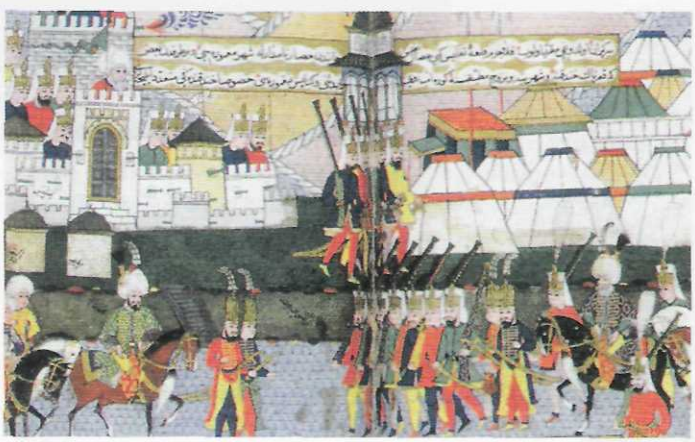
Kartliya ve Kahetiya krallıklarını birleştirerek, merkezi Gürcistan olan bir Kafkas devletleri birliği kurmaya çalışıyordu...

İki önemli hükümdar: David ve Tamara

II. David (1089-1125), Tiflis'i 1122'de Selçuklu Türklerinden geri alacak (solda); 1184'te ise, Gürcistan'ın ilk kraliçesi olan Tamara (sağda), ülkeye, 1213'e kadar altın çağını yaşatacaktı.

28 Ağustos 1578'de, Osmanlı kuvvetleri bütün Transkafkasya'yı ve Tiflis'i alacaklardı [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Rus çarı I. Aleksandr'ın atadığı askerî valiler de, Gürcistan'da halk ayaklanmalarına yol açacak keyfî yönetimler uygulayacaklardı.

1803-1804 yıllarında, Gürcistan'ın üç batı eyaleti de Rusya'ya bağlandı. Bu arada, 1798'den itibaren, İran'a karşı Osmanlı ile ittifak kurmuş olan Rusya, bu ittifakın bozulmasıyla, Kafkasya Müslümanlarının baş kaldırabileceği olasılığını gündeme getirdi.

Bu tavır Rusya'yı, Kafkasya'ya ve özellikle de Gürcistan'a bir 'özel kuvvet' gönderme noktasına getirdi. Ermelof adındaki bir komutanın başında bulunduğu bu kuvvetler, 1816'da, Çerkezlere, Kabardaylılara, Çeçenlere, Lezgilere ve Osetyalılara ve bu arada, kendi kiliselerinin Rus Kilisesi'ne bağlanmasını istemeyen Gürcülere gözdağı verdi.

Kafkasya'yı dev bir hapishane olarak gören bu komutan, ilk baskınını, "hırsızların en kötüsü" olarak adlandırdığı Çeçenlere yaptı. 1825-26 yıllarında, Dağıstan ve Batı Gürcistan'a sefer düzenledi, Çeçen isyanını bastırdı.

Ermelof'un ardından gelen Rus generali Paskiyeviç de, Kafkasya'yı Rus otoritesi altına sokmakta pek çok sıkıntıyla karşılaştı.

İran'la, daha sonra da Osmanlı ile yeni savaşlara girişen Rusya, özellikle 1830'dan itibaren, efsanevî Şeyh Şamil'in başkaldırısıyla uğraştı.

Şeyh Şamil, 1859'da Rusya'ya boyun eğmek zorunda kaldı. 1864'te 'son dağlılar' yenilgiye uğratıldı. 400 bin Çerkez, Osmanlı topraklarına göç etmek zorunda bırakıldı. 1829'dan 1864'e uzanan süreçte, Guria, Mingrelia, Svanetia ve Abhazya, birer birer Çarlık Rusya'sına katıldılar.

1914' e kadar, Kafkasya sakin yıllar geçirdi. I. Dünya Savaşı'nın sonunda, Mayıs 1918'de, Ermenistan ve Azerbaycan ile birlikte, Gürcistan da bağımsızlığını ilan etti. Ancak üç yıl sonra Bolşevikler bu üç cumhuriyeti de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği'ne kattılar.

1924'teki Menşevik isyanı bastırıldı ve daha sonraları, toprakları kolektifleştirme siyaseti birçok karışıklığa yol açtı.

Bu arada 60 bin kişi öldürülürken, 200 bin kişi de sürgün edildi. 1944'te, Almanlara yataklık yaptıklarından şüphelenilen 150 bin Misket de sürgüne yollandı.

Böylesi bir geçmişe sahip olan Gürcistan'ın, Sovyetler Birliği'nin daha ilk çatırdamalarında, bağımsızlık ilanı talebinde ilk sıralarda yer almasına şaşırmak gerekir:

Mart 1991'de, Gürcistan yüzde 99 oranında bağımsızlıktan yana oy kullandı.

Ancak bu yeni dönemde, gerek Abhazların, gerekse Güney Osetya ve Acaristan'ın sorunları, Gürcistan'ın yakasını bırakmayacaktı. ■

Ruslara başkaldıran efsanevî Şeyh Şamil, sağında oğlu Gazi Mehmed Paşa ve solunda Şefi' Paşa ile birlikte [üstte]. Rus çarı I. Aleksandr [sol üstte], Gürcistan'ı ve Kafkasya'yı askerî valilerinin yönetimine bağlayacaktı.

24 Temmuz 1783'te, Büyük Katherina [sol üstte] ile II. Erekle, Georgievsk'te, toprak bütünlüğünü garantileyen bir tabiyet antlaşması imzaladılar. Gürcüler [solda], 26 Mayıs 1918'de bağımsızlıklarını ilan ettiler.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Afgan kralı Amanullah Han

Cumhuriyet'in ilk resmî konuğu

ERTAN ÜNAL

Tarih 20 Mayıs 1928: Gazi Mustafa Kemal Paşa Amanullah Han ve eşi Kraliçe Süreyya'yı Ankara Garı'nda karşılıyor [üstte].

Takvimler 20 Mayıs 1928 gününü gösterirken, İstanbul, "Genç Cumhuriyet'in ilk konuğu" olarak, Türkiye'ye resmî bir ziyarette bulunan Afganistan kralı Amanullah Han ve eşi Kraliçe Süreyya'yı coşkuyla karşılıyordu.

Sabahın erken saatlerinden itibaren, Boğaz'ın iki kıyısında, ellerinde Türk ve Afgan bayrakları, kadınlı, erkekli bir kalabalık, donanmaya ait gemilerin top atışları arasında, konukları getiren İzmir Vapuru'nu görünce, coşkuyla dalgalandı.

Cumhurbaşkanı Mustafa Kemal, daha Kurtuluş Savaşı yıllarında kendisine ve ülkesine büyük yakınlık gösteren, destek olan Afgan kralı Amanullah Han'ın bu gezisine büyük önem vermekteydi. Bunu nedeni, kişisel dostluk kadar, Afgan kralının Türkiye Cumhuriyeti'ni resmî olarak ziyaret eden ilk devlet adamı olmasıydı.

O tarihte aslında Türkiye, Batı dünyasından bakıldığında, belirli bir yalnızlık içindeydi. Çeşitli çevreler Türkiye'nin bu yalnızlığını, 'Türkiye, Batı dünyasında yerini ala-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Mustafa Kemal, 'En büyük eserim' dediği Cumhuriyet'i dünyaya tanıtmak istiyordu. Ama Cumhuriyet'in ilanı üzerinden 5 yıl geçtiği halde, hiçbir yabancı devlet adamı ülkeye gelmemişti. 'Gazi' üzülüyordu.

mıyor' şeklinde yorumlarken, Mustafa Kemal de bunun sıkıntısını yaşıyordu:

Ankara'nın başkent oluşunun üzerinden tam 5 yıl geçtiği halde, bazı yabancı büyükelçilikler bunu kabullenmemiş ve Ankara'ya taşınmamışlardı...

İşte 'sevindirici haber' tam da o günlerde geldi: Eşi Kraliçe Süreyya ile birlikte, yaklaşık 6 ay süren bir Avrupa gezisine çıkmış olan Afgan kralı Amanullah Han, Türkiye'ye gelmek istiyordu. Afganistan'da bazı dönüşümler gerçekleştirme emelleri peşindeki kral, Mustafa Kemal'in 'Yeni Türkiye'sini yerinde görmek istemişti...

Kralın isteğine olumlu cevap verilirken, karşılama ve ağırlama hazırlıkları da, kısa sürede adeta bir seferberliğe dönüştü. Kral, eşi ve maiyeti Sıvastopol'dan gemiyle alınıp İstanbul'a, oradan da trenle Ankara'ya getirilecekti.

Bu yolculuk için, Seyr-i Sefain İşletmesi'nin en iyi gemilerinden İzmir Vapuru tahsis edildi.

Geminin kaptanlığını, Türkiye'nin ilk transatlantiği Gülcemal'i Amerika'ya götürüp getiren deneyimli Lütfi Kaptan yapacak, gemiye Peyk-i Şevket ve Berk-i Satvet muhripleri refakat edeceklerdi.

İzmir Vapuru bu gezi için, 'süratle tadil edildi'... Gemi yolculuğa hazırlanırken, başkent Ankara'da da kenti güzelleştirme çalışmaları hızlandırılmıştı. Bilal N. Şimşir'in 'Atatürk ve Cumhuriyet' adlı eserinde belirttiğine göre; "Koca koca ağaçlar uzaklardan sökülüp kralın geçeceği caddelere dikilmiş ve başkent bir gecede yeşillendirilmişti".

Bu arada, Ankara Palas'ın devam eden inşaatı hızlandırılıp tamamlandı. Ziyaretten birkaç gün önce perdeleri takılan 'başkentin ilk modern oteli' Afganlı konukların hizmetine hazırlandı.

Mustafa Kemal ayrıca, o sıralarda hazırlıkları sürdürülmekte olan Etnografya Müzesi'nin açılışının, kralın geleceği güne yetiştirilmesi talimatını vermişti.

جمهوریت

صفا گلدیگز عزیز مسافرلرمز

خوش آمدید مهمان عزیزلرمز

19 Mayıs 1928 tarihli Cumhuriyet gazetesi "Safa geldiniz aziz misafirlerimiz" manşetiyle yayımlanmış ve birinci sayfanın ortasında renkli çerçeve içinde, Afgan dilinde bir metin yer almıştı [üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

20 Mayıs 1928 tarihli Cumhuriyet gazetesinin birinci sayfası tümüyle Afgan kralının gezisine ayrılmıştı [üstte]. Tarih, 21 Mayıs 1928: Dönemin 'Başvekil'i İsmet Paşa, Afgan kralı Amanullah Han ve eşi şerefine bir ziyafet veriyor [sağ üstte]: 'Reisicumhur Hazretleri' de davete katılıyorlar. Afgan kralı ve Kraliçe Süreyya, Avrupa gezilerinde [sağda, ortada].

İzmir Vapuru ve refakatçi savaş gemileri, 14 Mayıs günü İstanbul'dan ayrıldılar. Gemide kalabalık bir heyet bulunuyordu. Krala birinci mihmandar olarak, Orgeneral Fahrettin Altay, ikinci mihmandar olarak da Korgeneral Naci Eldeniz tayin edilmişlerdi.

Gemide, Kabil Büyükelçisi Nebil Batı, Protokol Genel Müdür Yardımcısı Sada Bey, protokol memurları, Seyr-i Sefain İşletmesi Genel Müdürü Sadullah Bey, tercümanlar, gazeteciler ve foto muhabirleri bulunmaktaydı.

Karadeniz'i tam ortasından, dümdüz bir hatla geçmeye çalışan İzmir Vapuru bir ara fırtına nedeniyle zor durumda kaldıysa da, Lütfi Kaptan'ın deneyimi sayesinde, bu tehlike geçiştirildi.

Gemi, 17 Mayıs günü Sivastopol limanına girdi ve törenle karşılandı. Ruslar, o gece Türk heyetine peş peşe birkaç yerde ziyafet verdiler.

Kral Amanullah Han ve Kraliçe Süreyya, maiyetleriyle, 18 Mayıs günü saat 12.00'de bir istimbotla İzmir Vapuru'na çıktılar. Karşılama sırasında top atışı yapılırken, geminin grandi direğine, kralın özel sancağı çekildi. Ruslar, 38 uçakla gemiyi uğurladılar.

Mihmandarı ve diğer yetkililerle tanışan kralı, herkes çok sempatik ve resmiyetten uzak bulmuştu. Kral hemen gazetecileri çevresine toplayarak, Türk basınına ilk demecini verdi:

"Türkler bizim ve tüm Doğu dünyasının gözbebeğidir. O ne yaparsa biz de onu yaparız."

Ne var ki, geminin telsizinin İstanbul'u 'tutturamaması' nedeniyle, bu demeci gazetelere ulaştırmak mümkün olamadı.

'İzmir' 19 Mayıs günü, Boğaz'ın Karadeniz kıyılarının üç mil açığında saf tutan Hamidiye ve Mecidiye kruvazörlerinin de aralarında bulunduğu beş savaş gemisi tarafından karşılanarak, 21 pare top atışıyla selamlandı.

Daha sonra vali başkanlığındaki bir heyet gemiye çıkarak konuklara 'Hoşgeldiniz' dedi. Amanullah Han da, "Türkler, siz bizim gözbebeğimizsiniz. Burada kardeş bir milletin içinde bulunduğum-

Amanullah Han ve maiyetine tahsis edilen İzmir Vapuru ve süvarisi Lütfi Kaptan.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

dan dolayı çok memnunum..." diyerek karşılık verdi.

Boğaz boyunca ağır ağır süzülen İzmir Vapuru'nu İstanbullular iki kıyıdan izlerken, savaş uçakları da İzmir'in güvertesinde boğazı seyreden kral ve kraliçeyi selamlıyorlardı.

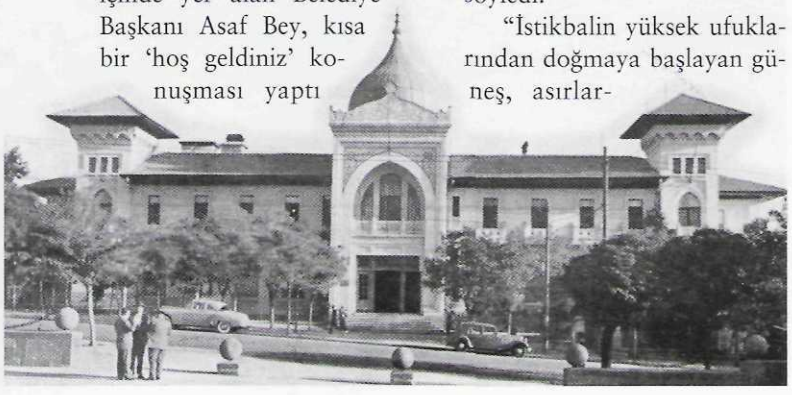
Haydarpaşa'da yapılan törenden sonra, trenle Ankara'ya hareket edildi. Başkent Ankara'da, 20 Mayıs sabahı adeta yer yerinden oynamış, kral ve kraliçeyi karşılamaya koşan halk, Ankara İstasyonu'ndan Evkaf Oteli'ne kadar olan alanı erkenden, hınca hınç doldurmuş, çevredeki dükkânlara Türk ve Afgan bayrakları asılmıştı.

Caddenin iki tarafında mızraklı süvari askerleri tören için beklerken, bando marşlar çalıyordu.

Trenin geleceği peron ise, protokole mensup kişilerle dolup taşmaktaydı. Gazi, saat tam 11.30'da istasyona giren trenin son vagonundaki konuklarını önce selamladı; daha sonra kralın elini sıktı.

İki lider, bunu takiben, kucaklaştılar. Kral sağındaki Kraliçe Süreyya'yı Gazi'ye takdim etti. Gazi kraliçenin de elini sıktı ve yolculuklarının nasıl geçtiğini sordu.

Tören kıtasının denetlenmesinden sonra, istasyon kapısında kralı bekleyen zevat içinde yer alan Belediye Başkanı Asaf Bey, kısa bir 'hoş geldiniz' konuşması yaptı ve kraliçeye bir buket sundu. Kral ise, cevaben, Ankara halkına teşekkürlerini bildirdi.

Gazi, daha sonra konuklarını üstü açık bir otomobille, kalacakları Ankara Palas'a götürdü. Yol boyunca süren tezahüratın otel önünde de devam ettiğini gören Amanullah Han, birkaç kez otelin büyük balkona çıkarak, halkı selamladı.

Çankaya Köşkü'ne iade-i ziyaretten sonra Meclis'e gidildi. Kral ve kraliçe Meclis'te gazi ve şehit yakınlarına madalya verilmesi törenini izlediler.

20 Mayıs akşamı Gazi, konuklar onuruna, Ankara Palas'ta 100 kişilik bir ziyafet verdi. Yemekte yaptığı konuşmada, Türk- Afgan kardeşliğine değinerek özetle şunları söyledi:

"İstikbalin yüksek ufuklarından doğmaya başlayan güneş, asırlardan beri ıstırap çeken milletlerin talihidir. Bu talih bir daha artık siyah bulutlara bürünmesin, milletinizin ve onların hükümdarının ve pek muhterem kraliçe hazretlerinin talihi ve tealisi (ilerlemesi) parlak olsun" .

Mustafa Kemal'in Amanullah Han ve eşi onuruna verdiği davette konuklar toplu halde [sağ üstte]. Amanullah Han 'büyük üniforması' ile, cumhurreisi Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın yanında [solda].

Kral Amanullah Han da, cevaben şunları söyledi: "Aziz ve alicenap kardeşim, aziz Türkiye topraklarına muvasalat (ulaşmak) ve mümtaz zatınız ve kardeş Türk milletiyle vukua gelen mülakat (görüşme) münasebetiyle duymakta olduğum nihayetsiz kalb-i sürurumu (sonsuz kalp sevincimi) zaptedemiyorum. İşte bu, benim temsil ettiğim Afgan milletinin kardeşçe hissiyatıdır..."

Kral ve kraliçe Ankara'da,

Daha sonraları Devlet Konukevi olacak Ankara Palas'ın eski bir görünümü [solda]: Afgan kralı ve kraliçe, programın 'resmî' süresi boyunca burada kalacaklardı.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Kraliçe Süreyya ve Amanullah Han Mustafa Kemal Paşa ile birlikte Ankara'da [sağda]. Mustafa Kemal Paşa, Amanullah Han ile birlikte Çiftlik'teki Marmara Havuzu'nda [altta]. Tarih; 26 Mayıs 1928.

her dakikası dolu yoğun bir programın yer aldığı bir hafta geçirdiler. 21 Mayıs günü Başbakan İnönü, Köşk'te konuklara yemek verdi.

22 Mayıs günü, Ankara Valisi Vehbi Bey başkanlığında bir heyet, kral ve kraliçeyi kaldıkları otelde ziyaret ederek kral ve kraliçeye hediyeler sundu.

Ziyaretin resmî bölümü bittiği için, Ankara Palas'tan ayrılıp Çankaya'ya, Maraş Milletvekili Midhat Bey'in köşküne yerleşen kral ve kraliçe, 22 Mayıs günü kentteki Afgan uyrukluları kabul ettiler.

Daha sonra Gazi ile birlikte öğle yemeği yediler. Gazi, krala İstanbul'da 'Leon Sarıyan Müessesesi' tarafından yapılmış ve kabzası pırlantalarla işlenmiş değerli bir kılıç armağan etti.

Daha sonra at yarışlarını izleyen kral ve kraliçe, 25 Mayıs günü de Ankara'da yeni açılan resim sergisini ziyaret ettiler. Kral, muhtelif ressamların 20 tablosunu beğenerek, satın aldı.

Gazi, 26 Mayıs günü konuklarını, adını taşıyan çiftlikte bekliyordu. Onları çiftliğin kapısında karşılayarak her tarafı gezdirdi. Saat 17.30'a kadar süren gezi sırasında Gazi, konuklarına çiftliği nasıl kurduğunu anlattı.

Saat 18.00 sıralarında Mustafa Kemal, çiftlikteki Marmara Havuzu'nda konuğu Amanullah Han ile birlikte, sandalla gezdi.

Gezinin Ankara'daki son gününde ise, Kız Öğretmen Okulu, Erkek Lisesi, Mimar Kemalettin Okulu, Müze, Numune Hastanesi ve Telsiz İstasyonu gezildi.

Kral ve Kraliçe 27 Mayıs günü, gelişlerinde olduğu gibi, törenle uğurlandılar. Mustafa Kemal konuklarını Gazi İstasyonu'na kadar uğurladı ve burada, ayrılırken kral ile kucaklaştı.

İstanbul'a ulaşan konuklar, Sanayi-i Nefise Mektebi'ni, Harbiye'yi ve Sipahi Ocağı'nı ziyaret ettiler. İkinci gün ise, Kız Öğretmen Okulu, Darülfünûn, Hürriyet-i Ebediye Anıtı ve Ayasofya ziyaret edildikten sonra, Topkapı Sarayı gezildi.

Kral ve kraliçe, 1 Haziran günü yine İzmir Vapuru ile Batum'a hareket ederlerken, herhalde, unutulmaz anılarla Türkiye'den ayrılıyorlardı... Bu ziyaret, Türk-Afgan dostluğunu güçlendirirken, o güne kadar Ankara'yı başkent olarak kabullenmemekte direnen ülkeler arasında da, bir çözülme yaşanmasının ilk adımı olmuştu: Bir süre sonra da, İtalyan Büyükelçiliği, Ankara'ya taşınacağını açıkladı...

Mustafa Kemal Paşa, hemen arkasındaki başvekil İsmet (İnönü) Paşa ve Kâzım (Özalp) Paşa ile birlikte, Afgan kral ve kraliçesini Çankaya Köşkü'nde ağırladığı gün [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Amanullah Han'ın öteki ziyaretleri

Afgan kralı Amanullah Han, ilk resmî ziyaretinin ardından, 1930 ve 1933'te de, Türkiye'ye gelecek ve bir devrik kral olarak, Mustafa Kemal'den talepleri olacaktı. Son gelişi ise, Atatürk'ün cenazesi içindi...

Sabık Efgan Kralı

Amanullah Han bir hafta kadar kalmak üzere İtalyadan şehrimize geldi

Sabık Efgan Kralı Amanullah Han evvelki akşam geç vakit bir İtalyan vapuriyle şehrimize gelmiş, Maçkada oturan kayınpederi Mahmut Han Tarzinin evine misafir olmuştur.

Amanullah Han dün kendisile görüşen bir muharririmize şu beyanatta bulunmuştur:

— Buraya çok sevdiğim Türkiyeyi, Türk dostlarını ve akrabalarımı görmek için ve bir hafta kalmak üzere geldim. Seyahatim tamamile hususi mahiyetedir. İstanbula refikam ve refikamın hemşiresile birlikte geldim. Çocuklarını Romada bulmuyorlar.

Ben Türkiyeyi ve Türk milletini çok severim. Bu genç ve çok çalışkan milletin istikbalinden çok eminim. Türkiyedeki terakkiyatı âdeta ihtiher durarak yakından takip etmekteyim. İstanbula son defa bundan iki buçuk sene evvel gelmiştim. Bu iki buçuk sene içinde İstanbulu eskiden çok değiş-

Amanullah Hanın vapurda alınmış bir resmi

miş buldum. Birçok yeni ve binalar yapılmış şehrimize değişik bir çehre vermektedir.

Mabadi 4 üncü sahifede

Cumhuriyet'in ilk resmî konuğu olarak 'Genç Türkiye'yi ziyaret eden Afgan kralı Amanullah Han'ın 1928'deki bu gezisinden yaklaşık iki yıl sonra, 22 Şubat 1930 gecesi, geç saatlerde, İstanbul limanına, 'Semiramis' adında, İtalyan bandıralı bir yolcu gemisi demir atar. Semiramis'in yolcuları arasında, tanıdık bir sima vardır: Amanullah Han; ama o artık bir kral değildir... Türkiye'ye yaptığı ziyaret dönüşü, Afganistan'da çıkan ayaklanma sonucu, tacını, tahtını kaybetmiş; Roma'ya giderek burada satın aldığı köşkte aile fertleriyle birlikte yaşamaya başlamıştır... Bu kez Amanullah Han'ı, Afganistan'ın eski büyükelçisi Gulam Ceylani Han, kayınpederi Mahmut Tarzi, kayınvalidesi Resmiye Tarzi ve bazı Afganlı taraftarları karşılarlar. Amanullah Han, daha İstanbul'a ayak basar basmaz, neden geldiğini şöyle açıklar: "Hem Gazi Mustafa Kemal ile kardeşlik hislerimi, hasret ve muhabbetlerimi bizzat teyid etmek, hem de İstanbul'daki aile fertlerini görmek için geldim..."

O günlerde, ortalıkta, Amanullah Han'ın iki uçak kiraladığı, bunlarla ülkesine dönüp darbe yapacağı söylentileri dolaşırken, Amanullah Han trenle Ankara'ya gitti.

O sırada Mustafa Kemal, 10 gün sürecek bir yurt gezisine çıkmaya hazırlanıyordu... Ama Gazi, Amanullah Han'ı yine de kabul etti *[sağda; Cemal Işıksel'in objektifinden, 25 Şubat 1930 tarihli fotoğrafta, eski Afgan kralı ve Mustafa Kemal, Çiftlik'te]*... O dönemin gazetelerinde ve daha sonra yayımlanan kronolojilerde, bu konuda bir haber ya da bilgiye rastlanmıyor. Ama Dışişleri Bakanlığı kayıtları, böyle bir görüşmenin yapıldığını gösteriyor... Belgelere göre, 26 Şubat 1930 günü Londra'daki Afgan Büyükelçisi, Türk Büyükelçiliği'ne gelerek, eski kral Amanullah Han'ın geliş nedeni hakkında bilgileri olup olmadığını sorar. Açıkçası, bu ziyaret yeni Afgan yönetimini tedirgin eder. Londra Büyükelçiliği'nin durumu bildirdiği Dışişleri Bakanlığı'nın cevabî mesajında, Gazi'nin Amanullah Han'ı kabul ettiği belirtilmiş; bu görüşme sırasında, eski Afgan kralına, açık bir dille, Türkiye'nin, ülkesinde iç savaşı sona erdirmeye çalışan Nadir Han'ı desteklediğinin söylendiği bildirilmişti... Sabık kral, 6 Mart günü, İstanbul yoluyla Türkiye'den ayrılacaktı...

25 Temmuz 1933 tarihli kimi gazeteler *[solda; Cumhuriyet'teki kupür]*, Amanullah Han'ın yine Türkiye'ye geldiğini yazıyordu. Gazeteciler, Amanullah Han'ı İstanbul'da son kez, 19 Kasım 1938 günü, Atatürk'ün cenaze töreninde göreceklerdi...

Tarih, 27 Temmuz 1933; Orgeneral Fahrettin Altay, genç Cumhuriyet'in ilk cumhurbaşkanı Mustafa Kemal ve sürgün yıllarını Roma'da geçiren devrik Afgan kralı Amanullah Han, Ankara'da [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Cumhuriyet dönemi tarihçileri /7

Prof. Dr. Fikret Işıltan

Bizans ve Haçlı çalışmalarının öncüsü

Prof. Dr. Fikret Işıltan, ülkemizde Bizans Tarihi ve Haçlı Seferleri Tarihi konularındaki ilk çalışmaları başlatmış ve yaptığı çevirilerle de, Türk tarih literatürüne çok önemli katkılar sağlamıştır.

FAHAMEDDİN BAŞAR

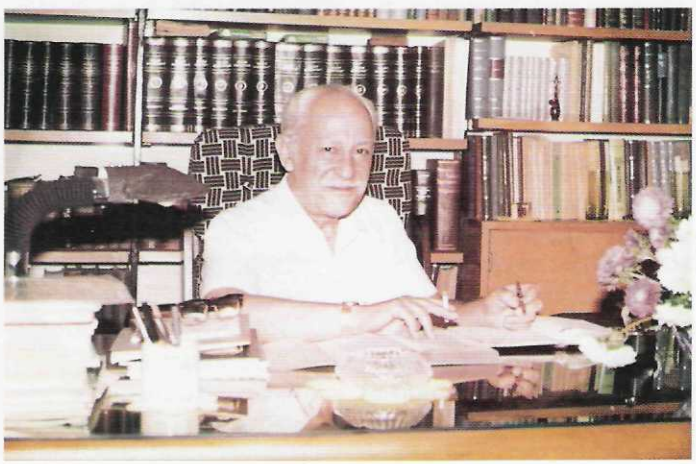
Bundan on yıl önce, 24 Eylül 1997 Çarşamba günü aramızdan ayrılmış olan Prof. Dr. Fikret Işıltan, 15 Şubat 1915 tarihinde, İstanbul-Beykoz'da dünyaya gelir.

Babası Halid Bey, askerî mümeyyiz ve Beykoz Kundura Fabrikası başkâtibi olan küçük Fikret, ilkokula Çamlıca'da, Kısıklı İlk Mektebi'nde başlar. Hazırlık sınıfını burada okuduktan sonra, babasının mesleği dolayısıyla, diğer sınıfları Adapazarı, Hendek, Eskişehir ve tekrar Adapazarı'nda okur.

Beşinci sınıfı İstanbul Şark İdâdîsi'nde tamamlar ve ortaokulun birinci sınıfını yine Şark İdâdîsi'nde okuduktan sonra, Kabataş Erkek Lisesi'ne geçer.

Buradan 1933'te mezun olur. Aynı yılın sonlarında, kısa bir süre Mülkiye Mektebi'ne devam ettiyse de, o sırada açılan 'Devlet Avrupa İmtihanı'nı kazanarak yıl sonunda, yüksek öğrenim yapmak üzere Almanya'ya gönderilir...

Ülkemizde, Dârülfünun'dan Üniversite'ye geçilip bu konuda reformların yapıldığı yıl Avrupa'ya giden Fikret Işıltan, bir yıl kadar Berlin / Straussberg Lisesi'nde dil eğitimi gördükten sonra, 1934-35 kış sömestrinde, Berlin Üniversitesi Felsefe Fakültesi'nde

Fikret Işıltan profesörlüğünün ilk yıllarında [sağ üstte] ve ileri yaşlarında [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

yüksek öğrenime başlar.

Aynı yıl Berlin ve ertesi yıl Leipzig üniversitelerinde Ortaçağ Tarihi, Arapça, Farsça ve Türkoloji derslerini takip eder. 1936-37 kış sömestrinde, kendisine doktora konusunu vermiş olan Prof. Dr. H. W. Duda'nın tayini dolayısıyla, Breslau Üniversitesi'ne geçer.

Burada bir yandan doktora tezine çalışır; öte yandan da, Prof. Dr. Aubin'in yanında Batı Ortaçağ Tarihi, Prof. Dr. Duda'nın yanında Türkoloji ve Farsça, Prof. Dr. Spies'in yanında Sâmî Dilleri ve Prof. Dr. Santifaller'in yanında vesika tetkiki konularında dersler alır.

1940 Haziran'ında 'Die-Seltcshuken-Geschichte des Akserâyî' adlı tezi kabul edilir ve bundan sonra Ortaçağ Tarihi, Türkoloji, Sâmî Diller dallarında yapılan sınavları vererek Pekiyi derece ile 'Doktor' unvanını alır.

O sırada II. Dünya Savaşı'nın başlaması üzerine yurda dönen Dr. Fikret Işıltan, kısa bir süre Ankara Atatürk Lisesi'nde Tarih Öğretmenliği yapar. 1941 yılı Eylül'ünde, askerlik görevi için, Yedek Subay Okulu'na girer ve buradan Trakya Tahkimat Komutanlığı'na sevk edilerek 1944 Haziran'ına kadar görev yapar.

Teğmen rütbesi ile terhis olan Dr. Fikret Işıltan, 1944 Temmuz ayı sonunda, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nde 'Asistan' olur.

O sırada Semahat Hanım ile evlenen Işıltan, bağlı bulunduğu kürsüde hocası Ord. Prof. Mükrimin H. Yinanç'ın yanında, İslâm Tarihi hakkında araştırmalarını sürdürür.

Bu arada, aynı kürsüde Bizans Tarihi hocası olan Prof. Schweinfurth tarafından verilen derslere devam ederek onun makalelerini Türkçe'ye tercüme etmeye başlar.

'Urfa Bölgesi Tarihi (Başlangıçtan h. 210=825'e Kadar)' adlı Doçentlik tezini tamamlayarak 1953'te 'Doçent' olur. Hocası Mükrimin Halil Yinanç'ın 1961 yılında vefatının ardından, Ortaçağ Tarihi Kürsüsü Başkanı olan Doç. Dr. Fikret Işıltan, bir yıl sonra da, Profesörlük kadrosuna atanır.

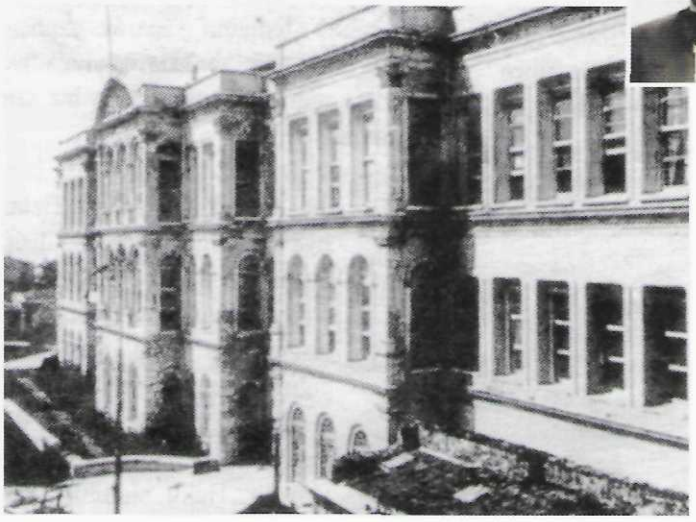
Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nde İslâm Tarihi, Bizans Tarihi, Haçlı Seferleri Tarihi ve Avrupa Ortaçağ Tarihi

'Bizans tarihini nasıl algılamalıyız?'

Prof. Dr. Fikret Işıltan'ın *[sağda]* son yazısı, öğrencisi ve meslektaşı olan ve kendisinden önce çok genç yaşta aramızdan ayrılan Prof. Dr. Hakkı Dursun Yıldız için hazırlanmış olan 'Prof. Dr. Hakkı Dursun Armağanı'nda (İstanbul 1995) yayımlanmış 'Bizans Tarihini Nasıl Algılamalıyız?' başlıklı makale idi. Hocamız, daha önce bir konferansta da sunmuş olduğu bu yazısında, ülkemizde Bizans İmparatorluğu tarihi hakkında çalışılmamış olmasından duyduğu üzüntüsünü belirtiyor ve bu konudaki duygularını şöyle dile getiriyordu: "Bizans Devleti adı ile tanınan Doğu Roma İmparatorluğu'nun 11. Yüzyıl'ın ortalarından itibaren adım adım fetih yoluyla tevarüs eden, biz Türkleriz. Dolayısıyla topraklarını ve eserlerini bütünüyle ele geçirdiğimiz, tabiî olarak bütün müesseselerinden etkilendiğimiz Bizans'ın, kültürü ve kurumları bir yana, siyasî tarihiyle bile uğraşmak zorunluluğunu duymamış olmamız bilimsel açıdan çok üzülünecek bir keyfiyettir. Anadolu ve Rumeli'nin Selçuklu ve Osmanlı fetihlerine dair Türk bilginlerinin yaptıkları araştırmalar, hep bu ihmâl sebebiyle, doyurucu olmaktan uzak kalmıştır..."

Dârülfünun'dan Üniversite'ye geçiş reformlarının yapıldığı yıl, Fikret Işıltan [sol üstte; o yıllarda] Avrupa'ya gidecekti [solda; Dârülfünun olarak kullanılan Zeynep Hanım Konağı binası].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Dut mevsiminde, hocanın bahçesinde...

Prof. Dr. Fikret Işıltan, Levent'teki evinin bahçesinde meyve ağaçları yetiştirir ve dut mevsiminde, hem akademisyen arkadaşlarını hem de öğrencilerini, bahçeye dut yemeye davet ederdi *[üstte; Haziran 1982'de, böyle bir günde].*

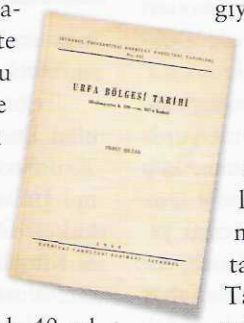
derslerini veren Prof. Dr. F. Işıltan, kürsüye asistan olarak almış olduğu ve sonra her biri çalışma konularının en iyileri olacak olan Profesör Dr. Hakkı Dursun Yıldız (öl. 1993), Prof. Dr. Erdoğan Merçil, Prof. Dr. Ramazan Şeşen ve Prof. Dr. Işın Demirkent'in (öl. 2006) doktora tezlerini yöneterek çalışmalarında yardımcı olur.

Prof. Dr. Fikret Işıltan, hocalığı yanında bazı idarî görevler de üstlenmiştir. 1961 yılından itibaren emekliye ayrıldığı 1983 yılına kadar Ortaçağ Tarihi Kürsüsü Başkanlığı görevini yapar.

1976'da İstanbul Üniversitesi Senato Üyeliği'ne seçilir, Temmuz 1983'te Tarih Araştırma Merkezi Müdürü olur; Kasım 1983'te de Tarih Bölümü Başkanı olarak atanır.

Aynı yılın sonlarında yaş haddinden emekliye ayrılan Işıltan, Ağustos 1960'da Moskova'da toplanan Beynelmilel Müsteşrikler Kongresi'ne İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi'ni temsilen katılır ve orada bir tebliğ sunar.

1965'te Viyana'da düzenlenen Beynelmilel Tarih İlimleri Kongresi'ne de katılan Işıltan, 1970'te Türk Tarih Kurumu aslî üyesi olur ve 1983'ten sonra bu kurumun Yürütme Kurulu'nda da görev alır...

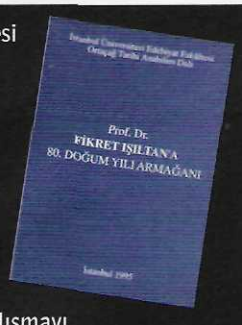
Prof. Dr. Fikret Işıltan, 1944'ten 1983'e kadar, yaklaşık 40 yıl kadar, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nde görev yapmış bir öğretim üyesi idi.

1983 sonunda emekli olan hocamız, 24 Eylül 1997 Çarşamba günü geçirdiği bir kalp krizi sonucunda vefat etti. 25 Eylül 1997 Perşembe günü Levent Camii'nden kaldırılan naaşı, Zincirlikuyu Kabristanı'nda toprağa verildi.

Hocamızı rahmet ve saygıyla anıyorum. Ben kendisini, 1977'de Ortaçağ Tarihi Kürsüsü derslerini 'Yardımcı Sertifika' olarak almaya başladığım zaman, tanımış ve mezun olduktan sonra Ortaçağ Tarihi Kürsüsü'nde asistan olunca daha yakından tanıma imkânı bulmuştum.

Çok sert görünen, ama sevecen bir yapıya sahip disip-

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Ortaçağ Tarihi Anabilim Dalı mensupları, 1995'te, "Prof. Dr. Fikret Işıltan'a 80. Doğum Yılı Armağanı" adlı çalışmayı yayımlamışlar; ayrıca Edebiyat Fakültesi'nin Tarih Dergisi, 2000'de, Işıltan için bir 'Hatıra Sayısı' hazırlamıştır.

'Urfa Bölgesi Tarihi' kitabı [sağ üstte], Fikret Işıltan'ın 1953'teki doçentlik tezinin bir ürünüdür .

http://groups.google.com/group/merakediyorum

linli bir hoca idi. Yüksek öğrenimini ve doktorasını yurtdışında yapmak imkânı bulduğundan, çok genç yaştan itibaren modern tarih anlayışı ile tanışmış ve Batı dünyasının tarih disiplinini öğrenmişti.

Talebesi olan ve kısa bir süre önce aramızdan ayrılmış bulunan Prof. Dr. Işın Demirkent'in ifadesiyle, "Hocalığında Batı dünyasındaki bu yeni tarih anlayışını ve çalışma metotlarını talebelerine ve çevresine aktarmak hususunda çok çaba göstermiştir."

"Bu anlamda çağdaş ilmî çalışmanın nasıl yapılması gerektiğini, hiç yorulmadan ve bıkmadan çalışmaların sürdürülmesini ve bütün araştırmaların büyük bir titizlik içinde ve doğruluktan ayrılmadan yürütülmesini, tarih literatürümüze katkıda bulunacak eserler üretilmesini ve bizlerin ancak bu suretle ülkemize hizmet görevini yerine getirebileceğimiz görüşünü savunmuştur."

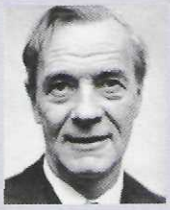
Prof. Dr. Fikret Işıltan, Almanca ve Fransızca gibi Batı dillerinin yanı sıra Arapça, Farsça ve Latince gibi Ortaçağ kaynak dillerini de biliyordu.

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nde İslâm Tarihi, Bizans Tarihi, Haçlı Seferleri Tarihi ve Ortaçağ Avrupa Tarihi gibi dersler okutmuş ve başkanı olduğu bu kürsünün gelişmesi için büyük gayret sarf etmiştir. Yıllarca görev yaptığı Tarih Bölümü'nde okuttuğu dersler ve yaptığı seminerler yanında birçok makale ve eser de kaleme almıştır.

Türk tarih literatürüne kazandırdıkları...

Prof. Dr. Fikret Işıltan'ın ilk yayını, doktora tezi idi. Almanya'da hazırlamış olduğu bu tez 1943 yılında yayımlanmıştı: Die Seltschuken-Geschichte Des Akserâyî, Sammlung Orientalistischer Arbeiten, 12. Heft, Leipzig 1943. Bu ilk kitabından sonra hocanın yaptığı çalışmalar arasında, bilhassa İslâm Tarihi, Bizans Tarihi ve Haçlı Seferleri Tarihi konularındaki çeviriler çok önemlidir. Hoca, daha asistanlığının ilk yıllarından itibaren, aynı kürsüde Bizans Tarihi hocası olan Prof. Schweinfurth'in makalelerini tercüme etmeye başlamıştı. Ortaçağ Doğu dillerinin yanı sıra çok iyi Almanca biliyordu ve bu bilgisini Türk tarih literatürüne kazandırmış olduğu tercüme eserlerle değerlendirdi. İlk olarak Walther Hinz, Ph. Schweinfurth, Franz Taeschner ve Albert Dietrich'in makalelerini Türkçe'ye çeviren hoca, daha sonra Julius Welhausen'in *[sol altta]* 'İslâmın En Eski Tarihine Giriş' (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1960) ve 'Arap Devleti ve Sukutu' (Ankara Üniversitesi Basımevi, Ankara 1963) adlı eserlerini tercüme etti. Bu sırada Doçentlik tezi olan 'Urfa Bölgesi Tarihi' (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1960) yayımlanmış ve İslâm Ansiklopedisi'ne de çeşitli maddeler yazmış olan hocamız, daha sonra Ernst Honigmann'ın "Bizans Devleti'nin Doğu Sınırı" (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1970) adlı eserini dilimize kazandırdı. Hocamızın yapmış olduğu tercüme faaliyetlerinin en önemlisi ise, şüphesiz, Georg Ostrogorsky'nin 'Bizans Devleti Tarihi' (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1991) adlı eseri idi. Bu tercüme çalışmalarına emekli olduktan sonra da devam eden Prof. Dr. Işıltan, 1986-1987 yıllarında Steven Runciman'ın *[üstte]* 'Haçlı Seferleri Tarihi' (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1986-1987) adlı üç ciltlik eserini Türkçe'ye tercüme etmiş ve bu kıymetli çalışmayı Türk tarih literatürüne kazandırmıştı. Hocamızın bu tercüme eseri de, Ostrogorsky'den çevirmiş olduğu 'Bizans Devleti Tarihi' gibi, ülkemizde Haçlı Seferleri Tarihi derslerinde ders kitabı olarak kullanılmakta ve yine bu konuda yapılan çalışmalar için müracaat edilen yegâne eser olarak kullanılmaktadır. Daha sonra Julius Wellhausen'in 'İslâmiyetin İlk Devirlerinde Dinî-Siyasî Muhalefet Partileri' (Türk Tarih Kurumu Yayınları, Ankara 1989) adlı eserini dilimize kazandıran hocamız son olarak, Bizans tarihçilerinden Niketas Khoniates'in hacimli eserinin ilk cildini Historia (Ioannes ve Manuel Komnenos Devirleri) (Türk Tarih Kurum Yayınları, Ankara 1995) adıyla Türkçe'ye çevirmiş ve böylece ülkemizde Bizans tarihçilerinin eserlerinin ilmî ölçülerle yayımlanması geleneğini başlatmıştı...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Çarşı

Osmanlı kentinin hayat damarı...

Tanzimat öncesinin 'klasik' renkleriyle donanmış çarşı ve bedestenlerden Avrupaî tarzlara geçiş yüzyıllar sürmüştür ve bu çağlarda Osmanlı kentinin hayat damarları, çarşıda atar.

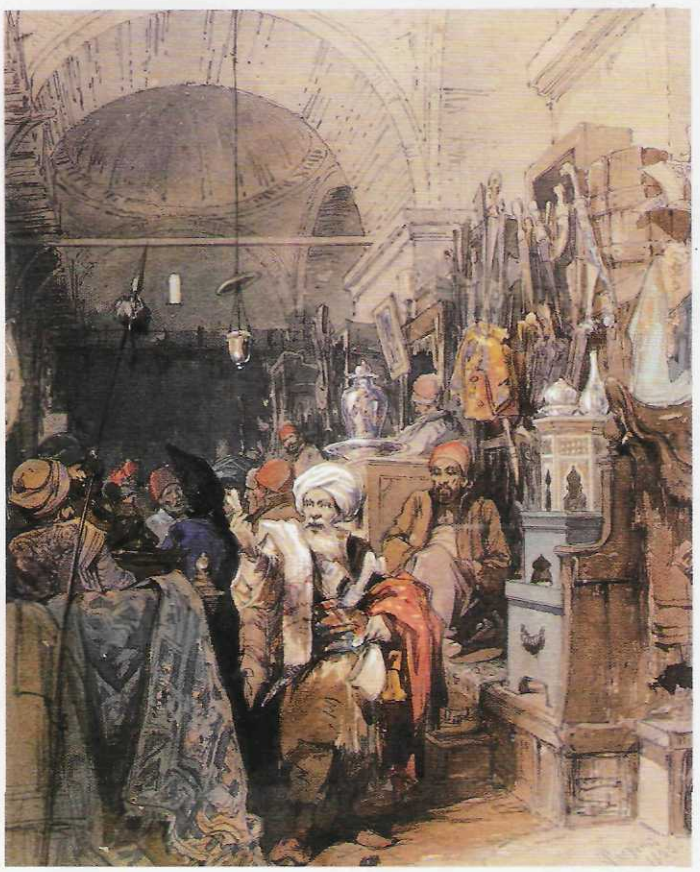
http://groups.google.com/group/merakediyorum

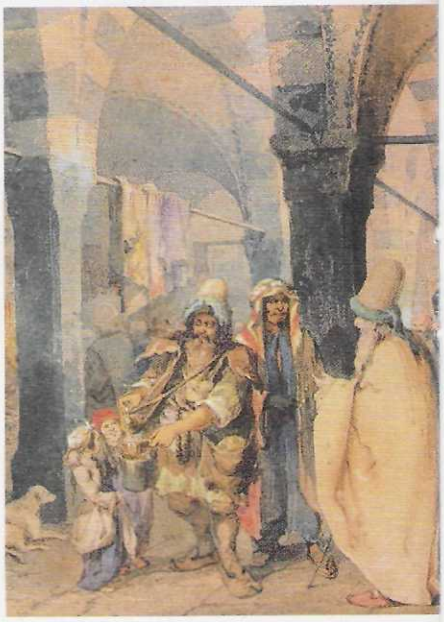

Carlo Bossoli'nin, 1845 tarihli suluboya 'Kapalıçarşı' tablosu; Oya ve Bülent Eczacıbaşı Koleksiyonu.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Amadeo Preziosi'nin 'Kapalıçarşı'sı [sağda]. Yine Preziosi'nin 1853 tarihli bir 'Kapalıçarşı'sı [en sağda].

MUTLU ÖZGEN

Osmanlı kentinin hayat damarları, başka hiçbir yerde olmadığı kadar, çarşıda atar; orada, her tabakadan erkek ve kadın karşılaşır, çok farklı diller ve yerel ağızlar (dialekt) orada bir araya gelir.

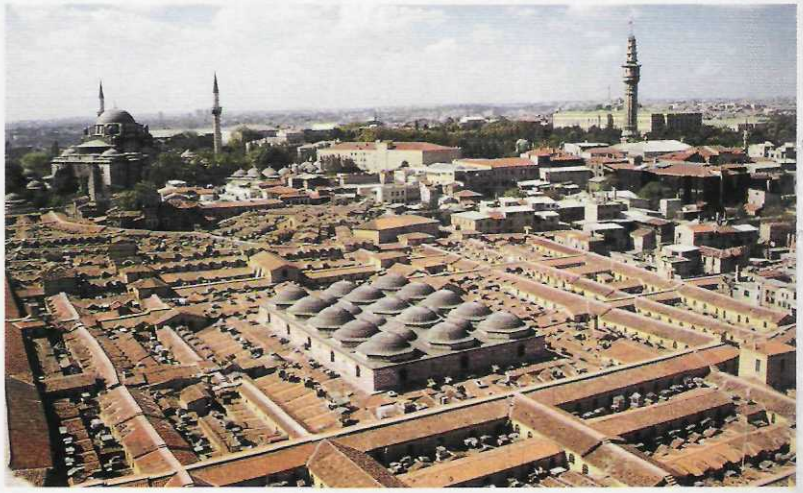
Aslında, Maurice M. Cerasi'nin de 'Osmanlı Kenti' başlıklı yapıtında (YKY, Şubat 1999) vurguladığı gibi, levanten Osmanlı kenti tek ve temsilî bir merkeze sahip olmasa da, 'çarşı' kent cemaatinin ve gündelik yaşamdaki hemen her şeyin iç içe geçip 'kaynaştığı' yerdir.

Osmanlı'nın 'millet' sistemine dayanan 'polietnik' imparatorluk yapısı çerçevesinde, dinî ve kültürel etkinlikler bir tür belirsizlik içinde kalmış olsalar da, çarşı, kent sakinlerinin bütünü için 'özel' bir yerdir. Yani günümüzün bakış açısıyla 'kamusal' bir alandır.

Çarşıda, sadece ticaret değil, siyaset de vardır; iş tartışmaları kadar, devlet dedikoduları da buralarda yapılır. Cerasi'nin 'Osmanlı Kenti' adlı yapıtında belirttiği gibi, "Osmanlı kentinin hayat damarları, başka hiçbir yerde olmadığı kadar, 'merkez-çarşı'da atar...

Osmanlı kenti deyince akla gelen de, özellikle Anadolu ve Rumeli'de, halkın ahşap yapılarda oturduğu; ancak külliyeler ve kapalıçarşılar gibi, kamu hizmeti veren, vakıflara bağlı, çoğu taş, kalıcı yapıların da yer aldığı yerleşim alanlarıdır.

Prof. Dr. Hüseyin G. Yurdaydın tarafından yayına hazırlanmış olan Matrakçı Nasuh'un "Beyân-ı Menâzil-i Se-

İstanbul Kapalıçarşı'sının kuşbakışı görünümü [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

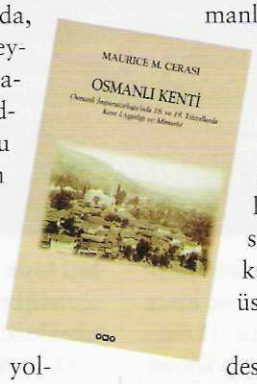

fer-i Irâkeyn..."inde de belirtildiği gibi, ulucamiler, kervansaray, hamam ve pazarlar, Anadolu'da yüzde 55, Anadolu dışında ise, yüzde 46 oranında şehir ortasındadır.

Osmanlı kenti genelde, bu 'merkez-çarşı'ların çevresinde gelişir ve şehir içi yollar bu merkezlerde buluşur.

Kentte üretilen her türlü mal ve hizmet, Bedesten'den başlayan ve genellikle 'Uzunçarşı' diye adlandırılan işlek bir cadde üzerinde yer alır. Bu caddeden ayrılan sokakların her birinde, belirli bir iş kolunda mal ve hizmet üreten esnaf ve onların örgütleri bulunur.

Nitekim, birçok başka Osmanlı kentinde olduğu gibi, başkent İstanbul'da da, Kapalıçarşı'nın Kuzeybatı kapısından başlayan 'Uzunçarşı Caddesi'ne sağlı sollu bağlanan sokakların isimleri, "Tığcılar, Çakmakçılar, Havancı, Nargileci" gibi adlardır.

Kapalıçarşı'nın çevresi de, ticaret ve yolcu hanları ile çevrilidir. Yine klasik Osmanlı kent yerleşiminde görüldüğü gibi, Kapalıçarşı çevresinde de, Mahmudpaşa, Bâyezid ve Nuruosmaniye camileri yer alırlar.

Osmanlı kentinin hayat damarı merkez-çarşı ise, bir Osmanlı çarşısının kalbinin attığı mekân da, 'bedesten'dir.

İlk zamanlarda kumaşçılar için inşa edilen bu yapılar, Osmanlı çarşısında bir yönüyle 'Borsa' işlevini yerine getirirken, diğer yönüyle de, para ve mücevheratın belirli bir süre için saklandığı 'kiralık kasa' görevini de üstlenmiştir.

Bu nedenle, bedestenler oldukça sağlam bir biçimde inşa edilmişlerdir. Bedestenler aynı zamanda, kentteki ticaret yaşamını da yönlendiren yarı resmî kuruluşlardır ve bedestenin çevresine yerleşen dükkânların da belirli bir sıralanma biçimi vardır:

Sattıkları malın değeri ne kadar yüksek ise, dükkânların yeri de bedestene o kadar yakındır.

Bulundukları şehrin ticaretinde, bedestenlerin hep özel görevleri olmuştur. Örneğin, ipek ve ipekli kumaş satıcılarının etkin olduğu Bursa'da, ipek alım satım fiyatlarını, bedesten tüccarları belirler.

İstanbul'da, imparatorluk merkezinde bulunan Cevahir Bedesteni'nde ise, ülke genelindeki kıymetli maden ve mücevher piyasası belirlenir.

İstanbul'da, 19. Yüzyıl Kapalıçarşı'sından görüntüler: Takkeciler Sokak'ta yer alan çeşme [üstte] ve Çarşı'nın ünlü tulumbasının bulunduğu sokak [altta]. Maurice M. Cerasi'nin 'Osmanlı Kenti' adlı yapıtının kapağı [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Çarşı esnafının yemek ihtiyacı

Osmanlı çarşısında, Batı tarzı 'lokanta' türü mekân yoktur. Oldukça yoğun bir biçimde yaşanan ve esnafın, gününün önemli bir bölümünü geçirdiği bu alanlarda yemek ve içecek ihtiyacı, seyyar satıcılar aracılığıyla karşılanır. Bu olgu, Batı kaynaklı gravürlerde ve fotoğraflarda *[üstte]*, seyahatnamelerde, sıkça karşımıza çıkar. Kentin diğer alanlarındaki toplumsal yaşama bakıldığında da, kent içerisinde, bekâr odalarının sakinlerine yemek çıkaran basit aşçı dükkânları dışında, yemek mekânlarına rastlanmaz.

İlk dönem Osmanlı çarşılarının iç işleyişinde ise, lonca sistemi etkin güçtür. Lonca sisteminin ticarî yaşamdaki etkisi, özellikle esnaf üzerinde, satış ve üretimle ilgili bazı ahlâk kurallarının oluşmasını sağlamıştır.

Osmanlı çarşısında, "Komşusu siftah yapmamışsa, müşteriyi komşuya göndermek" âdettendir. Aynı şekilde, vârisleri bulunan ama mezata düşmüş hacizli bir malın satışına, "Ağlayanın malı gülene hayır etmez" düşüncesiyle, çarşı esnafından hiçbiri katılmaz.

Lonca sistemi çarşıda, aynı işkolundan birinin, diğerinin önüne çıkmasına da izin vermez. Osmanlı çarşılarında aynı malı satan dükkânların bir arada bulunması, çarşıya kendi içinde bir düzen sağlar.

İtalyan yazar Edmondo de Amicis'in Osmanlı çarşıları için sarf ettiği, "Karışıklık ancak görünüştedir. Koca çarşı, bir kışla gibi muntazamdır" sözleri bu düşünceyi doğrular niteliktedir.

Gündelik yaşam, tüm Tanzimat öncesi 'klasik' Osmanlı toplumunda olduğu gibi, çarşılarda da, sabah ezanıyla başlamakta ve yatsı ile sona ermektedir. Bu saatler arasında yaşanması, İslâm geleneği açısından olduğu kadar, hayatın gün ışığına bağımlı olmasıyla da ilişkilidir aslında...

Hayatın gün ışığına göre kurulduğu Osmanlı'da, güvenliğin de ancak bu şekilde sağlandığı düşünülürse, aydınlatma sistemlerinin olmadığı bir dönemde, çarşının çalışma saatleri de bu düzene uygun olarak belirlenecektir elbette.

Osmanlı toplumunda, 'Avrupaî' beğeni ve tekniklerin kabulü gibi, reddi de çarşıdan geçer!.. Büyük halk kitleleri Batı'dan gelen malları ve fikirleri, önce çarşıda yaşayarak denemiştir diyebiliriz.

İmparatorluğun en önemli kentlerinde, farklı kültürlerden gelen tüccarlar hep çarşılarda buluşurlar. Örneğin

19. Yüzyıl başlarında Yüksekkaldırım'dan Galata'ya doğru tırmanan merdivenlerde, irili ufaklı Avrupaî alışveriş mağazaları [sağda].

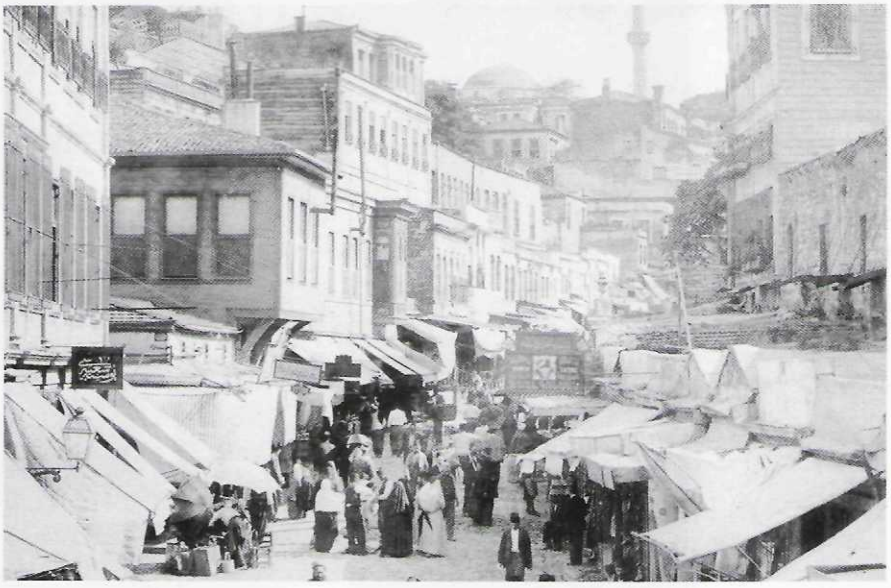
http://groups.google.com/group/merakediyorum

Fausto Zonaro'nun 'Sokak' tablosu, çarşı civarının bir sokağını canlandırır [solda]. 19. Yüzyıl başları Kapalıçarşı'sının Mahmutpaşa'sı [altta].

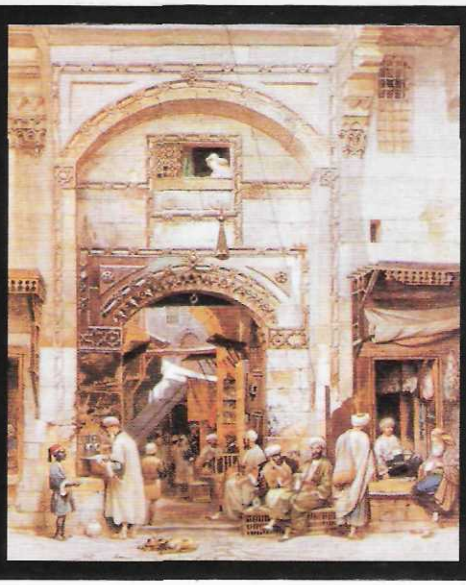

Rum ve Ermeniler, doğdukları bölgelerin dışına çıkmışlar; Karadeniz ve Tuna nehri boyunca da, Slava ve Rum ticaret kurumlarının yerini Venediklilerin ve Cenovalıların almasıyla, bu etnik gruplar, önce o kentlerin çarşıları içine girmişler, daha sonra da, 18. Yüzyıl boyunca, o kentlerin yaşamı ile bütünleşmişlerdir.

İmparatorluğa kabul edilen İspanyol Yahudileri de, çarşı içine ve ardından ticaret ve finans alanlarına nüfuz ederek, 17. Yüzyıl'da, statülerini iyiden iyiye güçlendirmişlerdir...

Kahire'de kapalıçarşı

Osmanlı'nın Anadolu dışındaki kentlerinde de merkez-çarşı geleneği kendini gösterir: Bunun bir örneği de Kahire'dedir *[sağda; Carl Werner'in 1863 tarihli bir suluboya tablosunda Kahire'deki çarşı].*

Osmanlı'da çarşı esnafının farklı milletlerden oluşması da, ticarî hayatta ve satış tekniklerinde farklı renkler ortaya koyar. Her milletin kendi özellikleri vardır. Bu özellikleri, İstanbul'u ziyaret eden tanınmış İtalyan yazar Edmondo de Amicis (1846-1908) şöyle aktarır:

"Müşteri dört taraftan sözler ve işaretlerle çağrılır. Rum tüccar biraz azametli bir tavırla seslenir; aynı derecede hilekâr ama daha mütevazı görünen Ermeni, abartılı bir hürmetle müşteriyi celb etmek ister; Yahudi, satacağı şeyleri kulağınıza fısıldar; dükkânın eşiğinde bağdaş kurup oturan ağırbaşlı Türk ise, ancak gözleriyle davet eder sizi ve işi kadere bırakır..."

Satış için teşhir edilen mallar, Osmanlı çarşılarının doğal dekorudurlar aslında. Satılan ürün, yalın bir biçimde

İki ayrı görüntüde, Osmanlı çarşı pazarından detay: Batı kaynaklı bir çizimde, şarap fıçısı hamalları [solda, en üstte] ve bir 18. Yüzyıl minyatüründe, açıkhava pazarı kasapları [sol üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Pazarların, çarşılardan farkı

Osmanlı kentlerinde çarşı, şehirleşmiş yüzölçümünün yüzde 10'u civarında bir alanı kapsardı ve bu alanın, mahallenin bütünü, 'çarşı' diye adlandırılırdı *[üstte; 1890'larda Üsküdar Çarşısı]*. 'Pazar' ise, açıkhavada yer alan *[en üstte]* ve haftanın belirli bir günü kurulan bir çarşı ya da panayır biçiminde olurdu. Genelde, meydanlık alanlarda kurulan bu semt pazarların *[ortada]*, imâret ve cami avlularında yer aldığı da olurdu.

ön plana çıkar. Bu nedenle, Osmanlı kentlerini ziyaret eden birçok gezgin çarşıdaki ürünlerden ayrıntılı bir biçimde söz ederler.

II. Mahmud döneminde İstanbul'u ziyaret eden İngiliz kadın yazar Miss Pardoe'nun (1806-1862) bu alandaki izlenimleri, göz kamaştırıcı olmuştur:

"Kesinlikle söylenebilir ki, çarşının en gösterişli sokağı, işlemeli elbiselere ayrılmıştır. Burada, en ince iğne işi altın ve gümüş ipliklerle renklendirilmiş muslinler, yılların emeğiyle meydana getirilmiş kaşmirden tütün çantaları üzerine altınla işlenmiş yazılar bulunan İran işi eşarplar görülebilir..."

Satıcının elindeki malları teşhir etmesi de, Osmanlı çarşılarında, kendine has bir tarz içindedir. Bu konuya dikkat çeken gezgin Bore, şunları dile getirir:

"Yol boyunca, iki taraflı dizilmiş duvarlar boyunca, raflarda yer tutmuş albenisi olan ne kadar mal varsa; Bursa'nın kadifeleri, İran ve Hint şalları, Bohemya ve Venedik camları, birbiri peşine renkli yelpaze gibi açılıp gözleri büyüleyen çarşılarda, sadece rafta kalmazlar..."

"Özellikle kumaşçılarda, kepenklerin yukarı kalkan kanadından veya tonozları tutan demir çubuklardan aşağıya doğru kumaş parçalarının sarkıtılması âdettir. Bu bin bir renkli atlaslar, ipekliler, arkalarından gelen günışığını alaca bulaca yansıtarak herkesi büyülü bir masal âlemine davet etmektedir."

Osmanlı çarşısındaki dükkânlarda, kimi zaman, her şey iç içedir: Üretim, depolama, teşhir ve satış, aynı mekânda yapılmaktadır. Dükkânlarda 'vitrin' yoktur; ürünlerin teşhiri, basit ve sade bir biçimde yapılmaktadır.

Ama bütün bu sadelik, Osmanlı çarşısının gürültülü patırtılı şamatasını; zenginlikleri ve yoksulluklarıyla, burada yaşanan hay huyu kucaklar ve 'Osmanlı çarşısının içinden kentin geçtiğini' görürüz... ■

http://groups.google.com/group/merakediyorum

popüler
tarih
www.populertarih.com.tr Şubat 2007 Sayı 78 6,00 YTL / KKTC: 8,00 YTL

'Yakın tarih' filmleri Oscar'a göz kırpıyor

Işın Demirkent'in Haçlı yazıları kitaplaştırıldı

Tarihin en büyük tank savaşı: Kursk

Cumhuriyet'in ilk konuğu Afgan kralı

Sevgililer Günü için: Baş başa yemek tarihi

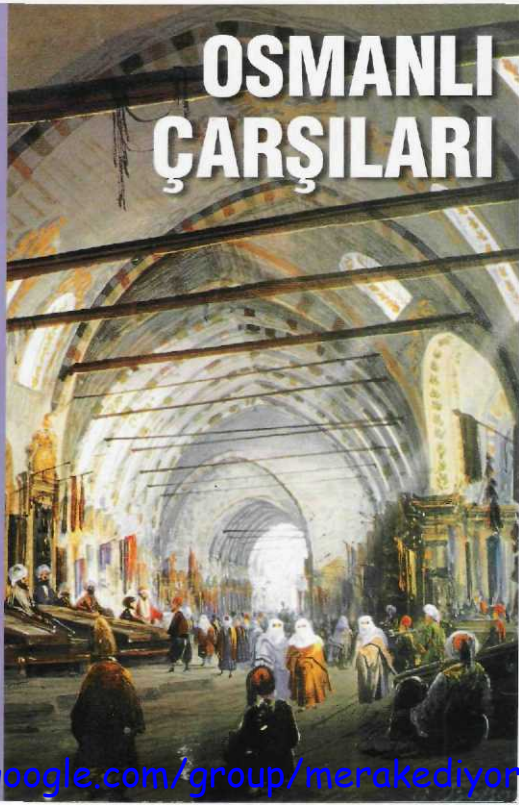
'Son Viking'in Pasifik gezileri

Yeniçeri ve sipahi isyanlarının içyüzü

Gürcistan tarihi

Ayasofya'da ilk Türkçe Kuran

OSMANLI ÇARŞILARI

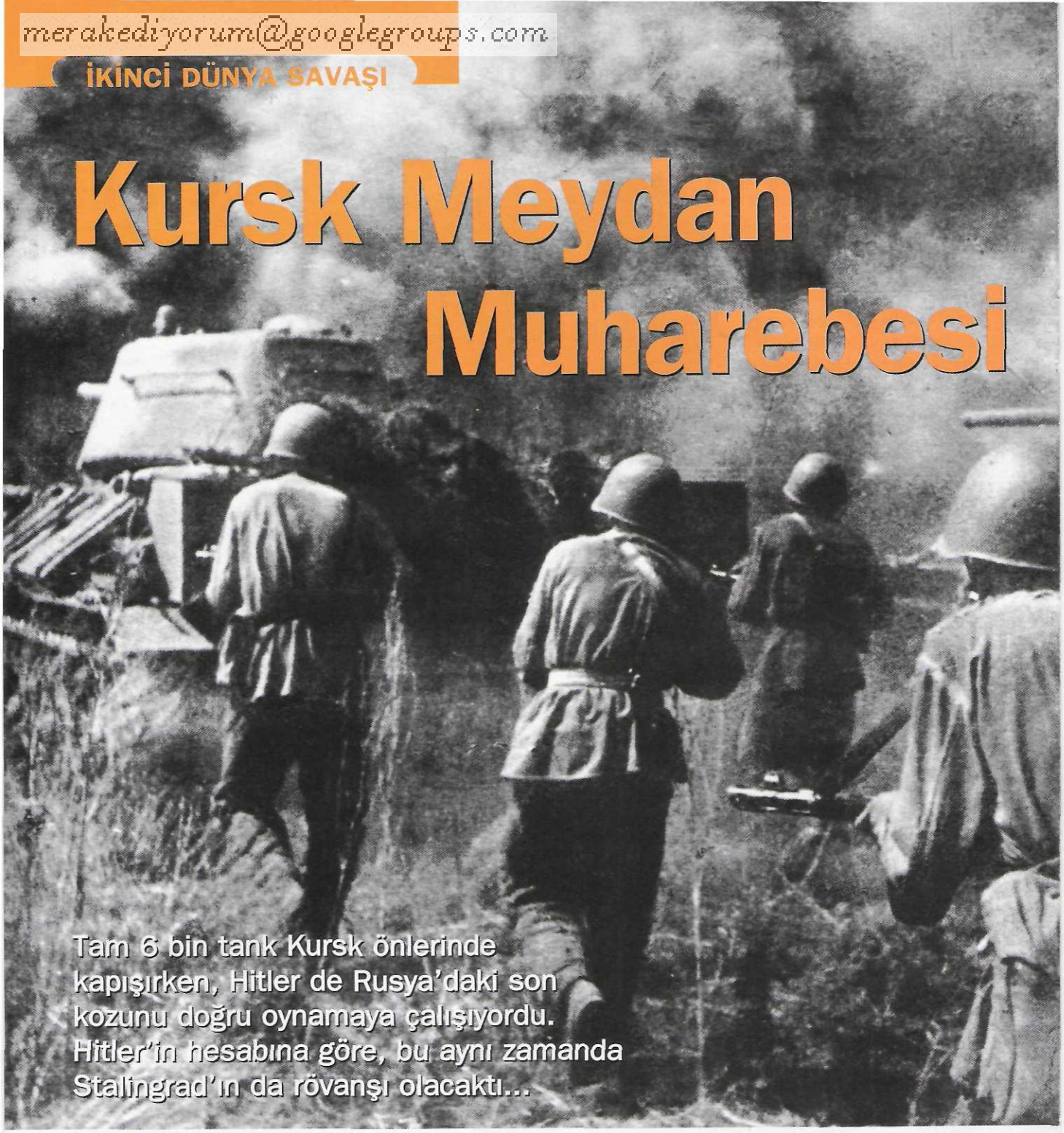

212323 07/02
ISSN 1302-6577
DÜNYA

http://groups.google.com/group/merakediyor

merakediyorum@googlegroups.com

Kursk Meydan Muharebesi

Tam 6 bin tank Kursk önlerinde kapışırken, Hitler de Rusya'daki son kozunu doğru oynamaya çalışıyordu. Hitler'in hesabına göre, bu aynı zamanda Stalingrad'ın da rövanşı olacaktı...

M. Tanju Akad

Almanlar için 1943 yılı kötü başlamıştı. Stalingrad'ın yası tutuluyordu. Kuşatılan 320 bin kişilik 6. Ordu'dan sadece 25 bin kadar yaralı ve teknisyen tahliye edilebilmiş, hayata kalan 100 bin kişi, 2 Şubat günü teslim olmuştu.

1956 yılına kadar bunların sadece 6 bini esaretten dönebilecekti... Şoku atlatmaya çalışan Almanya'da, büyük anma törenleri yapılmış; yeni bir '6. Ordu' kurulmaya başlanmıştı.

Hitler, Stalingrad'ın intikamını almaya kararlıydı ama olanakları her geçen gün azalıyordu. Afrika'daki son birlikleri 13 Mayıs günü teslim olmuş, inisiyatif müttefiklere geçmişti. Şimdi Atlantik veya Akdeniz'de istedikleri herhangi bir noktaya çıkarma yapabilirlerdi. Mareşallere komuta eden

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Tarihin en büyük tank savaşı

Hitler [sol altta], 1942'de 'Kaplan' ve 'Panter' ağır tanklarının [solda] üretimi için. harekete geçilmesi emrini vermişti.

eski 'onbaşı' olaylara hâkim olma gücünü yitirmekteydi.

Doğu'daki savaşın üçüncü yılına girilirken, Rusya muharebelerinin genel karakteri iyice anlaşılmıştı: Hücum eden taraf gücünü tüketirken hasmı karşı taarruza geçiyor; bu kez de, onlar ikmal hatlarını aşırı uzattıktan sonra, bir karşı taarruzla durduruluyordu.

Kuzeyde, Leningrad kuşatması devam ediyor; güneyde ise, Kafkasya'da kuşatılmaktan son anda kurtulan Alman orduları Kırım'ı savunmaya hazırlanıyordu.

1942 kışının zaferlerini kazanırken yıpranmış olan Ruslar, bu kez savunmada kalacaklar ve ilk taarruzu Almanlara bırakarak, onların hamlesini bekleyeceklerdi.

Ayrıca, Alman hücumunun bu kez nereden geleceğini de biliyorlardı: Kursk çıkıntısı.

'Kursk çıkıntısı' adıyla savaş tarihine geçen bu durum, 1942 kışının sonunda oluşmuştu. Almanlar gücü tükenen Rus taarruzunu durdukları sırada, cephe Orel ile Belgorod arasından uzanan bir üçgen şeklini almıştı. Kendi hatları arasında uzanan bu çıkıntıyı, ikili kıskaç ile kesip içinde kalanları imha etmek, hiçbir askerin kolay kolay karşı duramayacağı bir dürtüydü ve iki taraf da bunu biliyordu...

Savaşta en büyük dezavantaj, karşı tarafın beklediği ve tedbirini aldığı hamleyi yapmaktır. Hitler her şeye rağmen bu hamleyi yapacaktı; çünkü zırhlı birliklerinin daha önce Fransa'da ve Rusya'da defalarca yaptığı gibi, karşı tarafın hatlarını dağıtıp ilerleyebileceğine inanıyordu. Ama hesaba katmadığı bir şey daha vardı: Ruslar artık savaşmayı ve zırhlı birlikleri kullanmayı öğrenmişlerdi...

Almanların en yetenekli

Hitler, Stalingrad yenilgisinin intikamını almaya kararlıydı: Kızılordu'nun Stalingrad'da esir aldığı Romen, Alman, İtalyan ve Macar generaller [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Hitler, Kursk için, 4. Zırhlı Ordu'nun emrine, Alman ordusunun en seçkin askerlerini vermişti [sağda]. Zırhlı birliklerin büyük komutanı Guderian [sağ altta] karargâhında, tümenleriyle irtibat halinde [en sağda].

mareşali von Manstein, Kursk çıkıntısına Mart ayında, Harkov'daki Rus taarruzunu durdurduktan hemen sonra bir karşı darbe olarak saldırmayı düşünmüştü.

Ancak diğer komutanlardan beklediği desteği alamayınca projeyi rafa kaldırmış ve bu tarihten sonra şiddetle karşı çıkmıştı. Birkaç hafta sonra OKH (Ordu) kurmay başkanı Zeitzler, tekrar gözlerini Kursk çıkıntısına çevirdi; çünkü diğer planlar daha karmaşıktı.

Kursk saldırısını, Almanların en yetenekli mareşali von Manstein [sağda] planlamıştı. Almanların ürettiği ünlü Panther tankı [altta].

Hitler'e sunduğu planda bu iş için piyade desteğinde on veya on iki zırhlı tümenin yeteceğini ifade ediyordu... Hitler zaman zaman öne çıkan sağduyusu ile bu gücün yetmeyeceğini ifade edince, Harkov'u beş zırhlı tümenle geri aldıklarını söyledi.

Hitler bunun, savaşa yeni sürülen 'Kaplan' ve 'Panter' ağır tankları sayesinde mümkün olduğunu ve bunların bir taburunun bir zırhlı tümene eşit sayılması gerektiğini belirterek yanıt verdi.

Diktatörün mucize silahlara büyük inancı vardı; savaşın sonuna kadar, bunların kaderini değiştirebileceğini düşündü.

Ne var ki, teknik sorunları tam olarak çözülmemiş olan bu tanklar, çok az sayıda üretiliyordu. Nisanda sadece 130 adedi hazırdı ve Mayıs sonuna kadar bu sayı 324'e çıkabilecekti.

Bu sırada OKW (Silahlı Kuvvetler) kurmay başkanı Jodl ile Zeitzler arasındaki tartışma, durumu karmaşıklaştırdı. Jodl doğuda savunmada kalınmasını; çünkü müttefik taarruzlarına karşı bir stratejik ihtiyat ayrılması gerektiğini ve bu kuvvetlerin riske atılmamasının önemli olduğunu ileri sürmekteydi.

Zırhlı birliklerin büyük komutanı Guderian ile Merkez Ordular Grubu komutanı Kluge da anlaşmazlık içerisindeydiler. Guderian bu taarruzu gereksiz ve riskli bulurken; Kluge, belki de ona inat, bu harekâtı istiyordu...

Son karar her zaman olduğu gibi, Hitler'e aitti; ama o da tereddüt ediyor, tank sayılarını gözden geçiriyordu. Bu tereddüt, Ruslara son derece kıymetli bir zaman kazandırmaktaydı.

Eğer taarruz Nisan ayında yapılsaydı, en az yüzde 50 başarı şansı vardı. Ama önce kararsızlık, sonra da tankların beklenmesi, başarı şansını giderek azaltmaktaydı.

Muharebe başlayıncaya kadar, Almanların 2 bin 700 tankına karşı, Ruslar 3 bin 500'den fazla tank hazırlamışlar ve buna ek olarak muazzam bir topçu yığınağını yapmışlardı.

Altı bini 76.2 mm'lik

http://groups.google.com/group/merakediyorum

tanksavar topu ve 920 adedi Katyuşa çoklu roket atıcısı olan 20 bin top, 32 kilometre derinliğindeki mevzilere yerleştirilmekteydi.

Savunma, her biri ortalama 4 km derinlemesine tahkimata sahip ve art arda gelen 6 kuşak halinde tertiplenmişti. Hitler'in ağır tankları artırmak için taarruzu geciktirdiği her saat, Ruslara yarıyordu.

1943 Haziran başlarında Rus hazırlıkları Alman komutanlığını telaşa düşürdü. Ağır tank sayısını artırmak için üç hafta daha beklemeye karar verdiler. Zırhlı tümen sayısını ise 17'ye çıkardılar ki, bunu yapmak için, bütün diğer cephelerden kuvvet çekmişler ve hepsini zayıflatmayı göze almışlardı.

Almanlar 'Zitadelle' adı verilen harekâtı geciktirdikçe, Ruslar çalışıyor, hem sayı hem de silah üstünlüğü sağlıyorlardı.

Rus T-34 tankları, az sayıdaki Kaplan ve Panter dışında, tüm Alman tanklarından daha üstündü. Ayrıca birliklerini muharebeye hazırlamak için bol vakit bulmuşlar ve her ihtimalin provasını defalarca yapmışlardı.

Böylece, dev bir yığınak tarihin en büyük tank muharebesini yapmak üzere yüz küsur kilometrelik bir cephede yoğunlaşmıştı.

Güneyden taarruz edecek olan 4. Zırhlı Ordu'nun komutanı Hoth, Alman ordusunda o güne kadar bir komutana verilen en büyük güce sahipti. 50 kilometrelik bir hücum cephesi için, emrine Almanya'nın en iyi 9 tümeni verilmişti.

Zitadelle Harekâtı nasıl başladı?

Almanlar Zitadelle Harekâtı'na denenmiş 'Blitzkrieg' yani yıldırım savaşı formülüyle başladılar. Kısa ve yoğun topçu bombardımanından sonra, tanklar (panzer birlikleri) kitle halinde hücum ederken Ju-87 Stuka pike bombardıman uçakları da *[üstte]* düşmana nefes aldırmayacak, düşmanın direniş noktalarını, ulaşımını ve yoğunlaştığı her yeri baskı altında tutacaktı. Bu taktikler karşısında 39'da Polonyalılar ve 40 yazında Fransızlar sadece birkaç hafta direnebilmişler, diğer ülkeler ise, birkaç günde teslim olmuşlardı. 1941 yazında aynı taktiklerle büyük Rus ordularını dağıtmışlar ve kuşatma muharebelerinde milyonlarca esir almışlardı. Ama 1943 yılında karşılarında tecrübeli bir Rus ordusu vardı. Stukalara karşı hava şemsiyesi oluşturmaya çalışıyorlar, topçu bombardımanına fazlasıyla karşılık veriyorlar, T-34 tanklarını kitle halinde kullanıyorlardı. Ayrıca pakfront adı verilen bataryalar, tek bir tankı hedef alıp imha ediyor, sonra bir diğerine geçiyorlardı. İngilizler de birçok yenilgiden sonra, aynı dersleri almışlar ve Rommel'i püskürtmüşlerdi. Üstelik onlar, Amerikalılarla birlikte havada çok daha büyük bir üstünlük kuracak ve Alman birliklerini gündüz kıpırdayamaz hale getireceklerdi.

2 Temmuz günü Rus komutanlığı, Alman hücumunun ayın 3'ü ile 6'sı arasında her an başlayabileceğini duyurdu.

5 Temmuz sabahı da, tespit edilen Alman toplanma noktalarına karşı Ruslar, dört saat süren bir topçu ateşiyle muharebeyi başlattılar. Bu bombardımanda Ruslar sadece orta topçusunu kullanmış, tanksavarlara ateşe karışmamaları ve mevzilerini belli etmeleri için kesin talimat vermişti.

Hoth'un askerleri bombardıman altında hücum saatini beklerken, Hitler'in özel bir mesajı dağıtılıyordu: "Alman askerleri, hazırlandığınız hü-

Ruslara karşı güneyden saldıracak olan 4. Zırhlı Ordu'nun komutanı Hoth'un [solda] emrine Hitler, Almanya'nın en iyi 9 tümenini verdirmişti... T-34 tanklarını kitle halinde kullanan Rus kuvvetleri KV-1 tanklarını da Almanlara karşı savaşa soktular [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

cum tüm savaşın kaderini tayin edecek kadar önemlidir. Zaferiniz tüm dünyaya, Alman askerine direnmenin umutsuz bir iş olduğunu gösterecektir."

5 Temmuz gününün ilk saatleri, Rus komutan Vatutin'in emriyle başlatılan topçu bombardımanı ve uçak hücumlarıyla devam etti. Nihayet saat 14.00'te, 2 bin Alman tankı saklandıkları çukurlardan çıkarak yukarı Donetz vadisinin mısır tarlaları arasında ilerlemeye başladı. Ancak derhal mayın tarlaları arasına girerek kayıp vermeye başladılar.

Ayrıca Rus tanksavarları ölümcül bir ateş açarken, pusuda bekleyen tank imha mangaları da işlerini yapmaya başladılar.

Alman tankları normalde yaralanan tanklardaki arkadaşlarını korur ve onlar emniyete alındıktan sonra ilerlerdi. Yaralı tankların bir kısmı sahra atölyelerinde tamir edilip tekrar savaşa sokulurdu. Bu kez, yaralılara aldırmadan ilerlemeleri emredilmişti. Böylece tek başlarına kalan Alman tankları tekrar ateş altına alınarak tümüyle imha edildiler.

Alman kolları en önde ağır Kaplan tankları, yanlarında ise Panter ve Pz.IV'lerin bulunduğu kamalar halinde ilerliyordu. Tankların hemen gerisinden tanksavarlarla muharebe etmek için, hafif silahlı piyade geliyor; kamanın tabanında ise, havanlar ve ağır piyade bulunuyordu.

Rusların derinlemesine hazırladığı siperler ve mayın hatları bu düzeni bozdu. Kaplan tankları desteklerinden koparak ilerleyince tecrit oldular ve piyade onları korumak için gece saatlerinde çatışarak ilerlemek zorunda kaldı.

6 Temmuz sabahı, yanan tanklar, tutuşan mısır tarlaları, dumanı tüten köyler, düşen uçaklar ve top patlamaları ile, cehennem manzarası bütün dehşetiyle ortaya çıktı.

Almanlar büyük bir gayretle Rusların ön savunma hatlarını ele geçirdiler; ama ikinci ve ana muharebe hattının önünde takılıp kaldılar. Kıskacın kuzey ucunda Rokossovsky'nin ordusuna

Rus komutan Vatutin [üstte], 5 Temmuz sabahı, dört saat süren bir topçu ateşiyle muharebeyi başlattı... Alman 9. Zırhlı Ordusu'nun komutanı Walter Model [sağda].

Zitadelle ve hava savaşları

Kursk, dünyanın en büyük tank savaşlarının yanı sıra, en yoğun hava muharebelerine de sahne oldu. Almanların şafakla hücuma geçeceklerini kestiren Ruslar alacakaranlıkta 500 uçak havalandırıp onlara baskın yapmak istediler. Ne var ki, Almanlar da hazırlık yapmışlar; 270 avcı uçağı ile korunan 800 pike ve hafif bombardıman uçağını alarma geçirmişlerdi. Alman radarları Rus uçaklarını *[solda]* keşfedince derhal havalanıp Ju-87 Stuka uçaklarıyla *[üstte]* baskına gelenleri bastılar ve 100'den fazlasını düşürdüler. Üç gün sonra bu kez Almanlar Rus tanklarına karşı toplu hücuma geçtiler. 37 milimetrelik tanksavar topuyla donattıkları Hs129B uçakları ile birçok Rus tankını imha ettiler. Eğer Ruslar Batılı müttefikler kadar iyi bir hava gücüne sahip olsalar, zaferleri çok daha kolay ve kapsamlı olacaktı. Ne var ki, Rus karşı taarruzları yayıldıkça, Luftwafe, artan acil durumlar karşısında dağıldı ve etkisi azaldı. Almanlar bir daha, bu kadar uçağı hiçbir zaman bir araya getiremeyeceklerdi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

hücum eden Walter Model'in 9. Zırhlı Ordusu'nun 90 ağır tankı, Rus ateşinden etkilenmeden önden ilerledi; ama bunlar siperdeki piyadelere bir şey yapamıyorlardı. Refakatçilerinden kopunca tek tek yakıldılar.

Güneyden ilerlemekte olan Hoth'un güçlü SS ve panzer tümenleri ise, 7 gün 7 gece savaştıktan sonra, 25 km kadar yol alabilmişlerdi.

12 Temmuz günü, ellerinde kalan 600 tank ile bir ölüm sürüşüne geçmeye karar verdiler. Rus çıkıntısını dibinden budayıp geçecekler veya bütün bu fedakârlıklar boşa gidecekti.

Bunu bekleyen Ruslar, büyük bir tank kuvvetine sahip olan Rotmistrov komutasındaki 5. Tank Ordusu'nu ileri sürdüler. İki zırhlı ordu öğleden önce kafaya kafaya geldi.

Taze Rus kuvvetleri cephanesi ve yakıtı azalmış yorgun Alman tanklarını dağıtarak ilerlediler. O anlarda, aynı sahada çarpışan iki bine yakın tank vardı. Almanlar istirahate çektikleri yorgun birlikleri, dinlendirmeden tekrar savaşa sürmek zorunda kaldılar. Akşam güneş batarken, Sovyet ordusu muharebe alanının hâkimi olmuştu...

Hitler ertesi gün komutanlarına bir mesaj göndererek Zitadelle Harekâtı'na son verdiğini söyledi. Müttefikler Sicilya'ya çıkmışlardı ve İtalya'nın savaştan çekilme ihtimali vardı. Almanlar yavaş yavaş çıkış hatlarına döndüler. Muharebe alanına hâkim olan Ruslar, hasarlı tankları sahra tamirhanelerinde hazırlayıp hızla birliklere dağıtırken, Alman tümenleri kayıplarını karşılayamadılar. Personel kayıpları da karşılanamadı.

Örneğin, Zitadelle'i izleyen günlerde, Manstein 133 bin asker kaybına karşı, sadece 33 bin personel takviyesi aldı. Bu arada Ruslar düşmanlarını dağınık tutmak için, cephenin birçok bölgesinde küçük hücumlar yaparken, Almanlar bazı birlikleri de İtalya'daki kriz için çekmek zorunda kaldılar...

Böylece her noktada zayıf düşerek geri çekilmeye başladılar. Bu çekilme, 22 ay sonra Berlin'de sona erecekti.

Zitadelle ile, Hitler stratejik ihtiyatını boş yere harcamış oldu. Bu nedenle Rus ilerlemesine karşı hiçbir zaman etkili bir karşı saldırı düzenleyemedi. Hareket gücünü yitiren Alman birlikleri, kuşatılıp imha edilmeye başlandı.

Zafer umudu yitirildikçe, Hitler aleyhine komplolar gelişti. Bir yıl içerisinde altı suikast girişimi sonuçsuz kaldı. Nihayet 20 Temmuz 1944 günü Stauffenberg tarafından karargâhında patlatılan bomba ile, Hitler yaralandı.

Ordu ile Hitler arasındaki ilişkiler daha da gerginleşti. Bu gerginlik Alman savaş yönetiminin giderek daha fazla hata yapmasına neden oldu. ■

Bilgisayar oyunlarındaki Kursk

Bilgisayar oyunları arasında, II. Dünya Savaşı oyunları, en çok beğenilenler sırasındadırlar. Tüm Avrupa'yı kasıp kavuran bu savaşın anıları halen taze olduğundan, oyun yapımcıları, Normandiya Çıkarması'ndan başlayarak, savaşın son anına kadar, farklı senaryoları kullandılar. 'Tarihin en büyük zırhlı savaşı' olarak anılan Kursk Muharebesi ise, ilk kez CDV firması tarafından çıkarılan 'Blitzkrieg: Mission Kursk' oyunu ile gündeme geldi. Strateji türündeki oyun, tank birliklerine kumanda edebilmeyi sağlıyor. Yakın zamanda piyasaya çıkacak olan 'Frontline: Fields of Thunder' ise, daha gerçekçi grafikleri ve oynanış tarzı ile, zırhlıların çarpışmasını oyuncuların beğenisine sunacak. ***M.Y.***

Kursk kıskacının kuzey ucunda, Rus Komutan Rokossovsky'nin [solda] kuvvetleri yer alıyordu... Almanların 'Kaplan' adını verdikleri ağır tank [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Baş başa yemeğin tarihi...

Kadın-erkek kadar eski

Yüz yıllar sonra, yeme içme tarihçileri günümüzü incelediklerinde, baş başa yenen romantik yemeklerden, bu arada 'Sevgililer Günü' yemeklerinden mutlaka söz edeceklerdir.

F. F. Özipek

Restoranlarda, mum ışığındaki romantik buluşmalar, 20. Yüzyıl'ın başından itibaren görülmeye başlansa da, erkek ile kadın arasındaki baş başa yemeklerin geçmişi, Adem ile Havva'nın elma hikâyesi ile başlar.

Sümer tanrılarından en akıllı ve beceriklisi olan Enki ile Tanrıça İnanna'nın baş başa yemekleri de en eski hikâyelerden biridir.

Başarılı yönetiminin sırlarını ele geçirmek amacıyla kendisini ziyarete gelen İnanna'nın baş döndürücü güzelliğinden etkilenen Enki, onun için bir şölen düzenler:

"Kutsal sofrada, Tanrısal sofrada / Hoş geldin dedi Tanrı İnanna'ya" diye başlayan hikâyenin Sümer tabletlerinden okuyabildiğimiz devamı şöyledir:

"Ve tapınağında onunla baş başa / Lıkır lıkır bira ve şarap içti Enki / Maşrapalar dolusu içki içtiler / Yarışırcasına tokuştura tokuştura / Gök ve Yer onuruna / Yavaş yavaş ve tadına vara vara şalupalar kadar derin maşrapalarda!"

İlk örnek, eski Mezopo-

20. Yüzyıl başlarından 'iki kişilik' bir romantizm [üstte]. Bir şölende birbirlerini mat etmeye çalışan iki Sümer tanrısı: Tanrıça İnanna [sağda] ile Tanrı Enki [en sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Asur kralı Assurnasirpal'in Ninova'daki sarayında yer alan ve M.Ö. 9. Yüzyıl'a tarihlenen bir duvar kabartmasından detay [solda]: Mutfakta ekmek pişiren ve etleri hazırlayan aşçılar.

Tuh'u yemeği

Sümer tabletlerinde *[üstte; Tanrı İnanna ve Tanrı Enki ile ilgili bir tablet]* rastlanan ve "Tuh'u" denen, pancar olabileceği tahmin edilen etli bir sebze yemeği: "But etine de gerek var. Suyu hazırla; yağ, tuz, bira, soğan, roka, kişniş, ***samidu*** (*bilinmeyen* bir madde), kimyon ve havuç at. Pırasa ve sarımsağı havanda döv, ilave et; lapa haline gelinceye kadar pişir, üzerine kişniş ve ***shuhutinnu*** serp."

tamya âdetlerini yansıtan küçük bir kabartmada karşımıza çıkıyor. M.Ö. 3000 yılına ait olan bu kabartma, oturmuş durumdaki bir erkek ve kadını boru ile aynı küpten içki çekerken gösteriyor.

Bir kral ve kraliçenin hasat festivali sırasında tapınakta birlikte bira içmelerini simgeleyen bu kabartma, Sümerlerin 'Kin.sig', Akadların 'Naptanu' adını verdikleri akşam yemeğini gösteriyor.

Yemeği şölene dönüştüren içki ise, şarabın en eski dönemlerden beri çok tanındığı bu coğrafyanın şaraptan önce gelen 'ulusal' içkisi olan 'bira'...

Bira, alt taraflarında tortuları süzmeye yarayan eleği olan borularla doğrudan küpten çekilerek içiliyordu. Ve genellikle tek başına değil, ortaklaşa...

Mutfak kültürleriyle ilgili ayrıntılı ve zengin bilgileri yazılı tabletlerle günümüze kadar ulaştıran Sümerler, içkili şölenler sırasında şarkılar da söylüyorlardı: "Hayatlarımız mutlu, kalbimiz neşe dolu, kendimi harika hissederken, kendimi harika hissederken."

Tarih boyu, insanlar bir arada yemek yemeğe çok önem vermişlerdir. Bu sadece iyi yemek yeme, keyiflenme, zevk alma ya da dinlenme amaçlı bir birliktelik değildir. Sofralar önemli kararların alındığı yerlerdir aynı zamanda. Hükümdarlar için, kendi seçtikleri ile aynı sofra etrafında toplanmak, yemeği ve içkiyi paylaşmak, aynı vücutta birleşmek anlamına geliyordu.

Böylece efendinin iktidarı altında birleşmenin önemi, herkesin gözleri önüne seriliyordu.

Bu şölenlerin en zengini, Asur kralı Assurnasirpal'in M.Ö. 870'lere doğru, başkentin Kalhu'ya taşınması nede-

En zengin şölenden...

Musul yakınlarında yapılan kazılarda bulunan bir mezar taşı, Asur kralı Assurnasirpal'in ziyafetinde ikram edilenlerle ilgili ayrıntılı bilgiler veriyor: 50 bin büyük ve küçükbaş hayvan, kümes ve av hayvanları, 10 bin balık, 10 bin yumurta, sepet sepet sebze, meyve, baharat, 10 bin küp şarap, 10 bin küp bira *[üstte; Üstüvanî bir mühürde temsili bir ziyafet].*

Nemrut'tan Londra'daki British Museum'a götürülmüş bir duvar freskinde Asur kralı Assurnasirpal aslan avında [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Ortaçağ'da bir Avrupa şatosunda soyluların kadınlı erkekli bir sofrası [sağda]: Masanın yalnızca bir tarafına oturulur, öteki tarafı servis için açık bırakılırdı.

niyle verdiği şölendir. Musul'un 25 km güneyine denk gelen Kalhu'daki büyük şölene "altmış dokuz bin beş yüz yetmiş dört kişinin" katıldığını öğreniyoruz.

Ortak yemeklerin siyasî sonuçlarının yanı sıra, sosyal sonucu da "bütünleşme"yi vurguluyor.

Evliliklerin düğün yemekleriyle kutlanması, iki yabancı ailenin bütünleşmesi anlamını taşıyor. Evlat edinme âdetleri arasında da çeşitli toplumlarda birlikte yemek yeniyor.

Topraklarına çok önem veren Mezopotamyalılar, arazilerini birine satmak zorunda kaldıklarında, onunla birlikte yemek yiyorlar. Toprağı satın alanın böylece, aileden biri haline geldiği düşünülüyor.

İster büyük bir şölende, ister mum ışığında hoş bir restoranda olsun, aynı yemekten tatmak, birlikte içmek, insanların paylaşarak bütünleşmeyi en fazla hissettikleri deneyimleri olarak günümüze kadar uzanıyor. ■

İlk restoran Paris'te açıldı

Han ve kervansarayların yolculara tek tip yemek sunan mutfakları bugünkü anlamda, çeşit zenginliğine sahip restoranların yerini tutamaz. Meyhane, taverna ve kabareler de, yemek yenilebilen yerler olmalarına rağmen, ne aile yemeklerini ne de eşler arası baş başa yemekleri teşvik edecek itibara sahip mekânlardı... İlk restoran, Fransa'da, 1760 yılında bir sütçü tarafından, çorba, et ve sebzeden oluşan sade bir menü ile Poulies Sokağı'nda (bugünkü Louvre Sokağı) kapılarını açtı. Diderot, 1767'de Matmazel Volland'a yazdığı mektupta, "Poulies Sokağı'ndaki restorana gittim. İyi ama pahalı bir yer..." diyordu. Bu lokantada önceleri, sadece çeşitli sulu yemekler sunulurdu *[solda; o yılların Paris'inde daha çok, 'Kraliyet Davulu' gibi kabareler yaygındı]*... Fransız İhtilâli'nin ardından, ünlü ustaların, aristokratların evlerindeki işlerini kaybetmeleri sonucu, restoranlar gelişti. Kremalar, soslu et yemekleri, kanatlı av hayvanları ve leziz tatlılar menülerde yer almaya başladı. 'Dışarıda' yenen yemeklerin ilk müdavimleri aydınlar, sanatçılar ve tüccarlardı. Ancak kadınların restoranlarda görünmeye başlaması, 19. Yüzyıl sonlarında oldu *[altta]*. Kadınlar ve erkeklerin, mum ışığında baş başa yenen romantik bir yemek için restoranlara gitmelerinin tarihi ise, çok yeni, 20. Yüzyıl başlarına dayanıyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ HAZIRLAYAN: LÜTFÜ TINÇ

Türkiye'de ve dünyada gelişen güncel olayların akla getirdiği çağrışımlardan hareketle, siz okurlarımıza, bu sayfalarda zaman zaman, kimi düşünür ve tarihçilerin, çeşitli vesilelerle, 'Tarih adına' dile getirilmiş oldukları özlü sözleri, özdeyişleri sunmak istiyoruz.

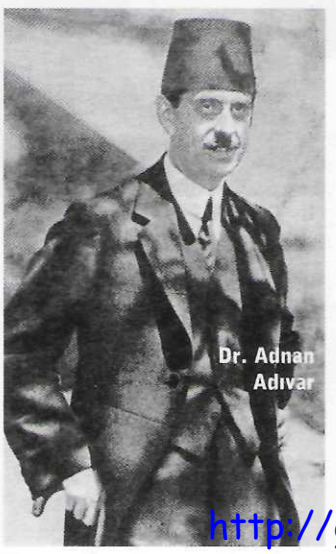
Tarih, cemiyetleri hattâ insanları kaza ve belâlardan esirgeyen bir kalkan, okyanusların dalgalarından kurtaran bir gemi gibidir. (...) Dün başından geçenleri bilip duran insanlık, yarın adımlarını daha hesaplı atmaya çalışır. Bu itibarla da, tarih milletler ve devletler nezdinde makbul olagelmiştir.

Naima

Naima

Tarih, artık kralların ve muharebelerin hikâyesi olmaktan ziyade, sosyal hâdiselerin ve medeniyetlerin tarihi olmaya başlamıştır. Bugün bütün dünya devletleri buna doğru gitmektedirler. Mahallî tarih ve coğrafya yerine, genel tarih ve coğrafya kaim olmaktadır.

Dr. Adnan Adıvar

Dr. Adnan Adıvar

Tarihî vak'anın mahiyeti maddî olsun, fikir hâdisesi olsun, tarihe faydalı olabilmesi için bilinmesi, tanınması lâzımdır. Vak'anın tanınması ise, onun bir vesikada muhafaza edilmiş olması ile kâbildir. Denilebilir ki, vesikasız tarih yapılmaz. İnsan vak'alarının iz bırakmayan kısımları, tarihin çerçevesinden tamamen hariç kalır. İnsan vak'alarının iz bırakanlarının da, izlerinin ortadan herhangi bir tesir yüzünden kalkması ile, tarihin çerçevesinden hariç kalacakları şüphesizdir.

Enver Ziya Karal

Siyaset işlerinde maharet ancak tecrübe ile olur. Her şeyi tecrübe etmeye de insan ömrü yeterli ve bir asrın tecrübesi de kâfi değildir. Ârif olanlar, her şeyi nefsinde tecrübeye kalkışmayarak, içi ibret, nasihat ve tecrübelerle dolu olan tarih okurlar. O zaman bir asır değil, belki beş asır yaşamış gibi tecrübeli ve maharetli olurlar.

Cevdet Paşa

Cevdet Paşa

Tarih, aklın kimyasının ortaya koyabildiği en tehlikeli ürün olmuştur.

Paul Valéry

P. Valéry

A. Şeref

Hâdiseleri aynen nakleden tarihi, hikâyeden ayırmak zordur. Sebep ve sonuçları gösteren tarih ise, toplum için ışıklı bir yoldur.

Abdurrahman Şeref

Eğer var olmamış olsaydı, tarih biliminin icat edilmesi gerekecekti.

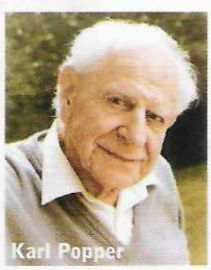
Charles Samaran

Tarihi, bir insanın kendini adayacağı en yüce amaçlardan biri olarak görmek gerekir.

Henri-Irénée Marrou

Tarihçinin yazdıkları, doğru ve nesnel olmalıdır; ahlâksal ve politik şeyler hakkında kendi kişisel görüşlerini belirttiği yerlerde de, görüş, öneri ve kararlarının tarihsel olgular hakkındaki iddialarıyla aynı nitelikleri taşımadığını netleştirmelidir.

Karl Popper

Karl Popper

Tarih, birçok şey arasından, en çok gerçeğe benzeyeni seçme sanatıdır.

Jean-Jacques Rousseau

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

50'lerin Kon-Tiki'si
70'lerin Ra'sı ile...

'Son Viking' okyanusta

İnkalar, Pasifik Okyanusu'nu aşmışlar mıydı?.. Kristof Kolomb'dan önce Mısırlılar, Amerika'ya ulaşmış olabilir miydi?.. Eski çağ uygarlıkları, deniz yoluyla sürekli temasta değiller miydi? İşte Thor Heyerdahl'ın soruları...

REZZAN HASANBEŞEOĞLU

Uzaylılar bir gün bizim buralara gelseler, gezegenimizi nasıl koruduğumuzu sorgulasalar, 'Dünyanın Temsilcisi' kim olurdu sizce?..

Amerikalı astronom, yazar Carl Sagan, o unutulmaz kitabı ve TV dizisi 'Cosmos'un bir bölümünde, bu soruyu sorar ve ilk akla gelen isim de, elbette ki 'Thor Heyerdahl' olur.

Bu efsanevî bilim adamı (1914-2003), sadece Norveç'in değil, dünyanın gururu, umudu, 'Güneş'in ta kendisidir. Dün olduğu gibi, bugün de yerküreyi bir güneş gibi aydınlatmakta ve yürekleri ısıtmaktadır...

'Son Viking'i özlememek mümkün mü? Teslimiyetin, şiddetin, bencilliğin, cehaletin, sefaletin, şerefsizliğin, görgüsüzlüğün egemen olduğu günümüzde, Thor Heyerdahl'ın insanlığa, özgür düşünceye, ilk medeniyetlerin sırlarına, denizlere adanmış ömrü bir masal gibi geliyor. Ne demişti Heyerdahl?..

'Hayatım boyunca kesin olarak bilinen şeylere, dogmatik teorilere, bilim adına söylenmiş sıradanlıklara karşı savaştım. Bugün bir tek şeye inanıyorum. Özgür düşünceye açık bir beyin, bakmak ve görmek arasındaki ayrımı fark etmeyi başarırsa, gezegenimizin sırlarını rahatlıkla keşfedebilir. Önemli olan insanlık tarihinin 2-3 milyon

Thor Heyerdahl'ın papirüsten yapılma 'Ra II' teknesi 'Ra I'den üç metre daha kısaydı ama 7 kişi yerine 8 kişilik bir mürettebat taşıyabiliyordu [sağ üstte]. Heyerdahl'ın 1947'de geliştirdiği Kon-Tiki adlı salı [sağda, ortada].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

FOTOĞRAFLAR: TÜRK DENİZ ARAŞTIRMALARI VAKFI

Ra II'nin yolculuğunda kritik bir an: Dümen-kürek kırılıyor [üstte]. Ra'nın araştırma seferlerini ve Kon-Tiki'nin Pasifik yolculuğunu Heyerdahl, iki ayrı kitapta toplamış ve bunlar satış rekorları kırmıştı [solda ve sol sayfada].

yıllık serüvenini anlamak.'

Heyerdahl'ın kitapları yeniden gündemde. 1954'te Behçet Cemal'in çevirisiyle Doğan Kardeş Yayınları'ndan çıkan "Kon-Tiki / Pasifik Okyanusu'nda bir Sal Yolculuğu" geçen yıl da, Kelebek Yayınları arasında, Deniz Canefe çevirisiyle okurla buluştu.

"Ra'nın Araştırma Seferleri" adlı yapıtı ise, kaptan, şair, yazar Oktay Sönmez'in telif hakkı için aylarca uğraşmasıyla, Rahmi G. Öğdül'ün çevirisiyle Türkçe'ye kazandırıldı ve İ.Ü. Su Ürünleri Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Bayram Öztürk'ün çabalarıyla, TÜDAV (Türk Deniz Araştırmaları Vakfı) yayınları arasında yer aldı.

Tam 77 dile çevrilmiş bu kitapla, Heyerdahl'ın müthiş serüveni nihayet Türk okuruna da ulaştı. Yeni nesiller de okusunlar, araştırsınlar diye...

1914 Larvik doğumlu Heyerdahl'ın babası, tam bir deniz tutkunu idi. Evdeki kütüphane deniz atlasları, denizci öyküleri ve efsanelerle doluydu. Daha ortaokuldayken babasının kütüphanesini hatmeden Heyerdahl, tarih ve etnografyaya ilgi duyuyordu.

Kasabadaki küçük müzenin sorumlusu olan annesinin Thor'a, hasta yatağında okuması için verdiği antropoloji kitapları, Heyerdahl'ın hayatının rotasını çizecekti.

Oslo Üniversitesi'nde coğrafya ve zooloji eğitimi gören Heyerdahl, üniversiteden ar-

Thor Heyerdahl, Kahire Müzesi'nde dünyanın en eski saz tekne modellerini inceliyor [solda].

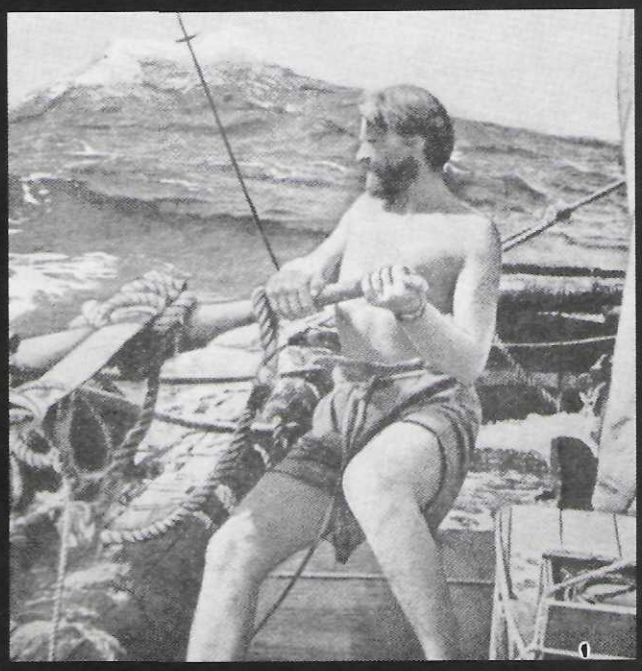
http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Kon-Tiki'nin macerası: Pasifik'te ilkel bir sal

Kon-Tiki, 28 Nisan 1947'de Peru'nun balıkçı köyü Callao'dan yola çıktı. Sal, balso kütükleri kenevirle bağlanarak yapılmış ve tek bir parça maden bile kullanılmamıştı. 6 kişilik mürettebatın lideri ve kaptanı bilim insanı, gezgin Thor Heyerdahl idi *[üstte]*.

kadaşı Yvonne ile evlenecek ve ilk resmî görevi de, 1936'da Polinezya'daki Markiz Adaları'ndan Fatuhiva'da olacaktı.

Genç çift bir yıl burada yerliler gibi yaşayacaklar ve Polinezya'nın 'Büyük Şef'i tarafından evlat edinileceklerdi.

Heyerdahl burada, bölge halkının kökeni ve kültürüne merak sardı. Adanın çok zengin kültürü, yaygın kanının aksine, Latin Amerika'yı işaret ediyordu. Örneğin Polinezyalılar balkabağını tüketir, kabuğunu da ateşte kurutarak su kabı yaparlardı. Tıpkı Peru yerlileri gibi de, 'kimi' derlerdi balkabağına...

Polinezya'da birçok masal tatlı patates hakkındaydı ve sallarla uzak denizlerden taşındığı anlatılırdı...

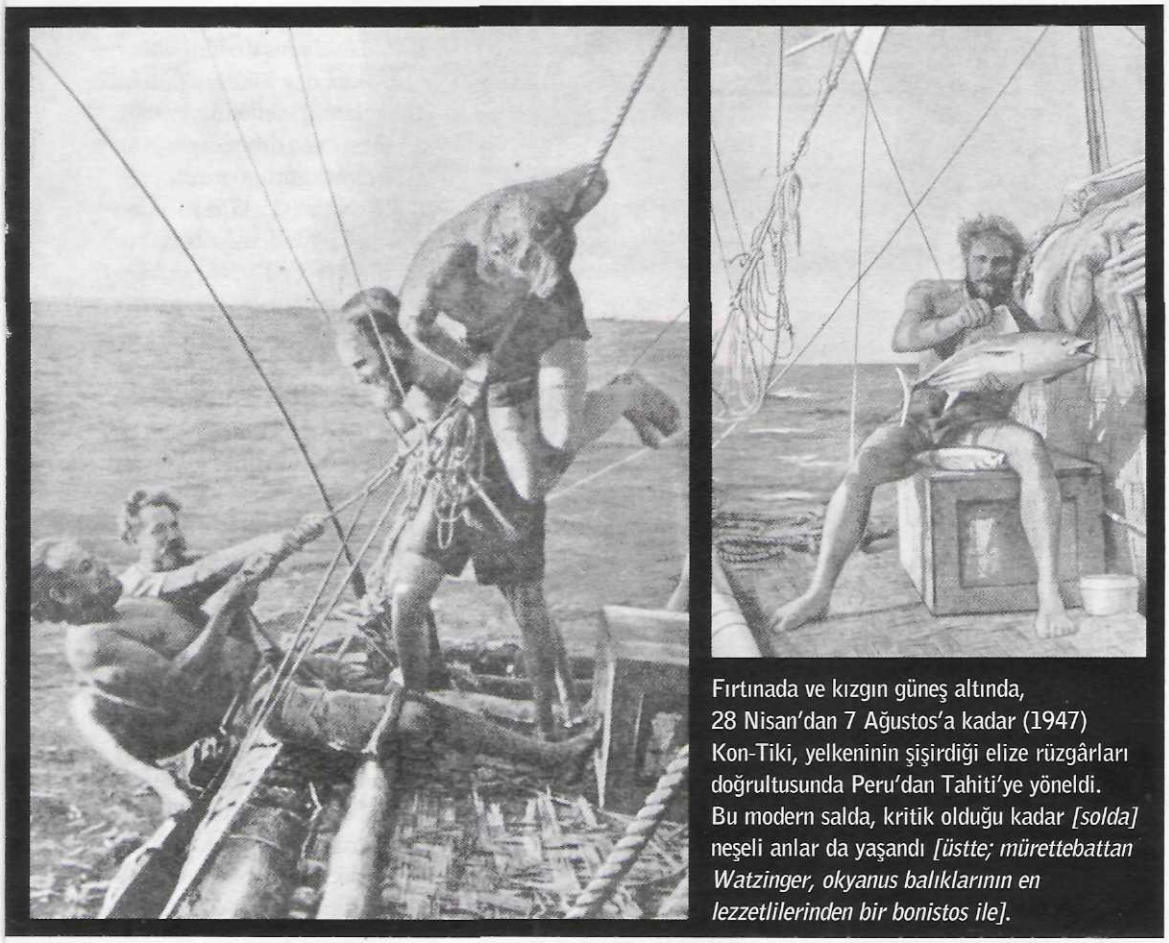
Öyleyse, Güney Amerika yerlileri tarih öncesi zamanlarda, Pasifik Okyanusu'nu

'Ra I' teknesinin Mısır tarzındaki [sağda; bir duvar kabartmasında, Nil teknesi] **kıvrımlı kıç bölümü inşa ediliyor** [en sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Fırtınada ve kızgın güneş altında, 28 Nisan'dan 7 Ağustos'a kadar (1947) Kon-Tiki, yelkeninin şişirdiği elize rüzgârları doğrultusunda Peru'dan Tahiti'ye yöneldi. Bu modern salda, kritik olduğu kadar *[solda]* neşeli anlar da yaşandı *[üstte; mürettebattan Watzinger, okyanus balıklarının en lezzetlilerinden bir bonistos ile].*

aşarak Polinezya'ya gelmişlerdi ve tanrılarıyla bitkilerini de getirmişlerdi!..

İşte bu tezi kanıtlama sevdası, Kon-Tiki macerasını gündeme getirecekti.

Neydi bu Kon-Tiki?.. Peru'da kayıplara karışan beyaz adamların sırrıydı bu...

İnkaların masallarında dile getirildiği gibi, "Güneş Kral Virakoha adı, İnka dilinden gelmedir. Peru'nun eski devirlerinde kullanıldığı tahmin edilen asıl adı, Kon-Tiki veya İlla-Tiki'dir; 'Güneşin oğlu' veya 'Ateşin Oğlu' anlamına gelir.

Kon-Tiki, İnka masallarında geçen ve Titicaca gölündeki muazzam harabeleri bırakmış olan beyaz sakallı adamların baş rahibi ve Güneş Kral idi. 'Kari' adındaki kabile reisinin saldırısına uğrayacak ve Kon-Tiki ile beraberindekiler, deniz yoluyla Batı yönünde kaçıp kayıplara karışacaklardı...

Tüm ipuçları yan yana getirildiğinde, Peru ile Polinezya halklarının Güneş Tanrısı Kon-Tiki karşımıza çıkıyordu...

"Pasifik'te Amerikan Yerlileri" adlı 800 sayfalık eserin-

17 Mayıs 1969: Fas'ın Safi Limanı'nda, 'Ra I' denize indiriliyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'Ra' adı Mısır'da ve Polinezya Adaları'nda Güneş Tanrısı'nın adıydı ve 'Ra I' de yelkeninde güneş simgesini taşıyordu [sağda].

de akıntıları ve göç yollarını meraklı okura ve araştırmacılara aktaran Heyerdahl, II. Dünya Savaşı ile, çalışmalarına ara verir.

'Özgür Norveç Güçleri' isimli direniş birliklerine katılarak Nazi işgalindeki ülkesine girer ve Finnmark'taki paraşüt birliklerine katılır...

Savaştan sonra Kon-Tiki seferi için kolları sıvayacaktır Heyerdahl. Planlar, yazışmalar için, tam 12 ton kağıt harcar. İlk göçmenlerin kullandıklarını düşündüğü tarzda bir sal yapacak ve Peru'dan Polinezya'ya gidecektir.

ABD ordusunun Levazım Dairesi Başkanlığı'ndan deneme amaçlı bir dizi teçhizat ve erzak ikmali de yapan Heyerdahl'ın 684 kutu ananasa da bir itirazı yoktu; bu arada, köpek balığını kaçırtan toz da ona çok ilginç gelmişti.

Sal için, Ekvador ormanlarından balsa ağaçları taşındı ve Kon-Tiki, Peru'daki askerî üs Callao'da inşa edildi.

Dokuz dev kütük halatlarla bağlandı; yelkeni, bambu kulübesi ve dümeniyle sal, mükemmel görünüyordu.

28 Nisan 1947'de Callao balıkçı köyünden yola çıktılar. Biri İsveç, 5'i Norveç'tendi mürettebatın ve yeşil bir papağan da vardı salda...

Humboldt Akıntısı'nda Kon-Tiki'ye söz dinletmek hiç kolay olmadı. Yılan, ton, kılavuz balıkları geldi geçti de, balina cinsi köpekbalığı ziyareti, bunların en çok soluk keseni oldu.

Bu arada köpekbalığını punduna getirip kuyruğundan yakalamada da ustalaştılar. Okyanusa düşen bir arkadaşlarını da zar zor kurtardılar. Pasifik'te 4.300 mil mesafeyi 101 günde aşarak Polinezya'daki Tuamota adacıklarından Raroi'ye ulaştılar.

Böylece Heyerdahl ve ekibi, ilkel bir salın denize elverişliliğini; en önemlisi de, Antik çağlarda Perululların Polinezya'ya bu şekilde ulaşabilmiş olduklarını ispatladılar. Kon-Tiki kitabı milyonlarca satarken, belgeseli de 1951'de Oscar Ödülü getirdi.

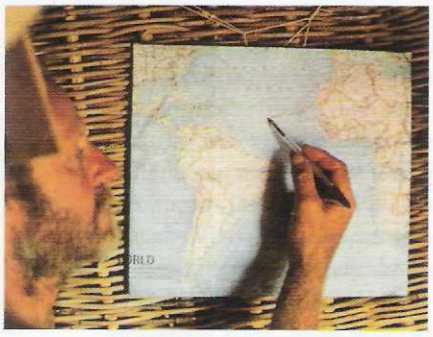
Thor Heyerdahl, 1952'de Ekvator'un 100 mil batısındaki Galapagos adalarındaki arkeolojik kazılarda, tipik bir

'Ra I'in mürettebatı: Soldan sağa; Abdullah, Yuri, Norman, Santiago, Thor, Georges ve Carlo [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

İnka flütü buldu ve yine burada bulunan çok sayıdaki seramik çanak-çömleğin de, Peru ile Ekvador kültüründen izler taşıdığı ortaya çıktı.

1954'te Pasifik'te, Paskalya Adası'nda yaptığı deniz dibi araştırmasıyla Thor Heyerdahl, ilk yerlilerin ormanları yok ettiği ve sonra da, Güney Amerika ağaçlarını diktiğini saptadı.

1961'de Honolulu'daki bir kongrede benimsenen bildirisi şu fikri savunuyordu: 'Güneydoğu Asya ve yöresindeki adalar halkı, kültürleri ile birlikte, tek bir genel kaynaktan, Pasifik Adaları ve Güney Amerika'dan gelmektedirler.'

Heyerdahl çağdaş bilimin, teknolojinin antik çağların yöntemlerini küçümsemesine sinirlenirdi. Papirüs sazından teknelerin Atlantik'te en fazla iki haftada batacağı tezini de kesinlikle reddederdi.

Çünkü bu tekneler uygarlığın doğum yeri olan Yakın Doğu ve Akdeniz'de, ilk su taşıtlarıydı. Mısırlılar ve Fenikeliler bu teknelerle Kristof Kolomb'dan önce, Yeni Dünya'ya, Amerika kıyılarına ulaşmış olabilirdi.

Okyanusun iki yakasındaki kültürel benzerlikler müthişti. Yırtıcı kuşlar, kedigiller ve yılanlar Yakın Doğu'da, Mısır, Meksika ve Peru'da Güneş krallarının üç özel sembolüydü.

Kırmızı, Fenikeliler arasında olduğu gibi, Peru ve Meksika'da da kutsal ve en sevilen renkti. Kuyumculuk, bronz aletler, sandaletler, giysiler öylesine benziyordu ki...

Heyerdahl, 1969'da Etiyopya'dan 12 ton papirüs satın aldı. Çad'ın Buduma kabilesinden ustalar, Mısır'daki piramitlerin yanı başında tekneyi inşa ettiler.

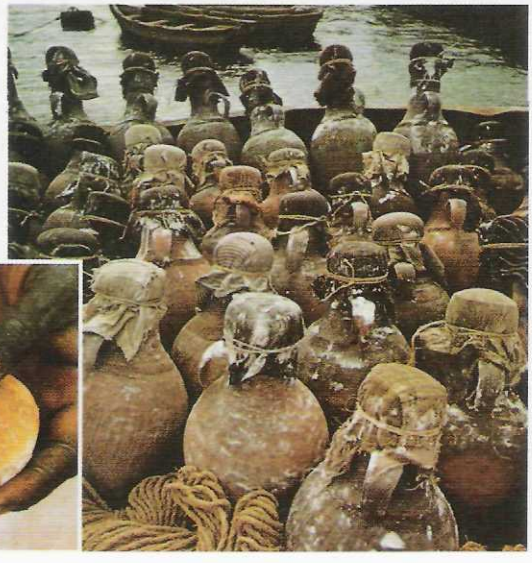
Mısır'ın Güneş Tanrısı 'Ra'nın adı verilen tekne, eski bir Fenike limanı olan Fas'taki Safi'den 17 Mayıs'ta (Norveç Ulusal Günü), denize indirildi.

Ra, keçi sütü ile vaftiz edildi. Bu süt Fas'ın eski konukseverlik ve iyi dilek simgesiydi.

Ra'nın kumanyası olarak, mısır ekmeği, Kahire Müzesi'ndeki 5 bin yıllık tarife göre hazırlandı; su ve yiyecekler de, 160 amforaya yüklendi.

Ekip; Çad, Mısır, İtalya, Meksika, Norveç, ABD ve SSCB kökenli karma bir mürettebattan oluştuğundan, bunların ulusal bayraklarıyla birlikte, Birleşmiş Milletler bayrağı da çekildi Ra'ya. 25 Mayıs'ta başlayan yolculuğa, hediye maymun yavrusu Safi

Ra I'in mürettebatı karma bir ekipten oluştuğu için, tekneye hem ulusal bayraklar hem de Birleşmiş Milletler bayrağı çekildi [solda]. Thor Heyerdahl, bir aylık deniz yolculuğundan sonra, haritada 40'ıncı meridyeni geçerek Atlantik'in Amerika tarafına yaklaştıklarını belirliyor [sol altta].

Gemideki erzak 5 bin yıl öncesinin patentini taşıyordu: Peksimetlerle su, yağ ve bal gibi yiyecekleri içeren küpler, Eski Mısır usullerine göre hazırlanmıştı [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

ve ördek Sinbad da eşlik etti.

Kıç kısmının yapısal zayıflıktan hızla su alması, yanlış yükleme, fırtınalar 56 günde 2.700 mil kat edildikten sonra, Ra'nın zorunlu terkini getirdi. Hedef, Barbados'tu; ama pes etmedi Heyerdahl. Bu sefer gizlice, 12 metrelik Ra II'yi inşa ettirdi Fas'ta.

İlk seferden 10 ay sonra yola çıkıldı. En büyük tehlike 'sefer humması' idi. Farklı kültürlerin çatışması bir felâkete yol açabilirdi. Zaman zaman tansiyon yükselse de, teknede uluslararası barışı sağladılar...

Ra I, deniz yılanı gibi sürüklenmişti; altın bir kuğudan farksız Ra II ise, beyzbol topu gibi aştı Atlantik Okyanusu'nu... Tam 57 gün sonra, 3.270 milin ardından, Karayipler'deki Barbados Adası'ndaydılar.

Mağlup ettikleri okyanusa son kez baktılar. Gelecek kuşaklar ilk insanın denize ve yeryüzüne gösterdiği saygı ve kutsallığı iade edecek miydi?..

Thor Heyerdahl, 1977'de Irak'ta, yine papirüsten bir tekne yaptı. Ra II'nin ustaları yarattılar Tigris'i...

Hedef, Mezopotamya, İndus Vadisi ve Mısır'daki eski çağ uygarlıklarının, deniz yoluyla sürekli temas halinde olduklarını saptamaktı. Dicle Nehri, Basra Körfezi ve Hint Okyanusu'ndaki 5 aydan sonra, tekne Cibuti'de askerî otoriteler tarafından durduruldu.

İsrail-Mısır Savaşı nedeniyle, Tigris'in Kızıldeniz'e girişine izin verilmedi. Heyerdahl kuzeylilerde görülmeyen duygusal bir tepkiyle, Tigris'i yaktı. Daha sonra Maldivler, Peru'nun kuzeyindeki Tucume'de, Tenerif ve Azak Denizi'nde araştırmalar yaptı.

Beynine sıçrayan kanser, 2002'de Thor Heyerdahl'ın doludizgin hayatını noktaladı. Thor Heyerdahl, diş fırçalarını temizledikleri okyanusta petrol topaklarını gördüğünde, 'Okyanusların sonsuz olduğunu zannediyor ve lağım gibi kullanıyoruz' demişti.

Bir söyleşide ise, gezegeni paranın değil, ahlâklı yaklaşımın kurtaracağını vurgulamıştı. "Ra'nın Araştırma Seferleri" kitabını, 'İnsanoğlu değişti mi? Doğa değişmedi. Ve insan doğadır' cümlesiyle noktalayan Heyerdahl, Atlantik'teki kirliliği, iki ayrı raporla BM'ye de iletmişti...

Bu çabalar, okyanuslar için bir koruma seferberliği başlatılmasına ve IMO'nun (Uluslararası Denizcilik Örgütü) kurulmasına yol açacaktı.

Thor Heyerdahl'ın torunu Olaf, yine balsa ağacından, Kon-Tiki'nin geliştirilmiş modeli olan 'Tangaroa' adlı tekneyle, aynı gün, yani 28 Nisan 2006'da yola çıkacak ve Callao-Raroia'yı 60 günde kat edecekti... ■

Uluslararası Denizcilik Çevre Ödülü

Thor Heyerdahl *[altta]* ile Norveç Gemi Sahipleri Derneği'nin birlikte örgütledikleri 'Thor Heyerdahl Uluslararası Denizcilik Çevre Ödülü' Haziran 1999'da start aldı. Bu ödül, global çevrenin gelişimine katkıda bulunmak, ulaşımda deniz taşımacılığının çevreye yararlarını duyurmak ve doğayı gözeten yeni önlemler yaratmak amacını taşıyor. Tam 100 bin dolarlık ödül, iki yılda bir veriliyor ve son başvuru tarihi de, 1 Mart 2007. Başvuru formu, internette yer alıyor (Başvuru için : P.O.Box 1452 Vika, N-0116 Oslo Norway; Tel.: 47 22 40 15 00-47 22 40 15 15 / *www.heyerdahlaward.com / mailbox.heyerdahlaward.com*). Ödül, Haziran 2007'de Oslo'da verilecek... Gönül ister ki, bu yıl ödül Türkiye'ye gelsin. TÜDAV (Türk Deniz Araştırmaları Vakfı) gibi denizlerimizin bilimsel ve kültürel değerleri için çırpınan kuruluşlar, ödülle kucaklaşsın.

Norveç'in başkenti Oslo'daki Kon-Tiki Müzesi'nde sergilenen efsanevî 'Ra II' teknesi [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

◆ Hazırlayan: Levent Özgürel

Kon-Tiki'den Ra teknelerine

Heyerdahl'ın büyük serüvenleri

Ünlü gezgin ve bilim insanı Thor Heyerdahl ile ilgili olarak, web üzerinde bulunabilecek en iyi kaynaklardan biri, Norveç'teki Kon-Tiki Müzesi'nin web sitesi...

Birçok ilginç konunun yayımlandığı internet sitesi gizlivadi.com'un sayfalarından birinde, 'Viking mitolojisinde Aser' adlı bir öykü de yer alıyor.

Burada, genel geçer kabule karşı çıkan Thor Heyerdahl'ın, İskandinavların bugün Azerbaycan'ın bulunduğu bölgeden geldiğini düşündüğü ve bu bölgeyi ziyaret ederek bunu nasıl doğrulamaya çalıştığı anlatılıyor.

Bakü'ye 50 km uzaklıktaki Kobustan (Qobustan) yerleşim alanını araştıran Heyerdahl, buradaki kayalara oyulmuş orak biçimli kayık şekillerini, doğup büyüdüğü ülke olan Norveç'teki kaya şekillerine benzetir.

Yazıda anlatılanların çoğu, Heyerdahl'ın kendi düşünceleri ve gerçekten de, bu gezgin bilim insanının tecrübelerini ortaya koyar nitelikte... Yazının tamamını *http://thinurl.com/?b47e71* adresinde bulabilirsiniz.

Thor Heyerdahl ve ekibinin 1947'de yaptıkları devrim niteliğindeki 'Kon-Tiki' yolculuğunun öyküsü, 1948'de kitaplaşmış ve tam 70 dile çevrilmişti. Deniz Can Efe tarafından Türkçe'ye de aktarılan Heyerdahl'ın "Pasifik'te 100 Gün" adlı kitabının kısa bir özetini, Radikal gazetesinin internet sitesinde bulabilmek mümkün.

Kon-Tiki salı üzerinde gerçekleştirilen tarihî Pasifik yolculuğunun detaylı öyküsünü anlatan kitabın özeti, *http://thinurl.com/?70e6cc* adresinde yer alıyor.

Ayrıca bu kitabı, yine internet üzerinden de satın alabilirsiniz. *http://thinurl.com/?d8eade* bağlantısı üzerinden ulaşacağınız ideefixe.com sitesinde, kredi kartınızı kullanarak, alışverişi gerçekleştirebilirsiniz. Ancak öncelikle siteye üye olmanız gerektiğini hatırlatalım.

Ünlü gezgin ve bilim insanı Thor Heyerdahl ile ilgili olarak, web üzerinde bulunabilecek en iyi kaynaklardan biri, kuşkusuz Norveç'in başkenti Oslo'daki Kon-Tiki Müzesi'nin web sitesi...

Müze hakkında ayrıntılı bilgilerin ve iç mekânda çekilmiş hayli ilginç fotoğrafların yer aldığı sitenin en ilgi çekici bölümü ise, elbette ki, fotoğraf galerisi.

Tam 4 ayrı bölümden oluşan galeride, Ra-I, Ra-II ve Tigris teknelerinin yapım aşamaları ve yolculukları sırasında çekilen karelerin yanı sıra, Heyerdahl'ın en sevilen ve en çok yayımlanan fotoğrafları da yer alıyor.

Özellikle yolculuklar sırasında çekilmiş ve kısa açıklamalar eşliğinde denizin mavisine karışan anıları resmeden kareler, oldukça ilgi çekici.

www.kon-tiki.no ■

Kon-Tiki Müzesi'nden bir genel görüntü [sol üstte].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

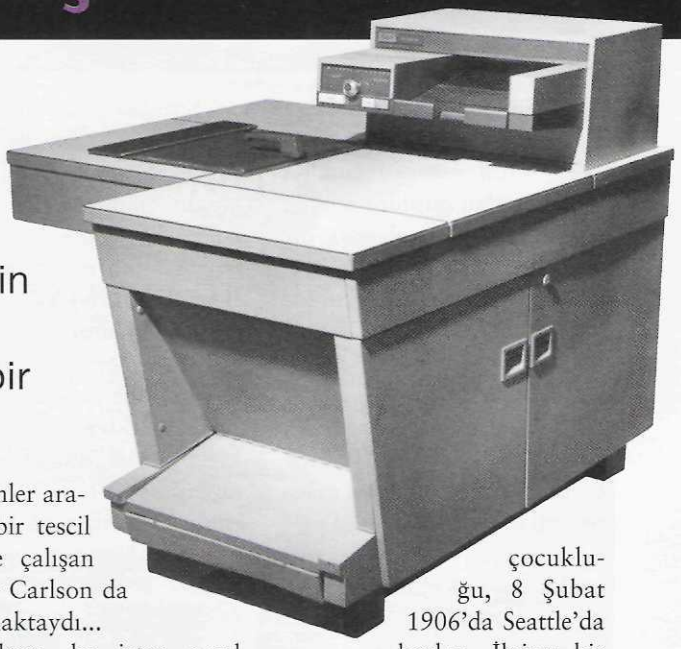

Bir 'ilk'in, 'Xerox 914'ün serüveni...

Fotokopi makinesi nasıl geliştirildi?

Chester Carlson'ın tasarımında, kopyası çıkarılacak belge ilkin bir ayna tarafından taranır, sonra da belgenin görüntüsü, üzeri elektrik yüklü selenyumla kaplı bir silindire yansıtılır.

FATİH TOPTAN

Fotokopi makineleri olmasaydı, not tutmaktan haz etmeyen öğrenciler acaba ne yaparlardı? Ya da işyerlerinde, yüzlerce sayfa dokümanı kopyalamak zorunda kalan çalışanlar?..

Bu işler hemen herkes için, çok can sıkıcı olmalı... Böyle düşünenler arasında, bir tescil ofisinde çalışan Chester Carlson da bulunmaktaydı...

Carlson, bu işten nasıl kurtulacağını düşünmeye başlar ve sonunda sadece kendini değil, kendi gibi düşünen herkesi kurtaracak bir yöntem geliştirir...

Chester Carlson'ın fakir çocukluğu, 8 Şubat 1906'da Seattle'da başlar. İlginç bir rastlantıdır, yıllar sonra, pek çok şirketin kapısından geri çevrildiğinde kendisine kucak açacak olan Haloid Şirketi de aynı yıl kurulur.

Zor koşullara rağmen,

16. Yüzyıl kaynaklı bir gravürde, bir baskı atölyesi [üstte]. Chester Carlson ilk ksenografik cihazıyla birlikte [sağ üstte]. İlk fotokopi makinesi 'Xerox 914' [sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Xerox firmasının Chester Carlson'ın [solda; Chester Carlson'ın gençliği] tasarımından yola çıkarak geliştirdiği ilk fotokopi makinesi 'Xerox 914'ün ekibi, yıllar sonra, 1985'te bir arada [en solda].

Carlson 1930'da California Teknoloji Enstitüsü'nün fizik bölümünü bitirmeyi başarır.

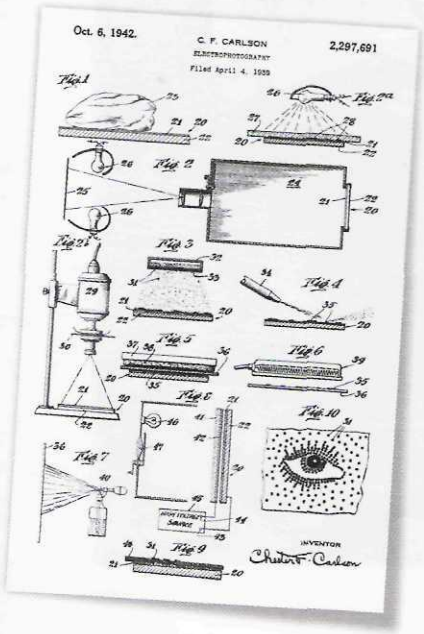
Mezuniyetinin ardından, New York'taki Bell Telefon Laboratuvarları'ndan çalışmaya başlar. Burada fazla uzun kalmayan Carlson, kendisine daha iyi bir ücret teklif eden P. R. Mallory şirketine geçer.

İlk işinin aksine, Carlson burada uzun yıllar çalışacak, büyük buluşunu da bu sırada gerçekleştirecektir.

Carslon'un görevi, şirketin patent bölümündedir. Burada, patent çalışmalarının çok sayıda kopyasının çıkarılması gerekmektedir. Bu iş, mevcut teknolojik yollarla yapılmak istendiğinde, astarı yüzünden pahalıya gelmekte; elle yapıldığındaysa, hem çok zaman almakta hem de -insanlık haliyazım hatalarının önüne geçilememektedir. İki arada bir derede kalan Carlson, etkili ve düşük maliyetli bir yöntem üzerinde düşünmeye başlar...

Kopyalama konusunda, kimyasal yöntemlerle sunulan teknolojik çözümler, hem pahalı hem de zahmetli olduğundan, Carlson, yeni bir alanda bu işlemi gerçekleştirmeyi düşünür ve bu düşünceleri onu, elektrostatik alanına yöneltir. Çalışmalarını dört yıl boyunca sürdüren Carlson, 22 Ekim 1938'de ilk fotokopiyi elde etmeyi başarır.

İşin sırrı selenyumdadır... Yarı iletken olan selenyumun iletkenliği karanlıkta zayıfken, ışıkta artmaktadır. Carlson bunu fark ettiğinde, aslında işin büyük bir kısmı kafasında bitmiştir. Geriye sadece makineyi tasarlamak, finans bulmak ve üretmek kalmıştır... Burada böyle 'küçümse-

Oct. 6, 1942. C. F. CARLSON 2,297,691
ELECTROPHOTOGRAPHY
Filed April 4, 1939
Chester F. Carlson

Chester Carlson'ın elektrofotografi buluşunun orijinal patent açıklamasının ön sayfası [sol altta].

Yıl 1973: Xerox'un ilk renkli fotokopi makinesi basına tanıtılıyor [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

1947'de Chester Carlson'ın buluşuna yatırım yapan Haloid Şirketi'nin Rochester'daki binası [en üstte]. Chester Carlson ve arkadaşları, ürün tanıtımında [üstte]. Xerox'un 1970'te piyasaya sürdüğü fotokopi makinesi [sağda].

diğimize' bakıp yanılmayın; işin diğer kısmı için, böylesi önemli bir buluşta dahi, Carlson uzunca bir süre uğraşacaktır. Biz, yine selenyuma dönelim...

Carlson'un tasarımında, kopyası çıkarılacak belge ilkin bir ayna tarafından taranmakta, belgenin görüntüsü, üzeri elektrik yüklü selenyumla kaplı bir silindire yansıtılmaktadır.

Yansıtılan görüntüde, karanlıktaki bölgeler elektrostatik yükünü korurken, ışık alan bölgelerde selenyum, iletkenliğinin artması sonucu yükünü kaybetmektedir. Silindirin yüzeyine, negatif yüklü mürekkep parçacıkları yani toner püskürtülür.

Negatif yüklü mürekkep parçacıkların, silindirde karanlıkta kalarak pozitif yüklü olarak kalan bölgelerine yapışarak burada, kopya edilecek belgenin görüntüsü oluşturulur.

Artık bundan sonrası, hiç de zor değildir; altına pozitif yük uygulanan kâğıttan, silindirin üzerindeki negatif yüklü mürekkep parçacıklarına daha cazip bir teklif gelince, mürekkep parçacıkları kâğıda transfer olur, ısıyla oraya iyice kurulurlar...

Ve nihayet, belgenin kopyası sıcak sıcak elimizdedir!

Buluşuna, Yunanca 'kuru' ve 'yazı' ya da 'çizgi' sözcüklerini birleştirerek 'kserografi' adını veren Carlson, bu çalışmasına 1940'ta patent alır. Ancak, kendi patentini bu yöntemle çoğaltabilmek hemen mümkün olmayacaktır.

Zira, aralarında bugünün dev kuruluşlarının da bulunduğu çeşitli firmaların kapısını çalsa da, onları ikna edemez. Onu geri çeviren yöneticiler, ileride sanırız hayli hayıflanmışlardır...

Carlson, yıllar sonra 1947'de, buluşuna yatırım yapacak bir şirket bulur. New York'un Rochester kentinde küçük bir şirket olan Haloid, kserografi sayesinde büyüyecek ve pazarın en büyük şirketlerinden biri olan Xerox'a dönüşecektir.

Şirket, ilk fotokopi makinesi 'Xerox 914'ü geliştirdiğini ilan eder. Ürün, piyasaya çıktıktan sonra, hem şirkete hem de Carlson'a büyük paralar kazandırır.

Carlson'ın fakir bir çocuk olarak başlayan yaşamı, 1968'de zengin bir adam olarak; ama belki de en önemlisi, öğrencilerin, çalışanların ve belge çoğaltmak zorunda kalan herkesin hep iyi dileklerle anacağı biri olarak sona erer... ■

Daha fazla bilgi için...

Sayfalarımızda yer verdiğimiz kimi fotoğrafların da kaynağı olan Xerox'un internet sitesi www.xerox.com'a başvurulabilir.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

popüler
tarih
www.populertarih.com.tr Şubat 2007 Sayı 78 6,00 YTL / KKTC: 8,00 YTL

'Yakın tarih' filmleri Oscar'a göz kırpıyor

Işın Demirkent'in Haçlı yazıları kitaplaştırıldı

Tarihin en büyük tank savaşı: Kursk

Cumhuriyet'in ilk konuğu Afgan kralı

Sevgililer Günü için: Baş başa yemek tarihi

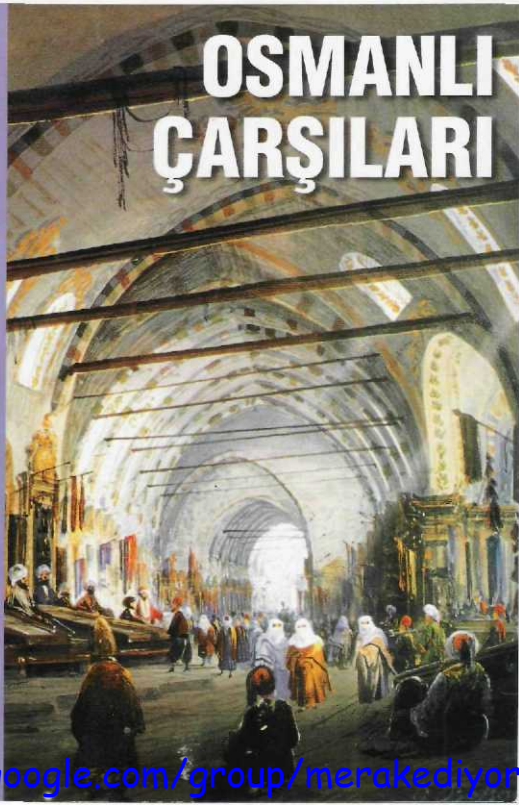
'Son Viking'in Pasifik gezileri

Yeniçeri ve sipahi isyanlarının içyüzü

Gürcistan tarihi

Ayasofya'da ilk Türkçe Kuran

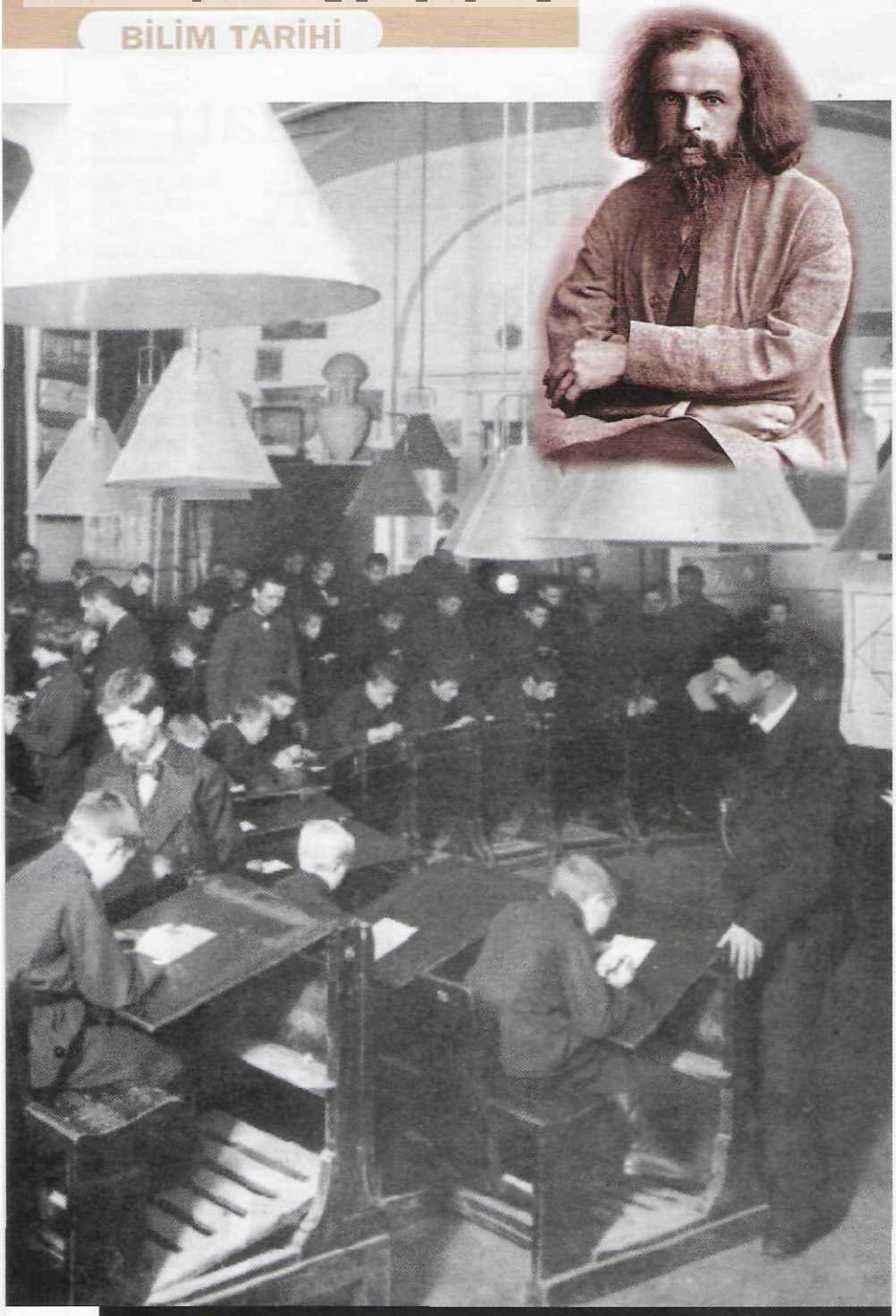
OSMANLI ÇARŞILARI

212323 07/02
ISSN 1302-6577
DÜNYA

http://groups.google.com/group/merakediyor

merakediyorum@googlegroups.com

Büyük Rus kimyacı Mendeleyev 1869'da, bilinen bütün basit maddeleri, atom ağırlıklarına göre sıralayarak periyodik tablosunu oluşturduğunda, kimyayı arapsaçına dönmüş yapısından kurtaracak adım atılmış oldu.

Ölümünün 100. yılında Mendeleyev

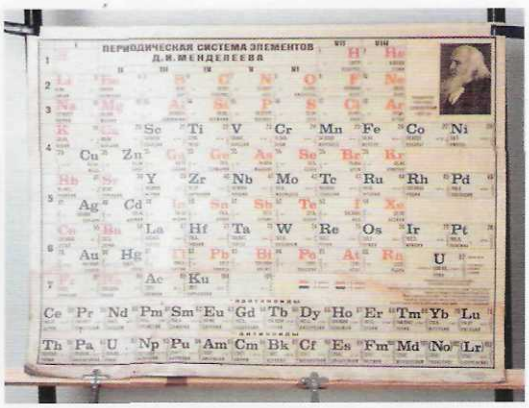
Tek bir tabloyla kimyaya düzen

FATİH TOPTAN

Ortoli ve Witkowski, "Arşimed'in Hamamı" adlı kitaplarında (YKY, 2006), "Kimya aşçılıktır -bütün liseli öğrenciler bunu size söyleyecektir-, iş bittikten sonra da bulaşıkları yıkamak gerekir. Bu yargı, bugünkü kimya için bir parça haksızca da olsa (ne de olsa bugün her laboratuvarda bir bulaşık makinesi bulunur), 19. Yüzyıl ortasındaki kimyayı mükemmel

http://groups.google.com/group/merakediyorum

100 yıl öncesinin St. Petersburg kentinde [sol üstte], ünlü kimyacı Mendeleyev'in [sol sayfada, üstte] şehrinde, genç öğrenciler kimya dersinde [sol sayfada], onun periyodik tablosunu da öğreneceklerdi [üstte].

biçimde betimler; o dönemde kimya kitaplarında formülden çok, yemek tarifi vardı. (...) Sonra bir gün, ücra St. Petersburg Üniversitesi'nden bir genç kimyacının aklına tuhaf bir fikir geldi: 1869'da bilinen bütün basit maddeleri, atom ağırlıklarına göre sıralayarak ve 7'nin katlarında satır başı yaparak düzenlemek."

Ortoli ve Witkowski'nin bahsettikleri 'tuhaf fikir', işimiz gereği her gün elimizin altında olacak şekilde ya da en azından okul hayatımızda, ezberlemek için uydurulan komik tekerlemeleriyle, hepimizin hayatına girmiştir.

Sözünü ettiğimiz tuhaf fikir, 'periyodik tablo'dur. Hayatımızdaki yeri ne olursa olsun, periyodik tablo, sadece elementlerin belli bir sırada yan yana dizilmesinden ibaret değildir; kimyanın gelişiminde önemli bir aşamayı temsil eder.

Ve yukarıda sözü edilen genç kimyacı, bu 'tuhaf' fikrin babası Mendeley'in hem doğum günü bu aya rastlıyor, hem de 100. ölüm yıldönümü.

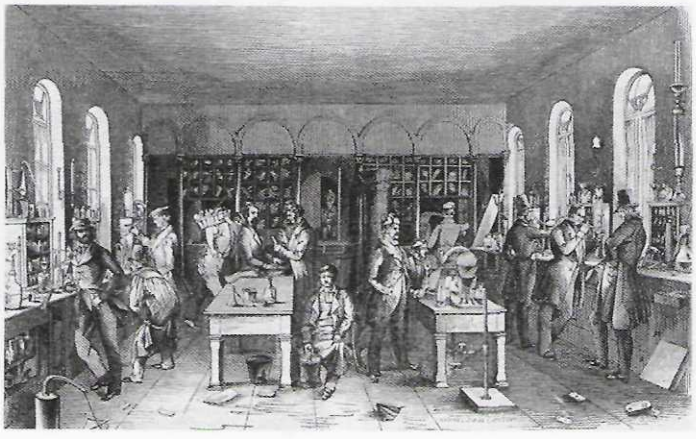
O halde gelin, kısa bir süre okul yaşamımızın 'tekerlemeli' kimya hatıralarını yaşayalım ya da her gün işimiz gereği sık sık başvurduğumuz bu tablonun geçmişinde kısa bir yolculuğa çıkalım; sonuçta da, Mendeleyev'i, bu büyük kimyacıyı analım...

Dimitriy İvanoviç Mendeleyev, 8 Şubat 1834'te, Tobolsk Sibirya'da, kalabalık bir ailenin son çocuğu olarak dünyaya gelir. Şanssız bir çocukluk geçirir. Yerel bir 'gymnasium'da yönetici olan babası İvan Pavloviç Mendeleyev, oğlunun doğduğu yıl kör olunca, ailenin maddî yükü anne Maria Dmitrievna Kornileva'nın sırtına biner.

Mendeleyev öğrenimine devam eder ama liseyi bitirdiği yıl, iki felaketi üst üste yaşar; babasını kaybeder ve ailenin geçim kaynağı, annesinin işyeri bir yangında kül olur...

Tüm bu felaketlere rağmen Mendeleyev, öğrenimine devam eder. 1850'de St. Petersburg Pedagoji Enstitüsü'nde öğrenimine başlar. St. Petersburg'ta bir okula kaydolmak Mendeleyev için hiç de kolay olmaz; ancak iyi ki de bu gerçekleşmiştir.

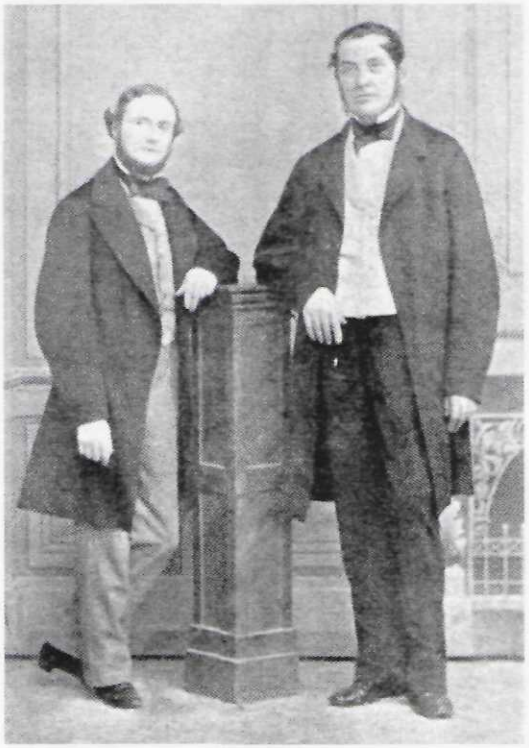

St. Petersburg kentini 17. Yüzyıl'ın sonlarında kuran 'Büyük Petro' [solda, ortada], bu şehrin Batılı bir bilim merkezi olmasını istiyordu. Mendeleyev [üstte; laboratuvarında] ve çağdaşı kimi Rus bilimcileri, Büyük Petro'nun bu hayalini, 19. Yüzyıl'da gerçekleştirecekti. 19. Yüzyıl ortalarında, bir kimya laboratuvarı [solda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Mendeleyev, 1860'ta Rus devleti tarafından, kimyacı Robert Bunsen ve fizikçi Gustav Kirchoff [üstte] gibi tanınmış bilim insanlarını bünyesinde toplayan Heidelberg Üniversitesi'ne gönderilir [sağ altta].

Çünkü St. Petersburg'un Rusya'nın bilim yaşamında özel bir yeri vardır. Kenti 17. Yüzyıl'ın sonlarında kuran Büyük Petro, buranın Batılı bir bilim merkezi olmasını istemiştir.

Nitekim Mendeleyev'le aynı dönemlerde, ünlü botanikçi Andrey Beketov, fizyolog İvan Seçenov gibi, St. Petersburg'ta çalışmalarını yürüten ünlü bilim insanları, Büyük Petro'nun düşlerini gerçekleştirmektedirler.

Üstelik, parlak gençler de yetişmektedir; bu ünlü hocaların bulunduğu St. Petersburg Üniversitesi'nde o dönemlerde öğrenciliğini devam ettiren İvan Pavlov örneğin...

Bu harikulade kenti ve dönemin bilim insanlarını şimdilik bir kenara bırakıp, Mendeleyev'in öyküsüne devam edelim... 1855'te parlak bir dereceyle mezun olan Mendeleyev, bir süre öğretmenlik yapar. Bu arada kimya çalışmalarını da sürdürür.

1856'da St. Petersburg'a geri döner, lisansüstü öğreniminin ardından üniversitede çalışmaya başlar. 1860'ta devlet tarafından, kimyacı Robert Bunsen, fizikçi Gustav Kirchoff gibi önemli bilim insanlarını bünyesinde bulunduran Heidelberg Üniversitesi'ne gönderilir.

Almanya'da bulunduğu sırada, 1860'ta Karlsruhe'de düzenlenen Birinci Uluslararası Kimya Kongresi'ne katılır. Burada dönemin önde gelen kimyacılarıyla tanışma, fikir alışverişinde bulunma fırsatını bulur.

Bu bilim insanlarının arasında, İtalyan kimyacı Stanislao Cannizzaro (1826-1910) da vardır. Cannizzaro'nun atom ağırlığı konusundaki görüşleri, periyodik tabloya giden yolda Mendeleyev'e önemli katkılar sunacaktır.

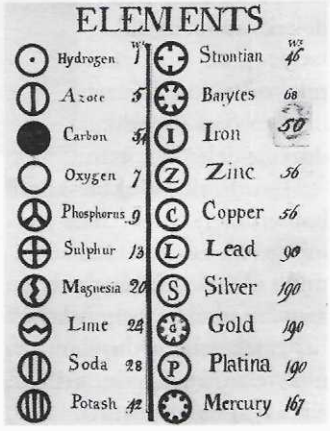
1856'da 'yurda' dönen Mendeleyev, önce St. Petersburg Teknoloji Enstitüsü'nde profesörlüğe atanır, üç yıl sonra da St. Petersburg Üniversitesi'nde aynı görevi yürütmeye başlar.

Ancak Mendeleyev'in bir 'derdi' vardır; öğrencileri için yeterli görebildiği bir kaynak kitap bulunmamaktadır.

İş başa düşer, Mendeleyev kolları sıvar ve kısa bir sürede 'Kimyanın İlkeleri' adlı kitabını yazar. Kitap zamanla klasik bir kimya ders kitabı durumuna gelecek, İngilizce, Fransızca ve Almanca'ya çevrilecektir.

'Kimyanın İlkeleri' kitabı, kuşkusuz pek çok değerli kimyacının yetişmesine katkıda bulunarak, kimyanın gelişimine de yardımcı olmuştur. Ancak, kitabın bizim için asıl önemi, Mendeleyev'i periyodik tabloya götürecek çalışmalarına başlamasına ya da en azından bu konudaki fikirlerini olgunlaştırmasına vesile olmasıdır.

Aslında, elementleri, aralarındaki belli özelliklere göre

John Dalton'un [sağ üstte] elementler tablosu [sağda, ortada]: Tabloda atomların sembolleri ve atom ağırlıkları yer alır.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

sınıflandırmak fikri, ünlü İngiliz fizikçi ve kimyacı John Dalton'un (1766-1844), atom ağırlığı kavramını ortaya atmasından sonra, pek çok kimyacının ilgisini çekmiş ve bu yönde çalışmalar yapmasına sebep olmuştu.

Mendeleyev'in çalışmasının farkı, önceki çalışmaların aksine, sıraladığı elementlerin bazı özelliklerinin periyodik olarak tekrarlandığını görmesi olur. Zaten, tablonun adındaki 'periyodik' sözcüğü de buradan gelmektedir.

Mendeleyev'in tablosunda bırakılan bazı boşluklar -başta onun çalışmasına kuşkuyla ya da önyargıyla bakanlar olmak üzere- ilgi çeker.

Mendeleyev, bu boşlukların ileride, henüz bulunmamış elementlerle doldurulacağını öngörür. Öngörüsünü bu kadarla da sınırlamaz ve söz konusu 'yeni' elementlerin özelliklerinin nasıl olacağı konusunda da 'tahmin' yürütür.

Mendeleyev'in bıraktığı boşluklarda üçü yirmi yıl içinde bulununca, üstelik onun tahmin ettiği özelliklere çok yakın özellikler taşıdığı anlaşılınca, periyodik tabloya karşı duyulan kuşkular büyük ölçüde giderilir.

Şimdi gelin, kendilerine has üsluplarıyla Ortoli ve Witkowski'den dinleyelim:

"O günden sonra Dimitri peygamber gibi görülür, bunda uzun sakalıyla omuzlarına dökülen, yılda bir kez kestirdiği saçlarının da çok payı vardır. Bir gecede tablosu, zamanının onlarca yıl ilerisinde, sezgiye dayanan, bir şimşek darbesiyle yapılan buluşların ilk örneği olmuştur bile."

"Kimya arapsaçına dönmüştü, elementler korkunç bir kaos içinde yığılıyordu ki işte, döneme hâkim olan entelektüel akımların uzağında, beş parasız, küçük bir Rus kimyacı en iyi tüy kalemini aldı ve birden tanrı esiniyle yasanın yeni On Emri'ni kötü bir kağıt parçasına çiziktirdi."

"Tüplerinin arasında yaşayan bu dürüst ve azimli deneyci, kürsülerine kurulmuş büyük kuramcıları mat etmiştir. Madde üzerine çalışırken kendi elini ateşe sokmak gerektiğini düşünenlere göre haklı bir intikam..." (Ortoli ve Witkowski, a.g.e.)

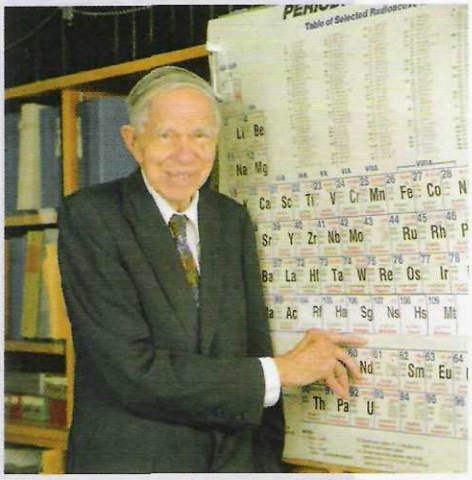
Periyodik tablo, gerek zamanında Mendeleyev tarafından, gerekse ondan sonra gelen bilim insanlarınca, geliştirilip yetkinleştirilir.

Öte yandan, sadece elementlerin oluşturduğu 'arapsaçı'nı çözmeye değil; benzer özelliklere sahip elementleri daha kolay anlamak, yeni elementlerin varlığını müjdelemek, hatta daha sonraları nükleer yapıyı anlamak ve kuantum fiziğinin gelişimi gibi alanlarda bilim insanlarına katkıda bulunur.

Ne diyelim; huzur içinde yat Mendeleyev! ■

Tablodaki boşluklar nasıl doldu?

Fransız kimyacı Paul Émile Lecoq de Boisbaudran (1838-1912), 1875'te, Mendeleyev'in periyodik tablosunda, yukarıdan aşağıya alüminyum ile indiyum arasındaki boşluğu dolduracak galyum elementini keşfedince, Mendeleyev'in çalışmasına kuşku duyanlar, 'kuşkularından kuşkulanmaya' başlarlar. Dahası, bu elementin özellikleri, Mendeleyev'in öngördüğü özelliklere oldukça yakındır. Boşlukları doldurmada bir sonraki katkı, 1879'da, Skandiyum'un keşfiyle İsveçli kimyacı Lars Fredrick Nilson (1840-1899) tarafından yapılır. 1886'da Alman kimyacı Clemens Alexander Winkler (1838-1904), galyumun hemen sağındaki boşluğu doldurunca, artık Mendeleyev'den kuşku duyan da kalmaz... Mendeleyev'i haklı çıkaran bu elementlerden birine onun adı neden verilmedi, bilinmez... Neyse ki, bu durum geç de olsa, birilerinin aklına gelecek ve bu 'ayıp' örtülecektir: 1955'te California Üniversitesi'nin Berkeley Laboratuvarları'nda Albert Ghiorso, Bernard G. Harvey, Gregory R. Choppin, Stanley G. Thompson ve Glenn T. Seaborg, elde ettikleri yapay elemente 'mendelevyum' adını vererek, periyodik tabloyu oluşturan Mendeleyev'in, bir elementin adıyla da bu tabloya girmesini sağlarlar *[üstte; kimyacı Glenn T. Seaborg, periyodik tablonun önünde].*

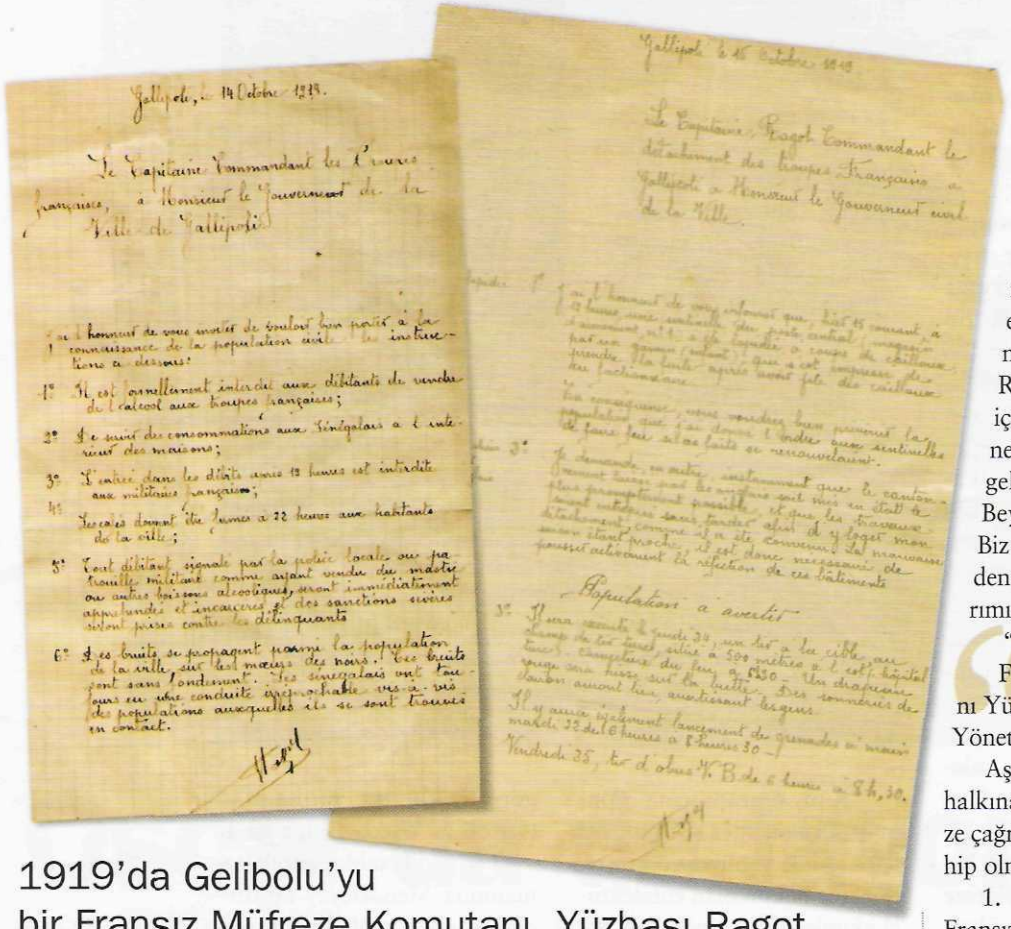
1860'ta Karlsruhe'de düzenlenen I. Uluslararası Kimya Kongresi'ne katılan Mendeleyev burada, ünlü kimyacı Stanislao Cannizzaro [solda] ile fikir alışverişinde bulunma fırsatını elde eder.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Fransız işgali altındaki Gelibolu'dan...

Yüzbaşı Ragot'nun bildirileri

1919'da Gelibolu'yu bir Fransız Müfreze Komutanı, Yüzbaşı Ragot yönetmektedir. Beldenin askerî yöneticisi olarak yüzbaşı, 'düzen ve nizam adına' bildiriler yayımlar. Bunlar el yazısı ile kaleme alınmış metinlerdir.

Mondros Ateşkesi'nin hemen ardından, İngilizlerin öncelikle el koydukları mıntıka, 1915'te yüz binlerle kurban vermelerine karşın, bir türlü aşamadıkları Çanakkale Boğazı'nın en güçlü savunma noktası olan Gelibolu kasabası idi.

Daha sonra Gelibolu'yu Fransız birlikleri işgal edecekti. İşte bu sayfalarda çevirilerine yer verdiğimiz Fransızca bildiriler de, o sırada Çanakkale'de Posta Telgraf Müdürü olan ve 'Sakallı Eşref' diye tanınan Eşref (Balum) Bey'in bize intikal eden arşivinden gelmedir ve bu Fransız işgali dönemine ilişkindir.

Anlaşıldığına göre, Galatasaray Sultanîsi'nde okumuş olan Eşref Bey, Fransızca bildiği için, Gelibolu'yu işgal eden Fransız müfrezesinin komutanı Yüzbaşı Ragot, tercüme etmesi için, bu bildirileri kendisine iletmiştir. Böylece belgelerin orijinali de Eşref Bey'in arşivine girmiştir. Biz de bu iki bildiriyi yeniden tercüme ederek okurlarımıza iletiyoruz.

"Gelibolu, 14 Ekim 1919

Fransız Müfreze Komutanı Yüzbaşı'dan Gelibolu Şehri Yöneticisi'ne;

Aşağıdaki bilgilerin şehir halkına iletilmesi hususunda size çağrıda bulunma şerefine sahip olmaktan mutluyum:

1. Dükkânlarda satıcıların Fransız birliklerine alkol satması;

2. Senegallilere evlerin içinde yiyecek verilmesi, kesin olarak yasaktır.

3. Fransız askerlerinin saat 19.00'dan sonra dükkânlara girmesi yasaktır;

4. Kahvehaneler, saat 22.00'den itibaren şehrin sakinlerine kapalı olacaktır;

5. Mastika (rakı) veya herhangi bir diğer alkollü içki sattığı yerel polis ya da askerî devriyelerce saptanan her dükkâncı derhal tutuklanacak, hapse-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

dilecek ve suçluya sert cezalar uygulanacaktır.

6. Şehrin halkı arasında zencilerin âdetleri konusunda söylentiler dolaşmaktadır. Bu söylentilerin ciddî bir dayanağı yoktur. Senegallilerin temasta bulundukları halklara karşı daima kusursuz bir davranışları olmuştur.

İmza: Ragot"

Fransız yüzbaşı Ragot'nun sözünü ettiği Senegalli sömürge askerleri hakkındaki üstü kapalı ifade, Gelibolu halkı arasında, 'bunların yamyam oldukları' yolunda söylentiler çıkmış olduğunu düşündürüyor.

Öte yandan Fransız askerlerine içki verilmesi yasağının altında, onların Türklerle dostluk kurma girişimlerinin önlenmesi amacı güttüğü açıktır.

Aynı komutan iki gün sonrasının tarihiyle, bir bildiri daha yayımlar:

"Gelibolu, 16 Ekim 1919

Gelibolu'daki Fransız Müfreze Komutanı Yüzbaşı Ragot'dan Gelibolu Şehri Sivil Yöneticisine:

Taşlanan Nöbetçi: 1- Size şu hususu bildirmek zorundayım ki, dün, 15 Ekim günü, saat 19.00'da merkezî nöbet yerindeki (1 Numaralı Silah Deposu) bir küçük çocuk tarafından çakıl taşlarıyla taşa tutulmuş ve söz konusu çocuk, taşları attıktan sonra hızla oradan uzaklaşmıştır. Bunun sonucu olarak, eğer bu tür saldırılar tekrarlanırsa, ateş açmaları için nöbetçilere emir verdiğimi halka iletiniz.

İngilizlerin bıraktığı konaklama yerinin tamir çalışmaları: 2- Ayrıca, anlaşmaya varılmış olduğu üzere, birliğimi yerleştirmem için, İngilizlerin terk ettiği konaklama tesisinin mümkün olan en kısa zamanda düzenlenmesini ve çalışmaların gecikmeden başlamasını istiyorum. Kötü mevsim yaklaşmakta olduğundan, bu binaların onarımının ciddiyetle hızlandırılması gereklidir.

Halka uyarı

3- Ayın 24'ü, Perşembe günü, Türk Atış Alanı'nda (Türk Hastahanesi'nin 500 metre doğusunda) hedefe atışlar düzenlenecektir. Atışların başlangıcı saat 6.30'dur. Hedefin üzerine kırmızı bir bayrak asılacaktır. İnsanları uyarmak için borazan öttürülecektir.

El bombası atışları: 22 Ekim Salı günü de, saat 6.00'dan 8.30'a kadar el bombası atışları olacaktır.

25 Cuma günü de, saat 6.00 ile 8.30 arasında top atışları yapılacaktır.

İmza: Ragot"

Posta Telgraf Müdürü Sakallı Eşref

İşgal günlerinde Çanakkale'de Posta Telgraf Müdürü olarak görev yapan 'Sakallı Eşref' *[üstte ortada; Eşref (Balum) Bey, 1920'de Kuvayı Milliyeci arkadaşlarıyla]* kent işgal edildiğinde, gizli bir telgraf hattı çekilmesini sağlayarak Ankara Hükümeti'ni gelişmelerden muntazaman haberdar etmeyi başardı. Bu çabaları fark edilince de, İstanbul Hükümeti tarafından ölüme mahkûm edildi, ancak 1920 ortalarında Ankara'ya kaçtı.

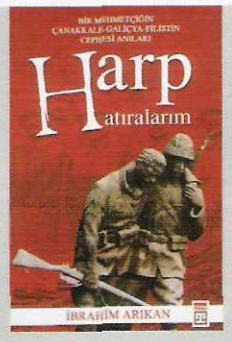
1920'lerden Çanakkale ve Gelibolu manzaraları: Eski Çanakkale evleri [solda], Çanakkale'de Rıhtım [sol altta], Gelibolu'da gümrük binası [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Sarıkamış
Yolun Sonu
Dr. Ramazan Balcı
Babıali Kültür
Yayınları, 2006,
İstanbul

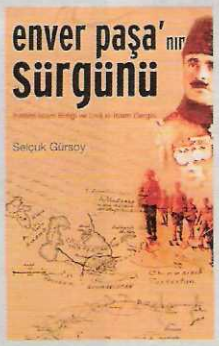

Harp Hatıralarım
(Çanakkale, Galiçya,
Filistin)
İbrahim Arıkan
Timaş Yayınları,
2007, İstanbul

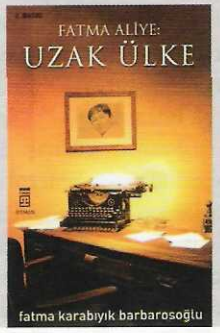
Türk Kurmay
Subaylarının
Gözüyle
Çanakkale Savaşı
Hazırlayan: Dr.
Burhan Sayılır
Salyangoz Yayınları,
2006, İstanbul

Enver Paşa'nın
Sürgünü
Selçuk Gürsoy
Salyangoz Yayınları
2006, İstanbul

Fatma Aliye:
Uzak Ülke
Fatma Karabıyık
Barbarosoğlu
Timaş Yayınları,
2007, İstanbul

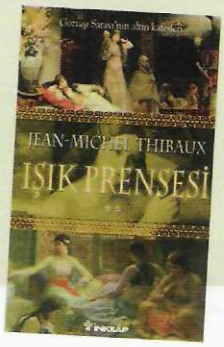
Osmanlı kaynakları bibliyografyası

Popüler Tarih dergisinin yazı ailesinden Erhan Afyoncu'nun son kitabı, ilginç bir 'Araştırma Rehberi'. Ocak ayında, Yeditepe Yayınları arasında ikinci baskısını yapan bu çalışma, Tanzimat Öncesi Osmanlı Tarihi alanındaki yerli ve yabancı kaynakların geniş bir dökümünü içeriyor. Toplam 220 sayfalık bu iki kapsamlı bölümün ardından, üçüncü bölüm, Osmanlı'nın kuruluştan II. Mahmud'a uzanan dönemlerini, her padişahın zamanını ayrı ayrı sınıflandırarak ele alıyor ve bu zaman dilimleri üzerine yapılmış araştırmaları sıralıyor. Bu bibliyografya çalışması, Osmanlı siyasî tarihini araştırmak isteyenler için, vazgeçilmez bir rehber oluşturuyor.

Nurbanu Sultan'ın serüveni

Fransa'daki 'Ermeni soykırımı'nı inkârı suç sayan yasa teklifine tepki gösteren Fransız tarihçiler arasında yer alan Jean-Michel Thibaux'nun 'Işık Prensesi' adlı roman dizisinin ilk cildi, geçen yıl İnkılâp Yayınları arasında çıkmıştı. Fransa'daki yasa teklifine ilişkin olarak, 2006 Eylül'ünde tarihçi kimliğiyle, Türk dostlarına, bir şantajla karşı karşıya bulunduklarını ve bunun Fransa'daki seçimle bağlantılı ucuz bir politika metodu olduğunu aktaran Thibaux, dizi romanının 2. cildinde de, 16. Yüzyıl İstanbul'unu, Venedik kökenli Nurbanu Sultan'ın serüvenini anlatıyor. Kitap yine İnkılâp Yayınları arasında çıktı.

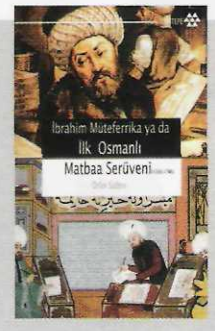
Dünya çizerleri ve Atatürk

Bu ay Popüler Tarih'in yazı ailesine mensup Orhan Koloğlu'nun da bir kitabı çıktı. Sanat tarihinden basın tarihine, çok farklı alanlarda yapıtlar veren Koloğlu'nun bu 56. kitabının adı 'Dünyadan Çizgilerle Atatürk'; ErKO Yayınları arasında yer alan bu çalışma, 'Hasta Adam'dan 'Saygın Türk'e, yani 1918'den 1938'e uzanan süreçte, karikatürler ve karikatürize çizgiler, desenlerle, dünya kamuoyunu etkilemiş olan 'Mustafa Kemal Atatürk' imajını ortaya koyuyor. Atatürk'ün şahsında, Türkiye'nin ve Türk insanının, 20 yıllık bir süreç içinde, nasıl algılandığını da görüyoruz, bu karikatür ve çizgileri izleyip onların lejandlarını (altyazılarını) okurken...

http://groups.google.com/group/merakediyorum

LÜTFÜ TINÇ
lutfi.tinc@dunya.com

İbrahim Müteferrika (Osmanlı Matbaa Serüveni)
Orlin Sabev
Yeditepe Yayınevi, 2006, İstanbul

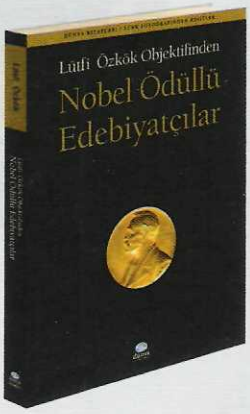
Diplomasi ve Göç (Türk-Yunan Mübadelesi)
Onur Yıldırım
İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, İstanbul

Türkiye'de Dil Tartışmaları
Astrid Menz - Christoph Schroeder
İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2006, İstanbul

Edebiyat ve fotoğraf Nobel'de buluşunca...

Dünya Kitapları, 'Türk Fotoğrafından Kesitler' adı altında bir dizi sürdürüyor. Bunlardan üçüncüsü, hem özenli bir hard-cover örneği hem de zamanlaması 'cük oturan' bir yapıt. Nitekim, Dünya Kitapları'nın yayın yönetmeni Feridun Andaç da bunu vurguluyor; "Böyle bir zamanda, edebiyatı ve fotoğraf sanatını buluşturma olanağını bize veren her iki sanatçımızın getirdiği tanıklık"tan söz ediyor... Yani Orhan Pamuk'tan ve Lütfi Özkök'ten *[altta]*.

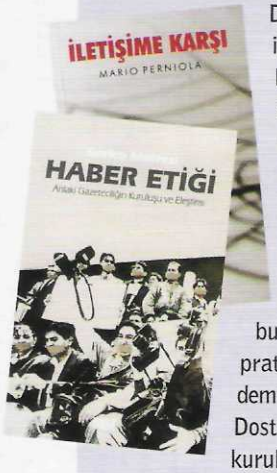

Evet, kitabımız ve konumuz Nobel: Kitabın adı, 'Nobel Ödüllü Edebiyatçılar' ve kapağındaki üst başlık da 'Lütfi Özkök Objektifinden'... Tahmin edeceğiniz gibi, bu ilginç kitabın omurgası, yıllardır İsveç'te, Nobel Ödülleri'nin anavatanında oturan şair ve fotoğraf sanatçısı Lütfi Özkök'ün 1951-2006 arasında görüntülediği ve Nobel Edebiyat Ödülü almış 34 edebiyatçının portre çalışmalarından oluşuyor. Ancak bu omurganın çevresinde, çok iyi işlenmiş bir yapı var: Feridun Andaç, kitaba yazdığı önsözde, "Orhan Pamuk'un roman yolu"nu inceliyor; gazeteci ve yazar Osman İkiz ise, iki ayrı makale çerçevesinde Lütfi Özkök'ün sanat yaşamını ve edebiyatçı portrelerini ele alıyor. Lütfi Özkök'ü yakından tanıyan iki şair arkadaşı da, kitapta yerlerini alıyorlar: Folke Isaksson, 'portrecinin portresi'ni anlatıyor; Peter Curman ile de bir söyleşi yapılmış. Ayrıca fotoğraf tarihçisi Per Hemmingsson ile de bir söyleşi yer alıyor kitapta. Yine Osman İkiz, hem Lütfi Özkök hem de edebiyat eleştirmeni ve İsveç Akademisi Daimî Sekreteri Horace Engdahl ile birer söyleşi yapmış. Kitabın ön bölümlerini oluşturan bu yazıların ardından, Nobel ödüllü edebiyatçıların Lütfi Özkök'ün objektifinden görüntüleri geliyor. Karşı sayfada da, ödülün gerekçesi beş dilde verilmiş; altında da edebiyatçının Nobel konuşmasındaki sözlerinden alıntılar... Fotoğraflar, çok farklı tarihlerde, farklı vesilelerle çekilmiş. Örneğin Orhan Pamuk portresi, 1995'te Rotterdam'da (Hollanda) çekilmiş *[üstte]*.

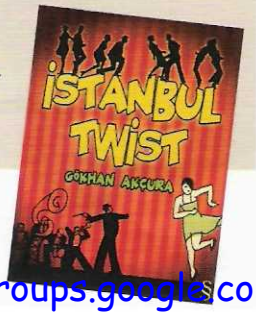
Basın tarihi için kitaplar...

Dost Kitabevi Yayınları, şu sıralar iletişim, habercilik ve basın tarihi konularıyla yakından ilgilenen her araştırmacı ve meraklının dikkatini çekecek iki kitap yayımladı. Bunlardan biri, estetik uzmanı ve yayıncı bir İtalyan profesörün, Mario Perniola'nın, kitle iletişiminin son 30-40 yılda geçirdiği evrimi incelediği yapıtı. Ancak Mario Perniola, 'İletişime Karşı' adlı bu kitabında, iletişim konusu, gündelik pratik çerçevesinde değil, felsefî planda ve demokrasi kavramları içinde ele alınıyor. Dost'un ikinci kitabı ise, 'ahlâkî gazeteciliğin kuruluşunu ve eleştirisini' ele alıyor. 1999'dan bu yana Basın Konseyi Birliği'nin başkanlığını da yürüten kıdemli İtalyan gazeteci (doğ. 1936) Enrico Morresi'nin 'Haber Etiği' adını taşıyan bu kitabı, rakamsal veriler ve zengin alan araştırmalarıyla donatılmış önemli bir yapıt...

'Zaman Makinesi'nde twist

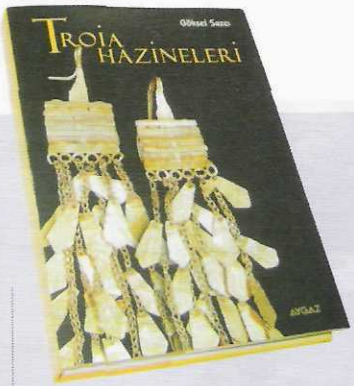
Gökhan Akçura, şimdi de, 'İstanbul Twist' ile okurun karşısında (Everest Yayınları)... Aslında 'İstanbul Twist' başlığı, 60'lı yıllarda gençliğini yaşamış kuşağı yakalayıveriyor. Ama bu sizi yanıltmasın, Gökhan Akçura, yalnızca 60'lı yılların değil, 30'lu, 40'lı ve 50'li yılların magazin ve müzik dergilerinin içinden geçerek, müzik ve eğlence dünyasının geçmiş yıllarına götürüyor bizi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'Troia Hazineleri' kitabı: Buluntular tek tek inceleniyor

Troya konuları, Popüler Tarih okurlarına yabancı değildir. 2004 yılında 'Troy' filmiyle Troya ve Troya Savaşları bir kez daha gündeme geldiğinde, biz de Popüler Tarih dergisi olarak, Mayıs 2004'te (Sayı 45), konuyu kapağımıza taşımıştık. O dönem Cannes Film Festivali'nde görücüye çıkan filmi tanıtmış; arkadaşımız Mine Haksal'ın kaleminden de, Homeros'un efsanevî kahramanlarından günümüzün arkeolojik kazılarına, bilinmesi gereken hemen her şeyi, okurlarımıza aktarmıştık.

Homeros'un İlyada destanını tanıtmış; 'Troya bir Doğu uygarlığı mıydı?' diyerek, Troya kazılarına 16 yıl başkanlık yapan ve 2003'te Türk vatandaşı olup 'Osman' adını alan merhum Prof. Manfred Korfmann'ın bakış açısını anlatmış; Çanakkale'nin yaklaşık 30 km güneyinde, Boğaz'ın Ege'ye açıldığı noktadan 6 km kadar içerdeki Hisarlık tepesinde yer alan Troya kentinin 5 bin yıl öncesine dayanan mazisinin genel bir eskizini çizmeye çalışmış; Alman asıllı amatör arkeolog Heinrich Schliemann'ın *[sağ üstte]* 1868 Ağustos'unda 'elinde

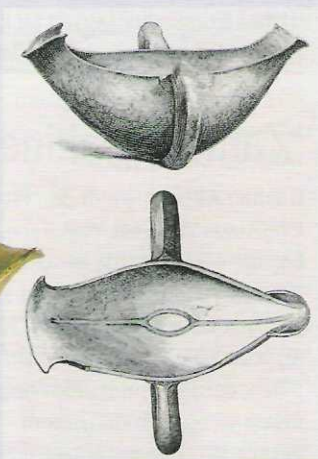
İlyada ile' Hisarlık tepesine gelişini, kazıları, 'Priamos'un Hazinesi' adını vereceği Troya Hazinesi'ni buluşunun serüvenini aktarmıştık *[en üstte; 1801'de gezgin W. Gell'in yaptığı Pınarbaşı Köyü gravürü]*.

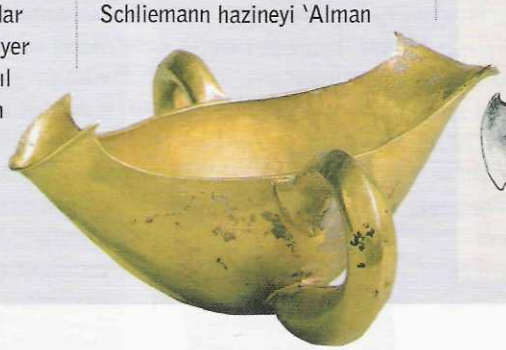
Schliemann, 1873'te bulduğu Troya Hazinesi'ni Atina'ya kaçırır *[en sağda; hazinenin toplu halde Atina'da çekilen fotoğrafı]*. Osmanlı hükümeti, Schliemann'a karşı Atina'da bir dava açar; hazineyi ister. Schliemann hazineyi 'Alman halkına' bağışlar... II. Dünya Savaşı sonrasında hazine 'savaş ganimeti' olarak gizlice Moskova'ya taşınır ve Puşkin Müzesi'ne teslim edilir. Bu tarihten tam 50 yıl sonra, Türkiye, Almanya ve Rusya arasındaki 'Troya Hazinesi tartışması' bir hukuk savaşına dönüşür *[altta; hazineden, altın sos kabı ve çizimleri]*...

Ucu bucağı olmayan, bize beş bin yıllık bir tarih anlatan Troya kenti, meskûn olduğu üç bin beş yüz yıl boyunca, 9 farklı katmanda yeniden inşa edilmiştir. Ve belirttiğimiz gibi, ucu bucağı olmayan sadece kentin tarihi değildir...

Bu arada, arkeolojik kazıların tarihi de çok grifttir Troya'da. Hangi kazı döneminde, hangi arkeoloğun, nereden neler çıkardığı, karışık bir yumak gibidir: Schliemann'dan sonra, Dörpfeld, Blegen ve Korfmann kazıları vardır.

İşte, tam 133 yıllık bir süreçte, dört farklı kazı

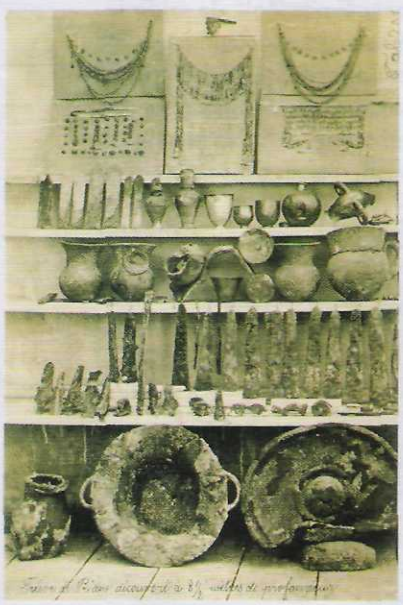
http://groups.google.com/group/merakediyorum

döneminde ortaya çıkartılıp, dünyanın sekiz ayrı kentine dağılmış olan arkeolojik buluntular, ilk kez tek bir kitapta bir araya geldiler.

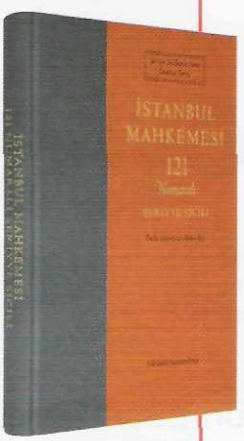
Bu önemli çabayı, yani 'Troia Hazineleri' kitabını, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi'nin genç akademisyenlerinden Yrd. Doç. Dr. Göksel Sazcı *[en solda]* ile Aygaz Kitaplığı birlikte hazırladı. Göksel Sazcı'nın 1998-2003 yılları arasında,

Tübingen Üniversitesi'nde Prof. Dr. Manfred Osman Korfmann'ın denetiminde yaptığı doktora çalışması olan "Troia'da Hazineler Dönemi / Hazinelerin Troia Ören Yerinde ve Tunç Çağı'ndaki Yeri" adlı bu çalışma, Aygaz Kitaplığı'nın proje koordinatörü Bahattin Öztuncay'ın Göksel Sazcı ile birlikte oluşturdukları çabayla, büyük boy, ciltli, şömizli, görsel malzemesi zengin bir kitaba dönüşmüş... Emeği geçen herkesi tebrik etmek gerek!

Osmanlı toplum yaşamına ışık: Şer'iyye Sicilleri

Onursal Başkanlığı Prof. Dr. Halil İnalcık tarafından üstlenilen büyük bir proje, kısa bir süre önce, ilk ürününü verdi. Sabancı Üniversitesi ile Packard Humanities Institute'ün (PHI) işbirliği halinde yürüttükleri bu çalışma, kapsamlı içeriğiyle, tarih yayıncılığı alanında önemli bir başvuru kaynağı dizisi oluşturacak.

"Şer'iyye Sicillerine Göre İstanbul Tarihi" diye adlandırılan projenin ilk kitabı yayımlandı. Çalışmaları 1999 yılından bu yana sürdürülen projenin bu ilk kitabı, "İstanbul Mahkemesi 121 Numaralı Şer'iyye Sicili" oldu *[sağ üstte]*. 1816-1817 yıllarını kapsayan bu ilk kitap, o yıllara ait Osmanlı mahkeme kayıtlarını içeriyor *[solda; 121 Numaralı Şer'iyye Sicili'nin orijinal defteri]*. Bu ciltle birlikte, bir CD-Rom

üzerinde verilen topludizin (concordance), önümüzdeki yıl içinde düzenli aralıklarla yayımlanması umulan, aynı döneme ait toplam yedi defterdeki tüm kelimelere ulaşılmasını sağlıyor.

"Şer'iyye Sicillerine Göre İstanbul Tarihi" projesinin Bilim Kurulu üyesi, Osmanlı tarihi uzmanlarından Harvard Üniversitesi Vehbi Koç Kürsüsü Profesörü Cemal Kafadar, bu yayın dizisinin; ekonomi, tarih, hukuk, sosyoloji, istatistik, sanat ve mimarlık tarihi gibi çeşitli alanlarda çalışan uzmanlara ve "gazetelerin 3. sayfaları lezzetinde tarih okumayı sevenlere yönelik" önemli bir başvuru kaynağı oluşturacağını ifade ediyor.

Kafadar, o dönemde hizmet veren mahkemelerin, günümüz mahkemelerinin işlevlerine ek olarak noterlik, hatta bir ölçüye kadar, belediye hizmetlerini de bir elden yürüttüğüne dikkat çekerek, sicillerde karşılaşılan konu renkliliğinin altını çiziyor.

Kafadar, dönemin bireysel ve sosyal ilişkilerinin her türlü örneğinin bu kayıtlarda *[sağda; Şer'iyye Sicili'nin son sayfasının görüntüsü]*. bulunabileceğini, bu anlamda "Şer'iyye Sicilleri"nin sosyal olduğu kadar, istatistikî değerlendirmeler için de, iyi birer kaynak oluşturacaklarını ifade ediyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

'Dreyfus Davası' nasıl sonuçlandı?

Dreyfus'ün suçsuzluğunu ispat etmesi, ancak 1906 yılında mümkün olacaktır. 1904'te yeniden yargılanma hakkı kazanan Dreyfus, orduya dönecek, I. Dünya Savaşı'na katılacak ve 1935'te eceliyle ölecektir.

FEZA KÜRKÇÜOĞLU

Geçen ay, Fransız yazar Emile Zola'nın, dönemin cumhurbaşkanı Félix Faure'a hitaben kaleme aldığı ve 13 Ocak 1898'de, Fransa'nın en büyük gazetelerinden L'Aurore'da tam sayfa olarak yayımlanan açık mektubundan söz etmiştik...

'İtham Ediyorum!..' başlığını taşıyan bu açık mektup, yakın tarihin en büyük hukuk skandallarından 'Dreyfus Davası'nın önemli bir dönüm noktasını oluşturuyordu...

'Dreyfus Davası'nın nasıl patlak verdiğini ve bu açık mektubun içeriğini geçen ay aktarmıştık. Şimdi de bu yazımızda, söz konusu açık mektubu yayımladıktan sonra, Zola'nın başına neler geldiğini ve davanın da seyrini aktaralım, hikâyeyi bitirelim istedik.

Fransa Cumhurbaşkanı'na hitaben yayımlanan açık mektubun ardından, Zola hakkında dava açılır: Prèvost, Clémenceau, Durkheim, Anatole France ve Proust gibi dönemin aydınlarının çabaları, bu davanın açılmasına engel olamamıştır...

Davanın sonunda Zola, 'devlete hakaret' suçlamasıyla bir yıl hapis ve 3 bin frank para cezasına çarptırılır.

Bu arada Fransa, Yahudi düşmanı ayaklanmalara sahne olurken, bir Yahudiyi, Dreyfus'ü savunduğu gerekçesiyle, yazar Emile Zola da saldırılara maruz kalır: Domates yağmuruna ve taşlı saldırılara uğrayan Zola, işi daha da ileri götüren saldırganlar tarafından, Seine nehrine atılmak istenir...

Fransa, 'Dreyfus Davası' boyunca 'asker' ve 'sivil', 'sağcı' ve 'solcu' olarak ikiye bölünmüştür.

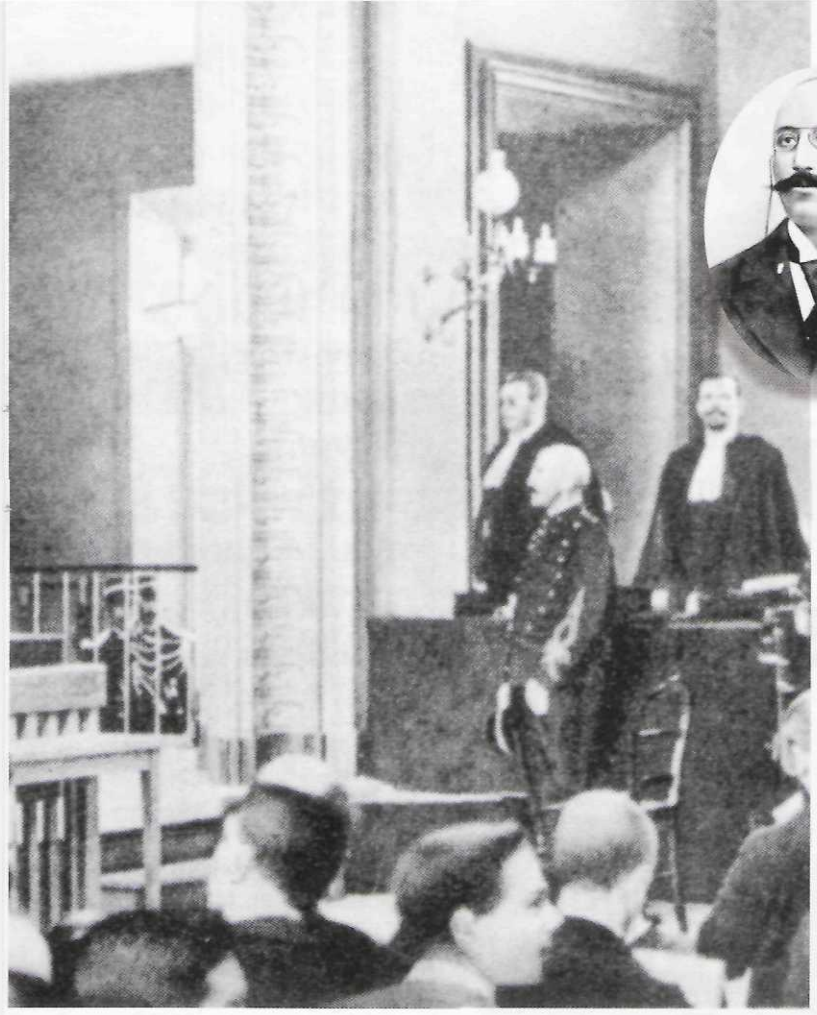
Zola, 'devlete hakaret' davasındaki hapis cezasının onaylanması üzerine, İngiltere'ye gider. Bir yıl sonra 5 Haziran

Eşiyle birlikte Paris'teki evinde soba zehirlenmesinden yaşamını yitiren yazar Emile Zola'nın [sağda] ölümü, dönemin kamuoyunda şüpheler uyandırır... Dreyfus'ü zan altında bırakan 'kanıt'ı kendisinin imal ettiğini itiraf eden Binbaşı Esterhazy [en sağda].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Ağustos 1899'da, Rennes kentinde ikinci bir Dreyfus Davası başlatılır [en solda]. Dreyfus [solda] suçlu bulunur ve 10 yıla mahkûm edilir.

1899'da, kalp krizinden ölen cumhurbaşkanı Félix Faure'un yerine geçen Emile Loubet'ten 'yargılanmama garantisi' alan Zola, Fransa'ya geri döner.

Dreyfus, 9 Haziran'da beş yıl hapis yattığı Şeytan Adası'ndan tahliye edilir. 18 Temmuz'da da, Binbaşı Esterhazy'nin, Dreyfus'ü zan altında bırakan 'kanıt'ı kendisinin imal ettiğini itiraf eden mektubu basında yer alır...

Artık Dreyfus Davası'nın yeniden açılması kaçınılmaz olur ve 7 Ağustos 1899'da yapılan muhakemede, Dreyfus yine suçlu bulunur: Ordu, yol açtığı haksızlıkları ve skandalı kabullenemez; ancak sorun, cumhurbaşkanı affıyla çözülür.

Kendini temize çıkaran bütün bu gelişmelerin sonucunda Dreyfus'ün suçsuzluğunu ispat etmesi, ancak 1906 yılında mümkün olacaktır. 1904 yılında yeniden yargılanma hakkı kazanan Dreyfus, 21 Temmuz 1906'da tekrar orduya döner.

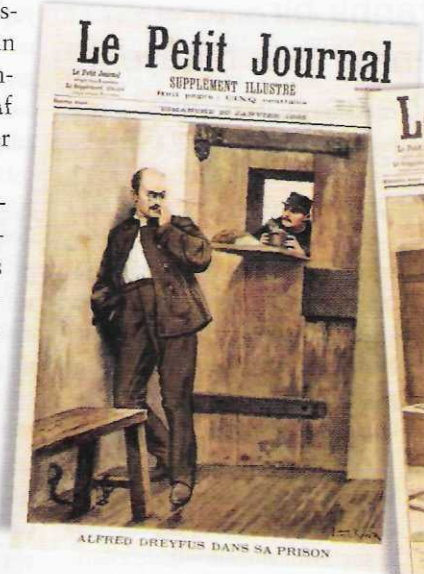
'Çok yaşa Dreyfus' haykırışları arasında "Légion d'Honneur' nişanı da alan Dreyfus, I. Dünya Savaşı'na katıldıktan sonra, 1935 yılında, eceliyle ölür.

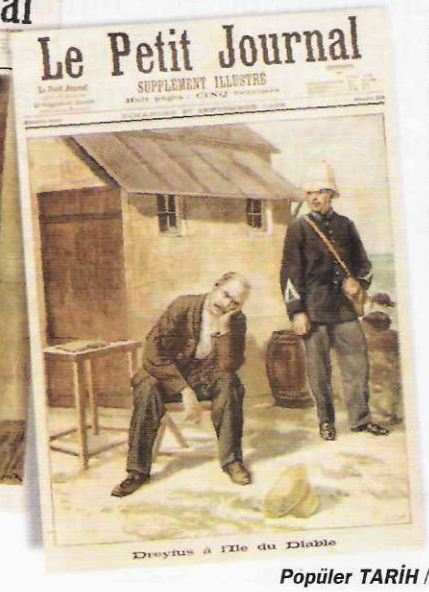
Fransa'da natüralist (doğalcı) edebiyat akımının öncüsü olan, 'Nana', 'Germinal' ve 'Meyhane' gibi isimli yapıtlarıyla ünlenen Emile Zola ise, Dreyfus'ün aklandığını, itibarına kavuştuğunu ne yazık ki göremez.

Zola eşi ile birlikte, 29 Eylül 1902'de Paris'teki evinde soba zehirlenmesinden ölünce, kasıtlı bir baca tıkanmasının söz konusu olduğu iddiaları ortaya atılır...

Tarihe 'Dreyfus Olayı' olarak geçen bu davanın kahramanı Alfred Dreyfus'ün masumiyetini ispat ettiği, itibarını geri aldığı 1906'dan 100 yıl sonra, Fransa Cumhurbaşkanı Jacques Chirac, Dreyfus ve Zola'dan, Fransız ulusundan ve tarihten özür diledi.

Cumhurbaşkanı Chirac'ın, "Dreyfus olayı Fransa ve Fransız tarihi için kara bir lekedir" sözü, 100 yıl sonra bile olsa, Zola'nın "Gerçek yürüyor ve onu hiçbir şey durduramayacaktır" sözünü doğrulamış oldu. ■

5 Ocak 1895'te rütbeleri sökülerek hapsedilen Yahudi asıllı Yüzbaşı Alfred Dreyfus [en solda; 20 Ocak 1895 tarihli Le Petit Journal'in kapağında]. Dreyfus, Güney Amerika'da, Fransız Guyanası'ndaki Şeytan Adası'nda [solda; 27 Eylül 1898 tarihli Le Petit Journal'in kapağında].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Lale Uçan
laleucan@yahoo.com

Hem kadının hem de erkeğin ağzından...

Mahkemede biten bir aşk hikâyesi...

'Ada güzeli' diye anılan Nazire Hanım'ın döneminin Büyükada'sı.

Resimli Perşembe'nin 1925 tarihli bir nüshasında, mahkemede biten bir aşk hikâyesi hem kadının hem de erkeğin bakış açılarıyla dile getirilir; yazıda, muharrir olarak, 'Dava Vekili Mehmet Şükrî'nin adı geçer.

Resimli Perşembe'de, 'İzdivaç vaadi ile iğfâl edildiğini' iddia eden Nazire Hanım ile suçladığı Malik Bey'in görüntüleri de yer alır [en üstte].

"Muhâkeme hayatını hayretten hayrete düşüren 'Nazire Hanım Davası' yükselen cemiyete ait olduğu için, muhâkeme salonu müthiş bir kalabalıkla dolmuştu.

Nazire Hanım küçükten beri Büyükada'da büyümüş, zengin bir tüccarın kızı olup; güzelliği ile meşhur olmuştu. Hatta son zamanlarda o kadar güzelmiş ki; kendisine 'Ada Güzeli' ismini vermişler...

Nazire Hanım müd'î mevkîne geçtiği zaman, asabiyetinden yerine sığmıyor; elleriyle saçlarını düzeltiyor ve elleri ayakları mütemadiyen oynuyordu... Mazmûn mevkîinde bulunan ve Nazire Hanım tarafından kendisine dava açılan Malik Bey ise, bilâkis fevkalade sakindi.

Nazire Hanım Orman Müdürü Fuzuli Bey'in mahdûmu, Hariciye memuriyetinden Malik Bey'in kendisi ile Ada'da uzun bir aşk hayatından sonra Azaryan Yokuşu'nda kiraladığı bekâr odasına kendisini götürdüğünü ve vaad-i izdivaç ile kendisini iğfal ettiğini iddia ediyordu...

Malik Bey de, Nazire Hanım'ın yalan söylediğini; eğer bir erkeğin bir kadına kur yapması, sokakta beraber gezmesi vaad-i izdivaç ise, hiçbir gencin bir arada bu kadınla sokakta yürümeyeceğini iddia ediyordu.

Nazire Hanım da olayı şöyle anlatıyordu: 'Malik Bey ile geçen Haziran, Ada'da rast geldim... Bir arkadaşım kendisini bana takdim etti. Beraber dans ettik. Bu ilk mülâkat beni o kadar cezp etti ki, bunun tekrarına onun kadar ben de talip oldum. (...) Ada'da çamlar altında efsanevî şiir ve aşk hayatı yaşadık. Kulaklarım çam fısıltılarına karışan onun şiir okuyan sesini duymaya o

http://groups.google.com/group/merakediyorum

- Senin Lamia'nın hiç modaya uyduğu yok... Dört defadır ki, baloya aynı elbise ile geliyor.
- O bir şey değil; asıl fenası, dört defadır ki, baloya aynı erkekle geliyor.
(Akbaba, no 541 / 1928, s. 2)

kadar alıştı ki...'

'Bir akşam bana, Beyoğlu'nda buluşmak üzere söz verdi. Beni bir elmas mağazasına götürdü. Nişan yüzüğü intihâp etmeyi teklif etti. Sonra Şişli'ye beraber çıktık. Burada kiraladığı evde yalnız yaşıyordu. Bana beraber yukarı çıkmamızı teklif etti.'

'Bu doğru bir hareket değil Malik, dedim... Her meselede olduğu gibi, yine sözleri ile beni kandırdı. Şimdi bunu yaptığıma çok pişmanım. Artık bundan sonra, ben evlenmiş

Anadolu'ya hayat veren demir damar

Basamak üzerinde, Nafia Vekili Süleyman Sırrı Bey; arkasında, Reis-i muhterem İsmet Paşa; balkonda, Ziraat Vekili Sabri Bey; vagon kapısında, Kırkkilise (Kırklareli) Mebusu Dr. Faid Bey; pencerede, Müdafaa-i Millîye Vekili Recep Bey.
(Servet-i Fünûn, no 24 / 1925, kapak)

gözü ile bakıyorum...'

Malik Bey ise hadiseleri şöyle aktarıyordu: 'Ben bekâr bir gencim. Tabii, her genç gibi, tanıştığım kadınların adreslerini içeren küçük bir not defterim vardır.'

'Bu isimler üç sınıfa ayrılmıştır: 1. sınıfta: Yemeğe gittiğim ve birinci derece ehemmiyet verdiğim kadınlar. 2. sınıfta: Çaya gittiğim ikinci derece şayân-ı ehemmiyet hanımlar. 3. sınıfta: Sokakta rast geldiğim, parka, en çok tiyatroya götürdüğüm kızlar.'

Birinci sınıf kızlar aile kızlarıdır ki, bunları aileye tanıtır ve müştereken görüşürüz. İkinci sınıf hafif meşrep kadınlar; üçüncü sınıf kızlar da, her tanıdıkları erkeğe kollarını uzatan sınıftır.'

'Nazire Hanım da defterimde bu haneye yazılmıştır. Bir gencin bir kadınla beraber dans etmesi, Ada'da bir-iki defa eşekle gezmesi, izdivaç manasına gelmez.'

Heyet-i hâkime, Malik Bey'i itham edecek delâilin adem-i mevcûdiyetine binâen, beraat kararı verir... »

(Resimli Perşembe, no 20 / 1925, s. 5-7)

Müjde! Sevda makinesi keşf olundu!

Hanımlar, kocalarınızdan şüphe ediyorsanız; hanımlar, kocalarınıza itimadınız yoksa... Âşıklar, sevgilinizin sevdasından emin misiniz?.. Sevda makinesi icat oldu. Hangi kadın ve erkek, karşısındakinin aşkını derhal öğrenmek istemez? Günlerce uyku kaçıran, günlerce beyninizi tırmalayan ve nihayet aylarca aklınızdan çıkmayan sorunun cevabını, kim öğrenmek istemez?.. Öğrenmek istiyorsanız, derhal makineyi alınız ve bir kere, onun kalbinin üzerinden geçiriniz. Bir dakika sonra ortaya çıkan grafik, onun aşkını, heyecanını size olduğu gibi göstermektedir. Makine yalan söylemez ve uydurmaz. Hakikati ortaya koyar... Yukarıda gördüğünüz öpüş manzarası karşısında, biri esmer diğeri sarışın olmak üzere, iki kızın sevdasını makine tespit ediyor.
(Büyük Gazete, no 86 / 1928, s.6-7)

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

◆ Hazırlayan: Erkan Ildız
erkanildiz@hotmail.com

AKMED'in Antalya konferanslarında...

Kaunos ve Zeugma: 2006'da ne vardı?

Suna-İnan Kıraç Vakfı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü, düzenlediği seri konferanslarda bu ay boyunca, Kaunos ve Zeugma antik kentlerini gündeme getirecek.

Kaunos'un simgesi 'Tapınak cepheli' kaya mezarları.

Zeugma Antik Kenti'nde bulunan Dionysos ve Danae Evleri [sağda, en üstte]. **Fethiye Müzesi'nde yer alan Kaunos Kibelesi** [sağda; Kutsal Kaya odası içinde bulunmuştur].

Suna-İnan Kıraç Vakfı Akdeniz Medeniyetleri Araştırma Enstitüsü (AKMED) tarafından Antalya'da enstitü merkezinde düzenlenen seri konferanslarda, Şubat ayında antik Kaunos ve Zeugma kentleri ele alınacak. 3 Şubat günü Doç. Dr. Kutalmış Görkay, Zeugma'nın 2006 yılı çalışmalarını sunarken, 17 Şubat'ta da, Prof. Dr. Cengiz Işık, Kaunos'un dünü, bugünü ve yarınını anlatacak.

Aynı gün, Prof. Dr. Burhan Varkıvanç, "Kaunos Tiyatrosu'nda Deneysel Arkeoloji" konulu bir sunum yapacak.

Önce, Prof. Dr. Cengiz Işık'a Kaunos kazılarıyla ilgili sorularımızı yöneltiyoruz: Kaunos'taki kazılar 40. yılını doldurdu. Bu kazıya, Türkiye'nin yerli arkeologlar tarafından yürütülen en uzun soluklu kazılarından biri, diyebiliriz. Bizim de sorumuz bu: 40 yılda ören yeri nereden nereye geldi?..

Prof. Dr. Cengiz Işık, bize, hemen her fırsatta, şunları söylediğini belirtiyor: "Bir *ören yeri için kazı izni verilecekse* eğer, öncelikle bir 'Kazı Evi'ne sahip olma zorunluluğu getirilmelidir"

Işık, bize bunun anlamını da şöyle açıklıyor: "Salt bilimsel 'kaymak' değildir orada kazılara başlamanın amacı; nesiller boyu orada kalıcılığın, oraya sahip çıkılacağının bir simgesidir de bu..."

"İşte," diyor Işık, "Kaunos örenindeki çalışmalarımızın bunca yıldır kesintisiz olarak devam etmesinin ve edeceğinin de garantisi olan felsefemiz, tam da bu noktada gizlenmiştir. Tek bir tılsımı vardır bunun: 'Ekip Ruhu'...

Nereden nereye geldiğinin cevabına da Işık iki açıdan yaklaşıyor: "Bilimsel açıdan; bugün eğer yerlisi ve ya-

http://groups.google.com/group/merakediyorum

bancısıyla bilim adamlarının gözü-kulağı her yıl Kaunos'a asılı kalmışsa, her birimiz bilimsel açıdan görevimizi yerine getirmişiz ve getiriyoruz demektir."

Ancak Işık, Kaunos'un, hemen her yıl çok 'özel' bir buluntusunu arkeologlara açıyor olmasının da, bu durumda özel bir rol oynadığını vurguluyor.

"Turizm açısından ise," Işık, "Sevgili Metin Sözen hocamın geçen yıl Kaunos'u ziyaretinde dediği gibi, eğer Kaunos bugün artık bir 'harabe' olmaktan çıkmış ve bir 'ören' görünümünü kazanmışsa, bu, bizlerin ülkemiz turizmine olan borcumuzu da ödemiş olduğumuz anlamına gelir" diyor.

Tam 6 yıldır Kaunos'ta kazı başkanlığını yürüten Prof. Dr. Işık, kendi dönemindeki çalışmalardan bahsederken, kazıların salt restorasyonlara yönelik olarak devam edeceği kararını uyguladıklarını; ağırlığın konservasyon ve onarım çalışmalarına verildi-

Kaunos tiyatrosu Periaktos: Deneysel arkeoloji uygulaması.

'Deneysel Arkeoloji'nin başarısı:

Döner sahne sistemini yeniden üretmek

Akdeniz Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nde görevli Prof. Dr. Burhan Varkıvanç, uzun yıllardır Kaunos kazılarında çalışmalarını sürdürüyor. Varkıvanç, 'Deneysel Arkeoloji'nin içeriği hakkındaki sorumuzu şöyle yanıtladı: "Geçmişteki çeşitli kültür varlıkları ve yaşam ortamlarını; buluntular, tarihsel kaynaklar, betimlemeler, imalat teknikleri ışığında; teoriler, teknik aletler ve donanımlar kullanarak deneyler yardımı ile canlandırarak, sınayarak ve açıklayarak uygulamak, deneysel arkeolojinin temelini oluşturur." Deneysel arkeolojinin, geçmişe ait yitirilmiş yaşam alanlarının, araçlarının ve şekillerinin belirli malzeme, araç ve teknikler kullanılarak bir tür rekonstrüksiyonu olduğunu açıklayan Varkıvanç, "Kaunos Tiyatrosu'nda Deneysel Arkeoloji"den neyi kastettiğini de şöyle açıklıyor: "İki yıl önce Kaunos Tiyatrosu sahne binasında kazı ve araştırmalara başladığım sırada, saptadığımız iki donanımı, daha iyi algılayabilmeleri amacıyla, görsel olarak da ortaya koyduk." Bunlardan birinin, tiyatroya giriş-çıkışı sağlayan tonozlu geçitlerin içindeki 'bir kapı' olduğunu belirten Varkıvanç, bu kapının, "saptanan izlerin bilimsel değerlendirilmesi sonrası yapılan rekonstrüksiyon çizimleri" sayesinde, Göcek'te ahşap konut ve gemi donanımı üreten 'Arif Usta'ya yaptırıldığını anlatıyor *[altta; proje kapsamında kapı uygulaması]*. Sonuçta, görünümü ve tekniğiyle, büyük ölçüde özgün halini yansıtan; ama günümüzde kullanılabilen bir kapı ortaya çıkmış. Prof. Dr. Burhan Varkıvanç'ın deneysel arkeoloji alanındaki diğer uygulaması ise, Kaunos Tiyatrosu'nun sahne binası önündeki kalıntıların değerlendirilmesi ile ortaya çıkmış: Antik kaynaklarda sıkça sözü edilen ve 16. Yüzyıl'a kadar, Avrupa tiyatrolarında da kullanılan döner sahne sistemin günümüzde bilinen tek kalıntısı, Kaunos'ta saptanmış... Bu döner sahne sistemi, orijinal boyutları ve donanımı ile tasarlanıp, yine Arif Usta'nın becerisi ile, yeniden imal edilmiş.

Atatürk'ün 125. doğum yılı kutlamaları Kaunos tiyatrosunda gerçekleştirildi.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Zeugma'da Euphrates Evi'nde bulunan Akhilleus mozaiği [sağda]. Kaunos kazılarında bulunan sikkeler [sağ altta].

ğini dile getirdi.

Bu arada, 2006 yılı çalışmalarının kendilerine iki önemli armağan sunduğunu; bunların, Tuzla ve Periaktos olduğunu söyleyen Işık, her iki buluntunun da arkeoloji dünyasında birer 'ilk' olduğunun altını çizdi:

"İztuzu sahilindeki tuzlanın keşfi, bildiğim kadarıyla arkeolojide bir ilktir" dedi. İkinci önemli bulgunun da 'Periaktos yani antik çağların 'Döner Sahne Sistemi' olduğunu aktardı.

AKMED konferansları kapsamında 3 Şubat günü Antalya'da, enstitü merkezinde 'Zeugma 2006' başlığı altında, geçen kazı sezonunda Zeugma'da yapılan çalışmalar da anlatılacak.

Ankara Üniversitesi DTCF öğretim üyesi Doç. Dr. Kutalmış Görkay'a, 'Zeugma 2006' başlığı altında vereceği konferansa ilişkin sorular yönelttik.

Aklımıza en çok takılan, baraj sonrası Zeugma'da kazı çalışmalarının ne durumda olduğu ve barajdan geriye, antik şehirden neler kaldığı idi.

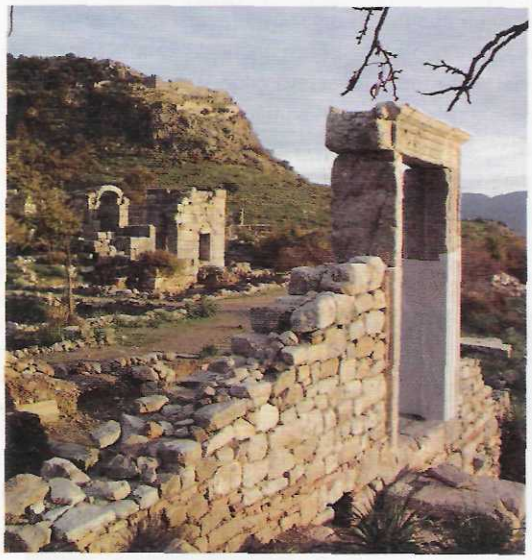
2000 yılı sonunda, Birecik Barajı su seviyesi normal su kodu olan 384 metreye ulaştığında, baraj gölünün dolduğunu ve Parth topraklarında kurulmuş olan karşı-şehir Apamea'nın tamamen baraj gölü altında kaldığını aktaran Görkay, Fırat'ın batı kenarında yer alan Seleukeia'nın (Zeugma) ise, yüzde 25 civarında bir kesiminin bugün baraj gölü altında olduğunu açıklıyor.

Bu yıl Zeugma'da ne gibi bulgular elde edildiği yolundaki sorumuza da şu yanıtı alıyoruz:

"2005 ve 2006 yılındaki kazıların büyük bir bölümü Dionysos ve Danae Evleri olarak adlandırılan konut yapılarında gerçekleşti. Ayrıca 2006 yılında kazılar kentin Hellenistik dönem nekropolünde ve Karatepe olarak adlandırılan bölgedeki tümülüs mezarda yapıldı."

Nekropollerde kentin Helenistik dönem ölü gömme gelenekleri ile ilgili ilginç veriler elde edildiğini vurgulayan Doç. Dr. Kutalmış Görkay, konut alanında ise, Zeugma'da kesin olarak bilinmeyen cadde-sokak sistemi ve kent plancılığı ile ilgili önemli ipuçlarına ulaşıldığını dile getiriyor.

Kaunos'ta restore edilen Palaestra Kapısı [altta] ve *Heredot'un* yazılarında belirttiği Antik Kaunos Tuzlası [sağ altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

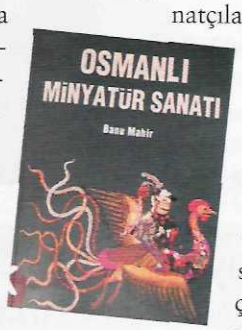

Doç. Dr. Banu Mahir'in konferansı:

Minyatürde, nakkaş farkı

Osmanlı Bankası Müzesi'ndeki 'Çarşamba Konferansları' kapsamında, 28 Şubat günü, Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi Sanat Tarihi Bölümü'nden Doç. Dr. Banu Mahir bir konferans verecek.

Saat 18.30'da başlayacak konferansa konu olan Osmanlı minyatürlerine ilişkin sorularımızı, Doç. Dr. Mahir'e yönelttik.

İlk aklımıza takılan konu, Osmanlı minyatür sanatındaki savaş tasvirlerinin diğer minyatür çalışmalarından bir farkı olup olmadığı idi:

Bunların farklı özellikleri bulunmadığını dile getiren Banu Mahir, "Osmanlı nakkaşları gözlemledikleri tüm olayları, saray törenlerini, günlük hayatı, seferler esnasında yapılan savaş, kuşatma ve çıkartmaları, minyatür geleneğine özgü resim diliyle yarattıkları gerçekçi kurgularla canlandırmaya çalışmışlardır" dedi.

Ama tarihî olayları konu edinen minyatürlerin, savaşları betimleyen minyatürlerin, birer belgesel önemi bulunduğunu da vurguladı. Farklı sanatçıların savaş ve kuşatmaları kendi kişisel üsluplarıyla ve yeni kurgularla tasvir ettiklerine tanık olunduğunu dile getiren Banu Mahir, Osmanlı donanmasının Akdeniz'deki çıkarmalarını, sefer esnasında konaklanan menzilleri betimleyen Matrakçı Nasuh'un, Mohaç Savaşı'nı, Sigetvar Seferi'ni canlandıran Nakkaş Osman ve ekibindeki diğer nakkaşların, Eğri Seferi esnasında yapılan Haçova Savaşı'nı tasvir eden Nakkaş Hasan Paşa ve Nakşî Bey'in, farklı eserler içerisinde yer alan yorumlarının, birbirlerinden çok farklı olduğunu aktardı:

"Mohaç Savaşı'nın 1558 tarihli 'Süleymanname'deki tasviriyle 1588 tarihli 'Hünername'nin ikinci cildindeki tasviri, Osmanlı ordusunun savaş düzeni ve saflarının canlandırılması açısından benzerlik taşısa da, her iki minyatürde de, nakkaşların kişisel yorumlarını açıkça görmek mümkündür."

Banu Mahir, Nakkaş Hasan Paşa'nın 1595-1603 arasında yaptığı 'Haçova Meydan Savaşı' tasviriyle, 1618-1622 arasına tarihlendirilen ve Nakşî Bey'e atfedilen 'Haçova Meydan Savaşı' tasvirinde de aynı durumun söz konusu olduğunu dile getirdi. 'Osmanlı Minyatür Sanatı' kitabının ardından Banu Mahir şimdi de, saray nakkaşhanesinde hazırlanan murakkalar (albümler) üzerinde çalışmalarını sürdürüyor.

Bu arada, öğrencileri için Mahir, 'Osmanlı Minyatür Sanatı' kitabı tarzında, 'İslâm Resim Okulları' konulu bir kitap çalışmasına da başlamış bulunuyor.

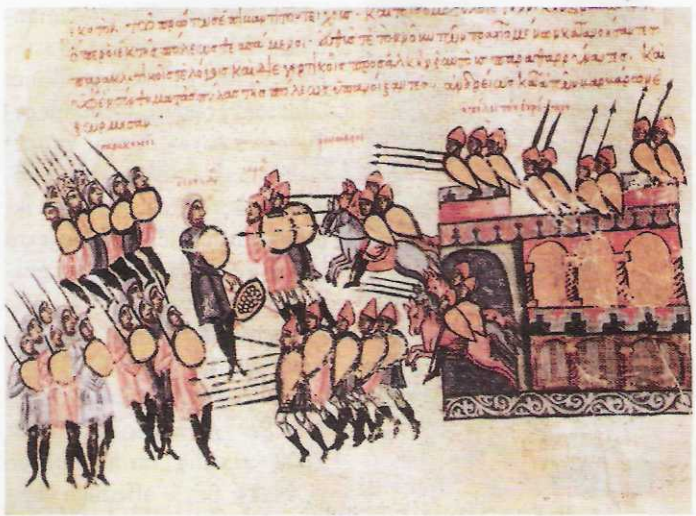
Eğri Fetihnamesi'nde yer alan Haçova Savaşı minyatüründen bir detay [solda]. Banu Mahir'in [solda, en altta] Osmanlı minyatür sanatını anlatan kitabı [sol altta].

Süleymanname'de yer alan ve Mohaç Savaşı'nın tasvir edildiği bir minyatürden detay [altta].

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Arapların İstanbul kuşatmasını tasvir eden bir minyatür [sağda]. Safranbolu evlerinin ve Kent Tarihi Müzesi'nin yer aldığı genel bir Safranbolu görüntüsü [sağ altta].

İstanbul ve Araplar

TUREB, Fransız Anadolu Araştırmaları Enstitüsü ve Fransız Kültür Merkezi işbirliğiyle düzenlenen "Ortaçağ Anadolusu'na Çapraz Bakışlar" konferans dizisi devam ediyor.

Bu kapsamda, Marie-France Auzepy (Paris VIII / Saint-Denis Üniversitesi'nden emekli Bizans Tarihi Profesörü), 'Konstantinopolis ve Araplar (7. - 9. Yüzyıl)' konulu bir sunum yapacak.

Auzepy'nin Fransızca olarak vereceği konferansın, simültane çevirisi yapılacak.

Konferans, 28 Şubat 2007 Çarşamba günü, saat 19.00'da Fransız Kültür Merkezi'nin Konferans Salonu'nda (İstiklâl Cad., No 8 Taksim) gerçekleştirilecek.

MaviKum'da Filmist belgeselleri

MaviKum Kitap, Aralık 2006'da başlattığı kısa ve belgesel film gösterimlerine, 2007 Şubat'ında da Filmist belgeselleriyle devam edecek.

Her perşembe 19.00 ve her pazar 16.00'da MaviKum'da gösterilecek belgesellerin yönetmenleriyle de sohbet etmek mümkün olacak (Cihangir Cad., No 13; Cihangir / İstanbul; 0 212 251 44 40 / 30).

'Transit' isimli belgesel 1 ve 4 Şubat, '34 Taksi' isimli belgesel 8 Şubat ve 11 Şubat, "Bağdat'ta Tek Başına" 15 Şubat ve 18 Şubat tarihlerinde izlenebilir.

'Beş Yapı Ustası' isimli belgesel ise, 22 Şubat ve 25 Şubat tarihlerinde gösterilecek... Ayrıntı için: info@mavikum.com ve *www.mavikum.com*

Safranbolu'nun 'başoda'sı

Restorasyonu tamamlanarak 'Kent Tarihi Müzesi' olarak hizmet verecek olan eski Hükümet Konağı'nın resmî açılışı Şubat ayında yapılacak.

Büyük bölümü tarihî ve yöresel eşya ile donatılan müzenin zemin katı ise, Safranbolu Esnaf ve Sanatkârlar Odası bünyesindeki zanaatkârlar tarafından lonca sistemiyle oluşturuldu.

Müzenin bir odası da, Safranbolu evlerindeki 'başoda' şeklinde düzenledi.

Aziziye Tabyaları

Halk arasında '93 Harbi' diye bilinen 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı'nın Erzurum'daki safhasının kanlı çarpışmalarının yaşandığı Aziziye Tabyaları'nın, 'savaş müzesi' olarak düzenleneceği açıklandı. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Aziziye *Tabyaları'ndaki Mecidiye Kışlası'nın* bir bölümünü 'Kent Müzesi', bir bölümünü de, 'Savaş Müzesi' olarak değerlendirecek.

Müzede, yaşanan savaşın sesli, görüntülü ve hareketli olarak canlandırılması planlanıyor.

Aziziye Tabyaları'nda, kundaktaki kızını evde bırakarak, elinde satır, Rus kuvvetlerine karşı savaşarak destanlaşan Nene Hatun'un *[solda]* mezarı da bulunuyor.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

Petrole dayalı enerji politikası

Ham petrole yapılan zam, Avrupa'da olduğu gibi Türkiye'de de, büyük oranda, benzin fiyatlarına yansımıştı.

22 Ocak 1974 tarihli gazetelerde, Ankara bürolarının geçtiği bir haber yer alıyordu: Türkiye İkinci Jeofizik Bilimsel ve Teknik Kongresi'nde petrole dayalı enerji politikasının bugünkü bunalımı daha da artıracağı, linyitlerimizi enerji alanında değerlendirmenin *tek ve vazgeçilmez çözüm yolu olduğu* ifade edilmişti. Ayrıca haberde, petrole ödenecek dövizin de, bir yıllık ihracatımıza eşit bulunduğu belirtiliyordu... Bu haberden yaklaşık bir ay önce, Aralık 1973'te de Türkiye'de, ham petrole zam yapılmış, bu zam da, büyük oranda benzine yansımıştı. Ham petrole yapılan bu zam, petrol üreten Ortadoğu ülkelerinin yaptıkları yüzde 100 oranındaki zamma dayanıyordu.

http://groups.google.com/group/merakediyorum

merakediyorum@googlegroups.com

Buçalışma;
merakediyorum@googlegroups.com

üyeleriiçinhazırlanmıştır.
Benzerçalışmalardanhaberdarolmak,
öneri, istek ve karşılaştığınız sorunlan bize bildirin.

Çalışmalarımızı takip etmek için
merakediyorum@googlegroups.com
e-postaadresine
"Üyelik" başlıklı veya boş bir mesaj gönderin.

Grupsayfasını
http://groups.google.com/group/merakediyorum
inceleyerek daha önce üyelerimizle paylaştığımız
çalışmavemesajlaninceleyebilir,
üyeliğinizidüzenleyebilirsiniz.

